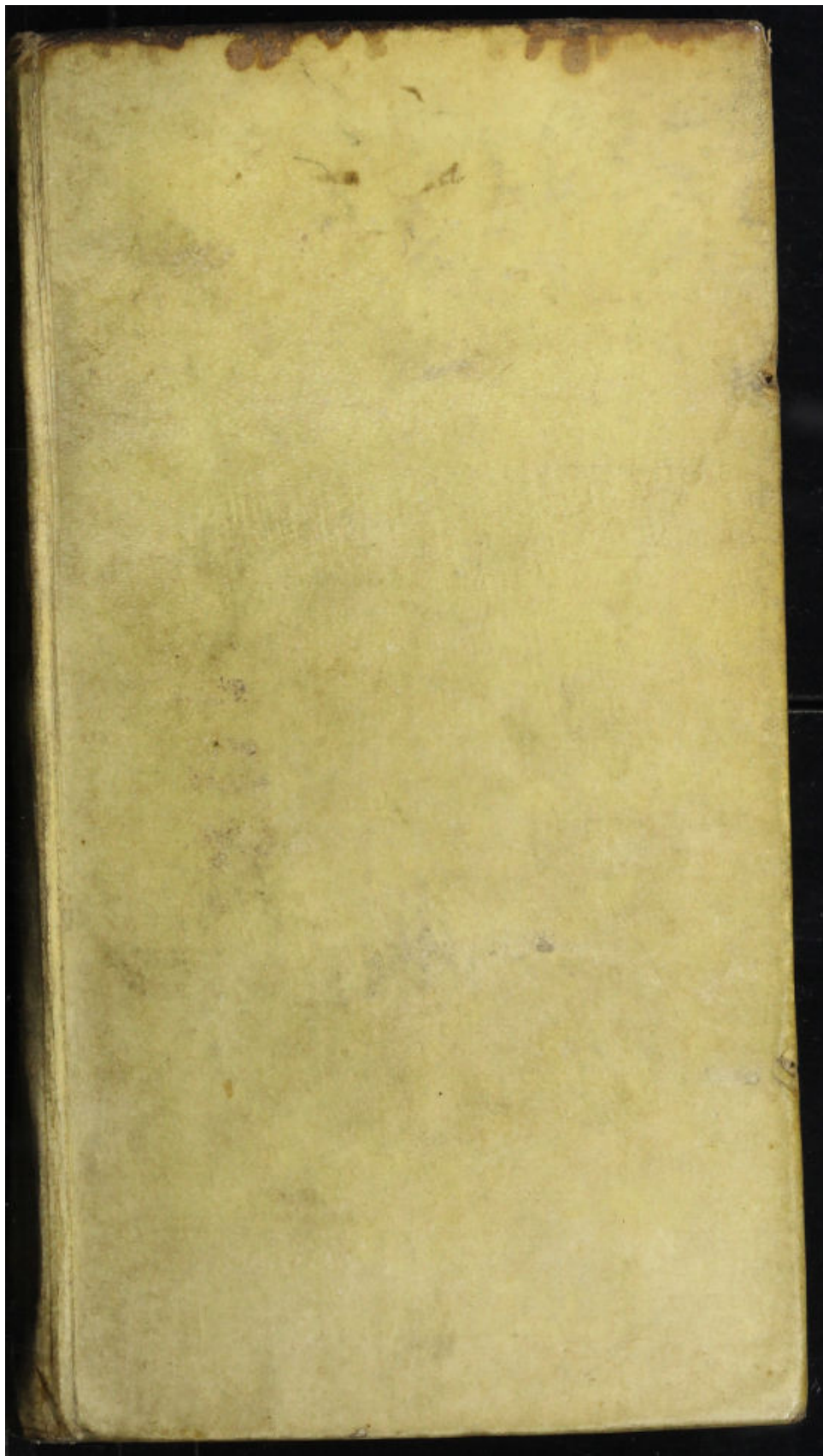

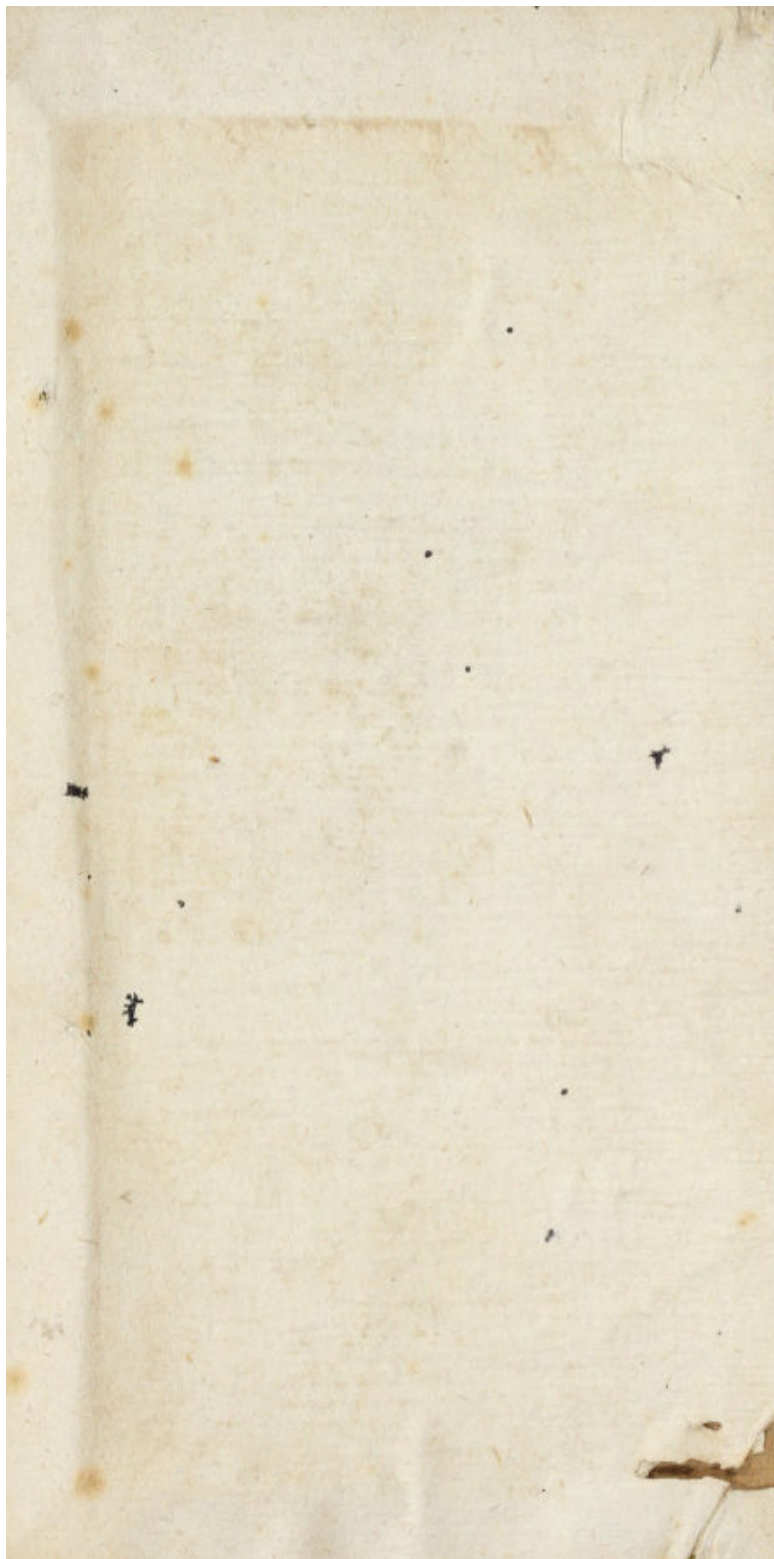
Morhof, Daniel Georg. D.G. Morhofi De metallorum transmutatione ad virum nobilissimum & amplissimum Joelem Langelottum serenissimi principis cimbrici archatrum celeberrimum epistola

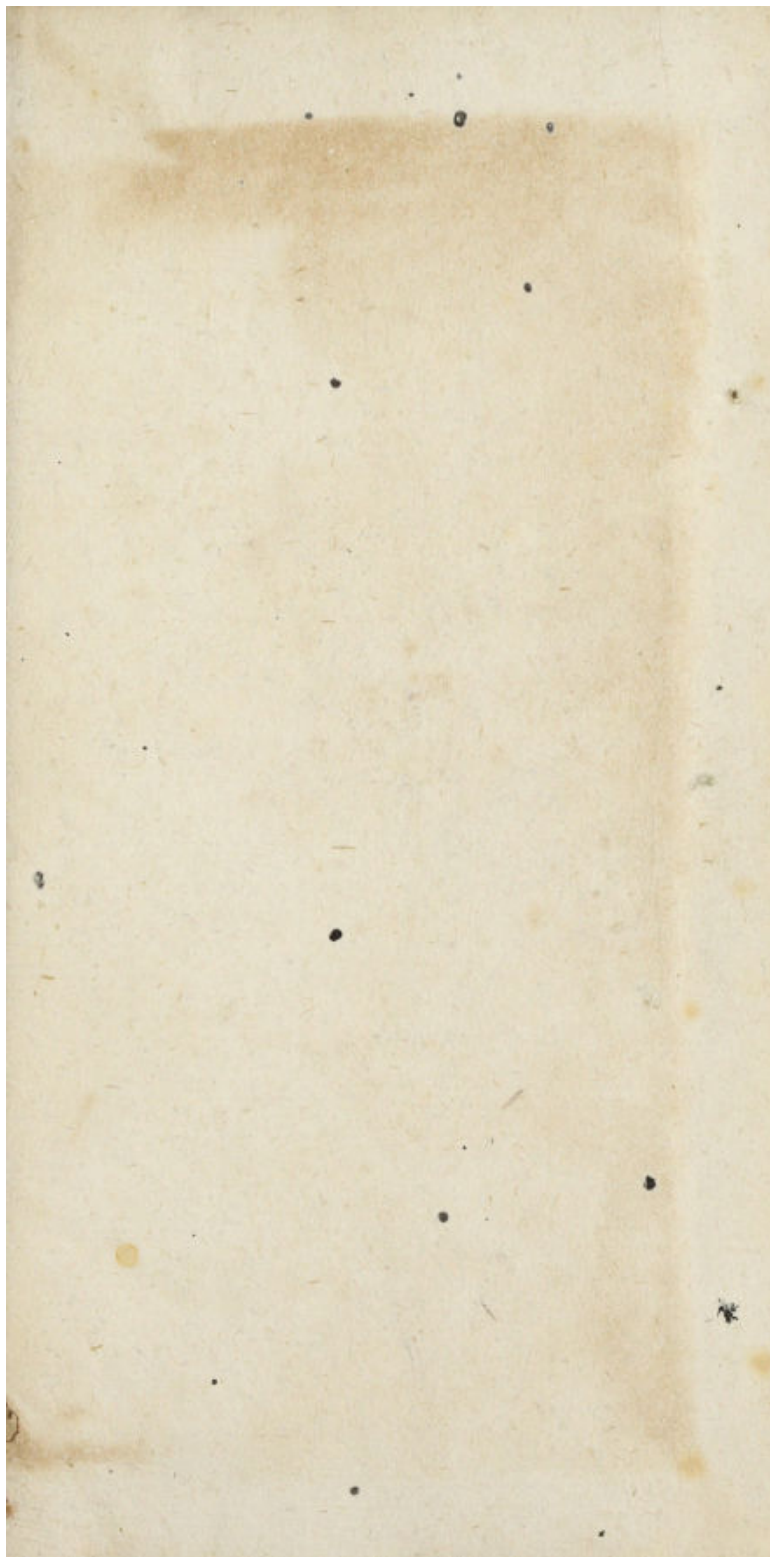
Hamburgi, Ex Officina Gothofredi Schultzen prostant & Amsterodami. Apud Joannem Janssonium à Waesberge. M. DC. LXXIII., 1673.

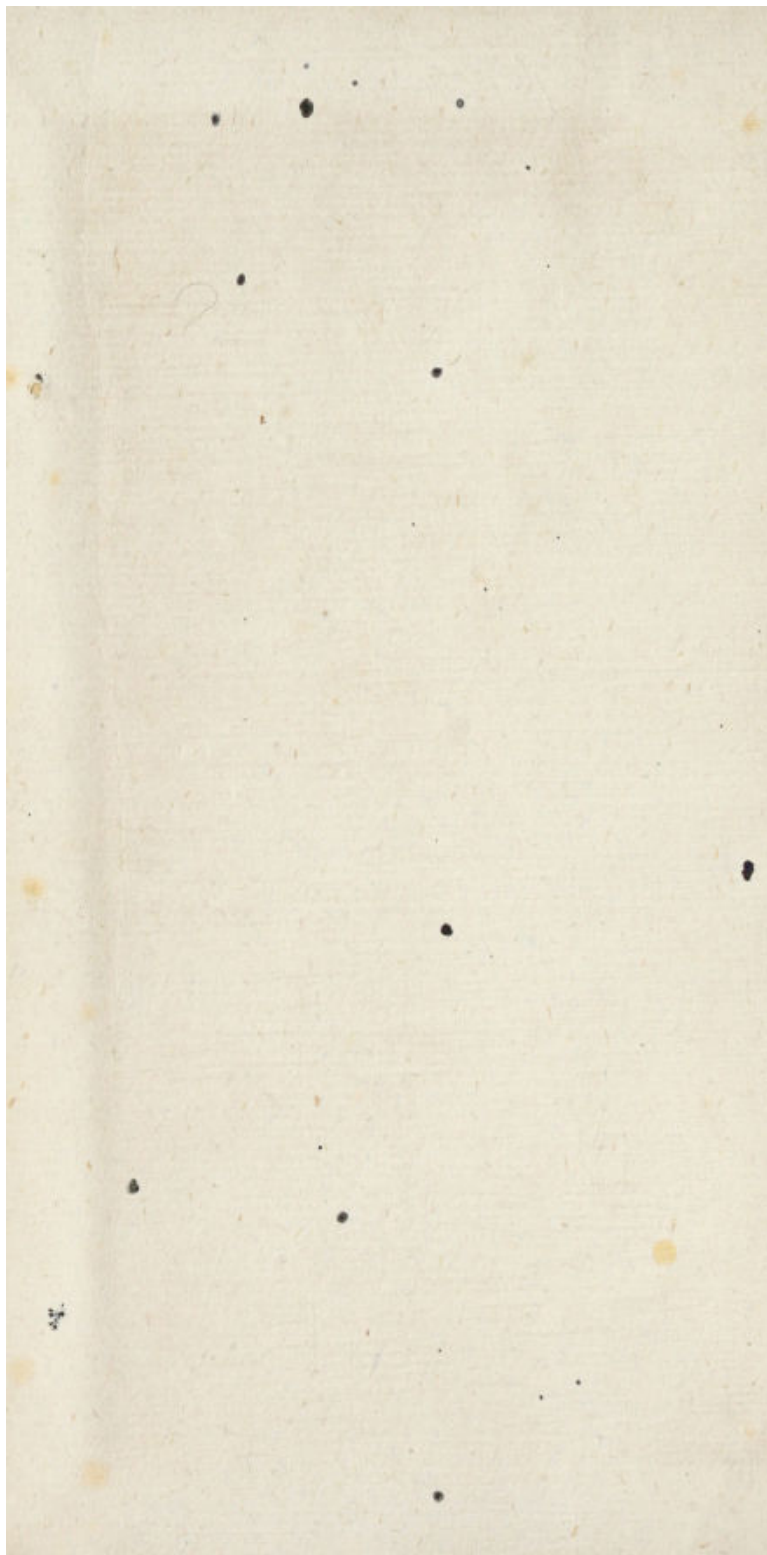
Cote : BIU Santé Pharmacie 11278 (1)

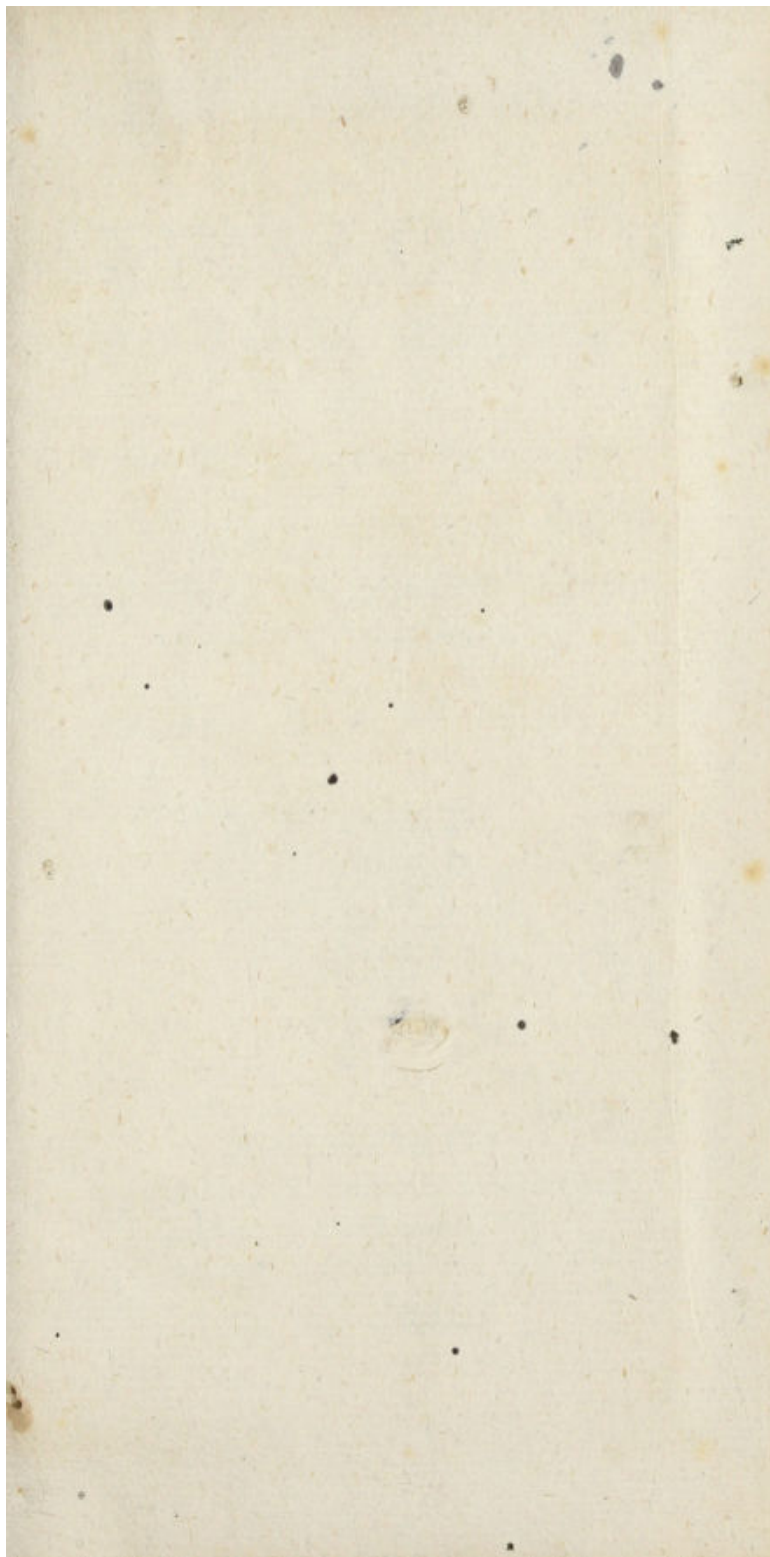

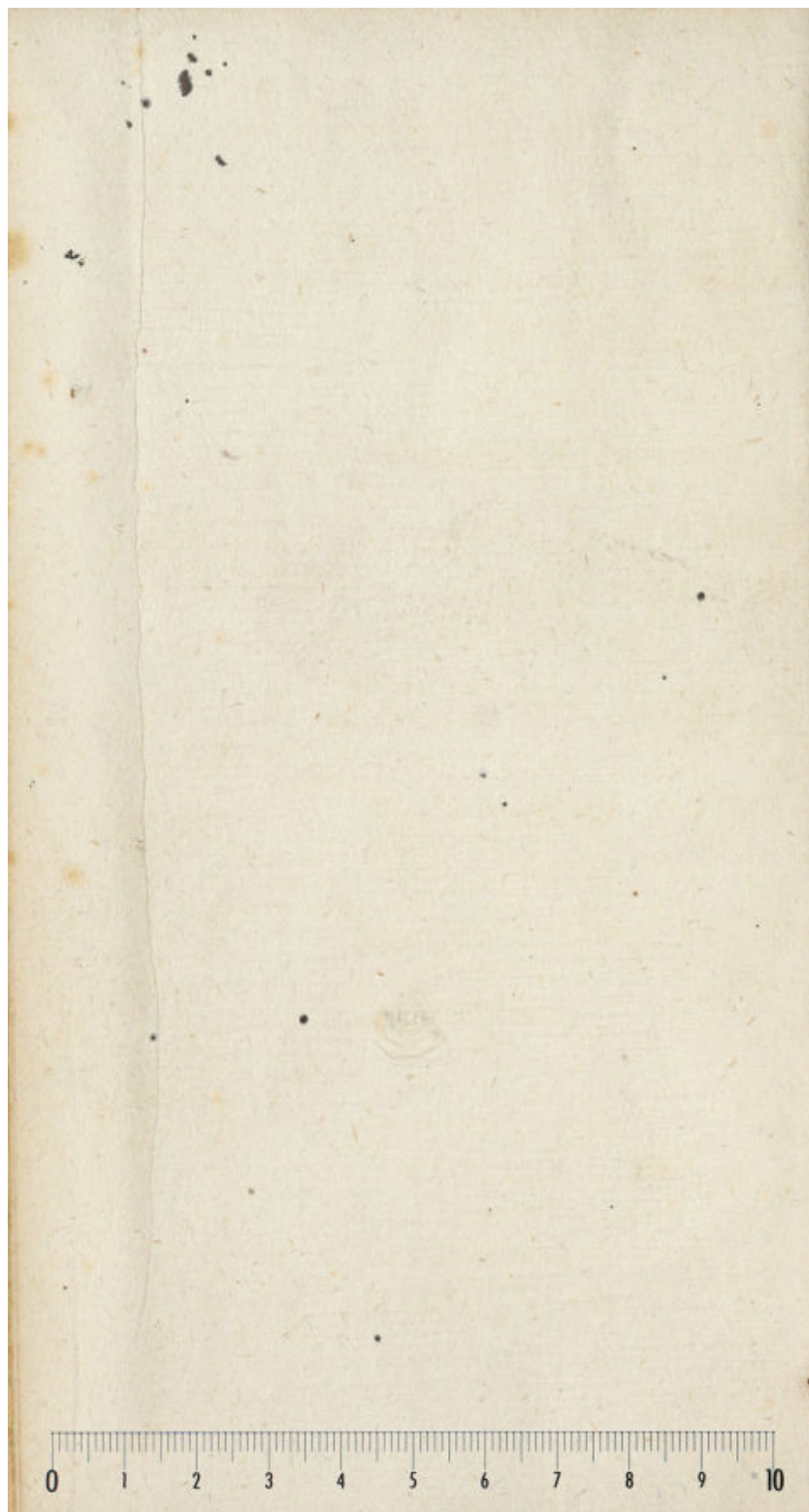

R.F.
D. G. MORHOFF.

11278

De

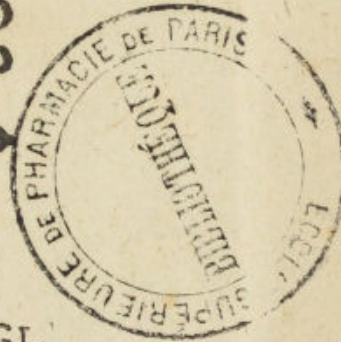
METALLORUM TRANSMUTATIONE

ad

Virum Nobilissimum & Amplissimum

JOELEM LANGELOTTUM,
Serenissimi Principis Cimbrici Ar-
chiatrum Celeberrimum

EPISTOLA.

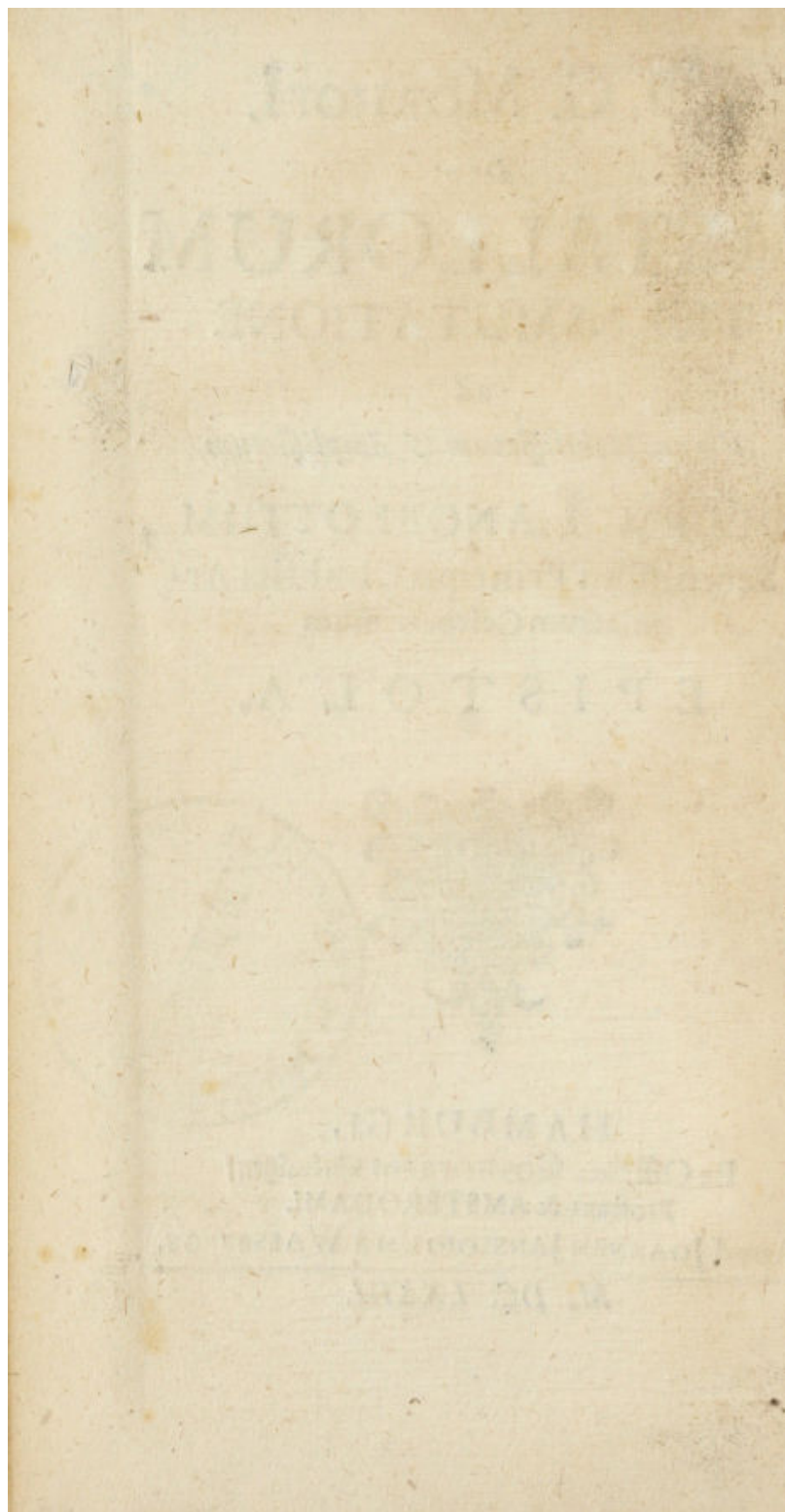

HAMBURGI,

Ex Officina GOTHOFREDI Schulgen/
Prostant & AMSTERODAMI.

Apud JOANNEM JANSSONIUM à WAESBERGE.

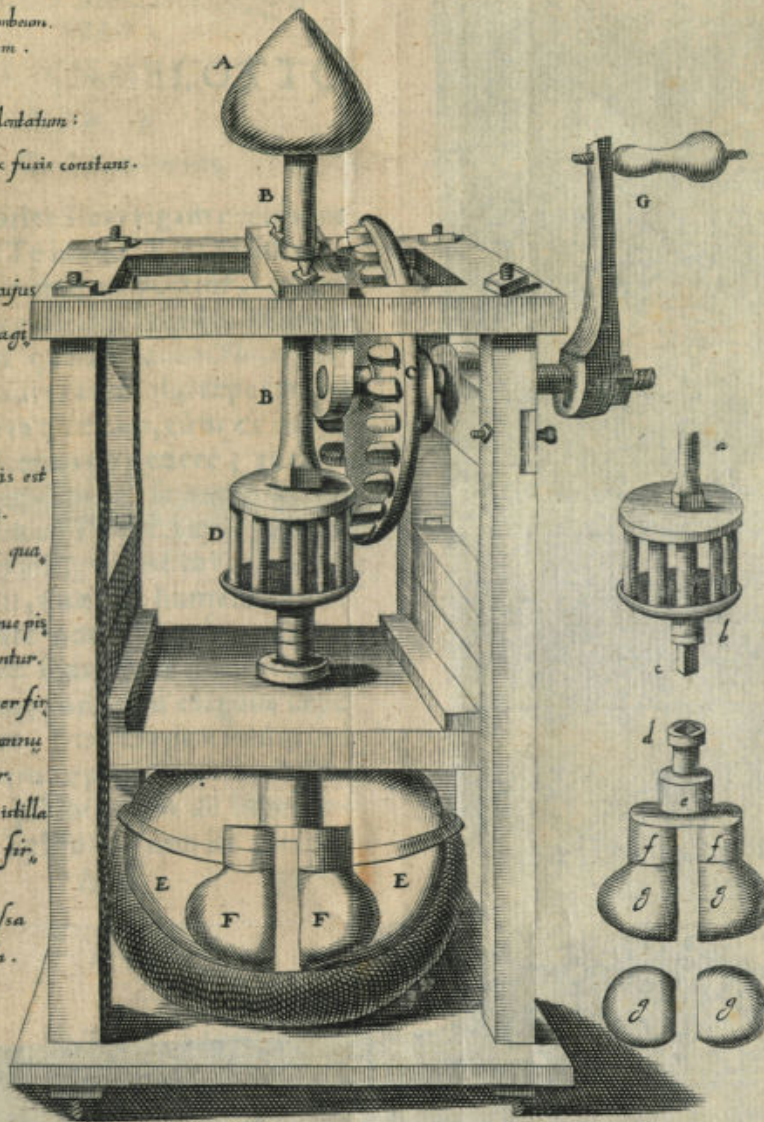
M. DC. LXXIII.

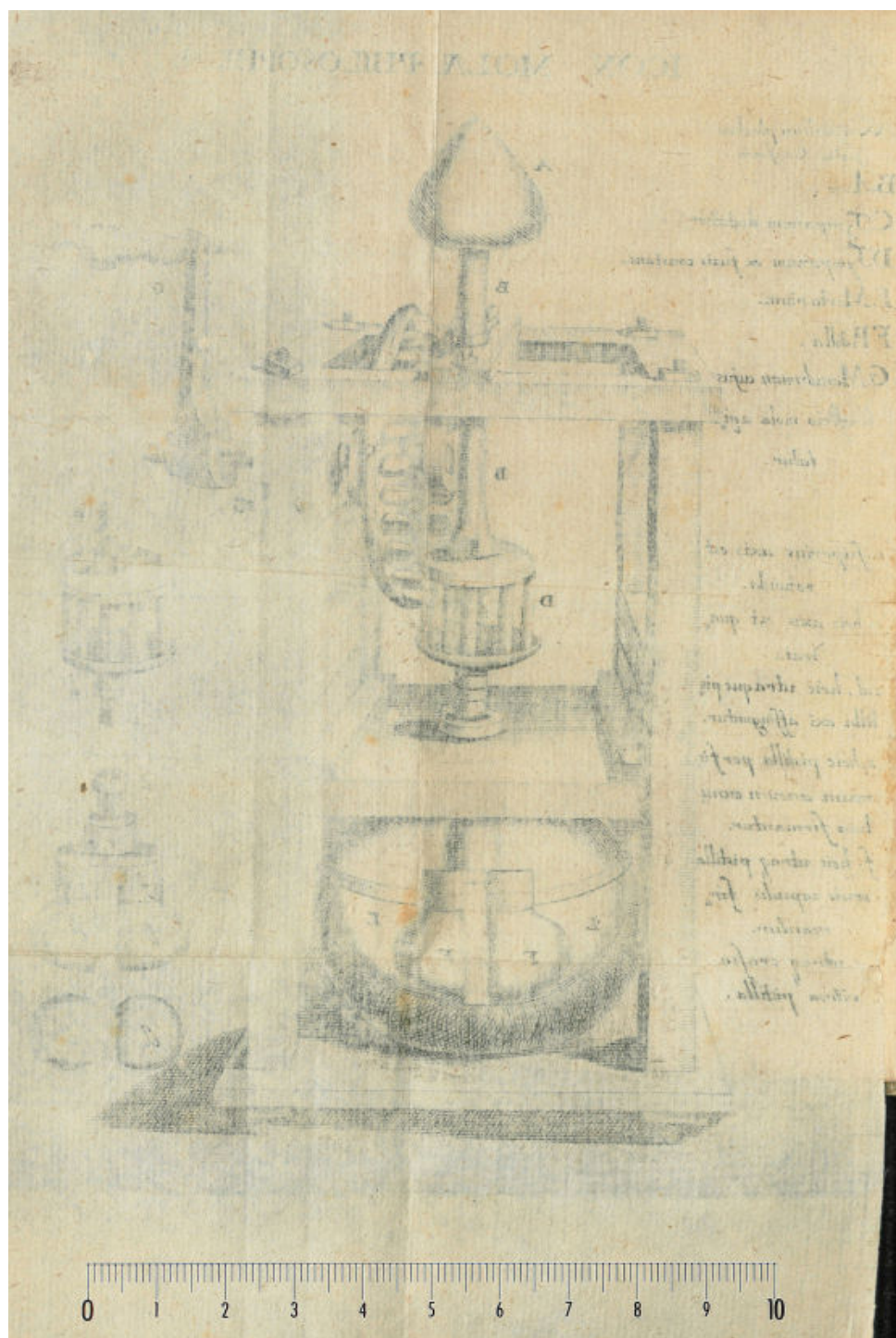

ICON MOLÆ PHILOSOPICÆ.

A Caputellum plumbeum.
 satis Crassum.
 B Axis.
 C Tympanum dentatum:
 D Tympanum ex fusis constans.
 E Mortarium.
 F Pistilla.
 G Manubrium cuius
 beneficio mola agi-
 tatur.

a. superius axis est
 rotunda.
 b. heic axis est qua-
 drata.
 c. d. heic utraque pis-
 tilla axi affinguntur.
 e. heic pistilla per fir-
 mum cuneum an-
 tium firmantur.
 f. heic utraq pistilla
 cuneis caputis fir-
 mantur.
 g. utraq crassa
 vitrea pistilla.

3'
NOBILISSIMO AMPLISSIMOQUE
VIRO
JOELI LANGELOTTO

S. P. D.

D. G. MORHOFIUS.

Quoties Slesvigam excurrans
ad Te in viso, Vir Clarissime,
plerumque doctior, quam
accesseram, recedo. Præter-
quam enim quod eruditissimis tuis
sermonibus aures animosque sæpe tenes,
subinde nova quædam, cum ex omni
politioris literaturæ genere, tum è
naturalis potissimum scientiæ pene-
tralibus, quæ ad Te vel Amici perscri-
bunt, vel ipse ingeniosè inventa mo-
liris, mecum, quæ tua humanitas est,
communicare non gravaris. Cujus
honestissimæ suavissimæque conversa-
tionis fructus, cum non exiguos sæpe
persentiscam, fructum non solum sed
& voluptatem cepi maximam, è ser-
monibus, qui inter nos de ingenio-
sissimæ tuæ Epistolæ, non ita pridem
A 2 publi-

publicatæ, argumento ferebantur, cum ante menses aliquot Tibi adesset. Præclara in illâ sunt omnia ac subtiliter excogitata, quæ de digestionis, fermentationis ac tritus usu in Chemicis laboribus monuisti. Mirabilis est illa auri per molam, quam vocas, philosophicam comminutio, quam illic doces. Curiosissima sunt, quæ de fermentatione Tartari, ejusq; salis volatilis spiritu, Opii Essentiâ, Mercurii educatione ex Antimonio, Corallorum in rubicundam mucilaginem analysi, jucundè non minus quam utiliter differis: ut profectò isthoc nomine multum tibi literatus orbis debeat ac Chemici præcipuè, quibus non pauca arcana, quorum dubia hætenus fides fuit, Te demonstratore patuerunt. Magnam certè apud illustres Collegii Regii Londinensis socios scripto hoc publicato gratiam inivisti: nam & summis extulerunt laudibus, & hæc quasi promulside illecti, quæ promisisti, Acta Laboratorii Gottorpiensis, uberrimam ex istis præmetiis

7
tiis messem sibi polliciti, impatiens
desiderio efflagitarunt. Testantur id
humanissimæ literæ, quas non ita pri-
dem Nobilissimus Dn. Oldenburgius
ad me perscripsit: quarum vel ideo
mentionem hîc facere volui, ut exsta-
ret hæc quasi publica commonitio,
quæ oblivionem, inter continua illa
negotia facilè obrepentem tibi excu-
tere ac aurem vellicare nonnunquam
possit. Nec minus se Tibi obstrictam
agnoscat Celeberrima Naturæ curio-
forum in Germaniâ nostrâ Societas,
cui epistolam tuam inscribis: non pa-
rum enim sibi de novo, quo exteris
se ostendet, documento gratulabitur.
Atque illi quidem illustres & in rerum
naturalium ludo principes hoc seculo
Viri, quia in his causis sedere iudices
possunt, penitusq; omnia rimantur,
majorem inventis tuis auctoritatem
laudibus suis conciliabunt, quam ego
meiq; similes: qui admirari hæc, aut
commemorare aliis tantum, sed ju-
dicare parum aptè possumus, nec de-
bemus ne, quod Græci proverbio di-
cunt,

eunt, ἐν ἀλλοτρίῳ χορῷ πόδα τίθεσθαι vī-
deamur. Factum tamen est, nescio
quomodo: ut, cum nuper à manu tua
gratissimum acciperem munus, do-
ctissimam nempe epistolam tuam, oc-
casionem auri per molam philosophi-
cam soluti, in sermones de metallo-
rum transmutatione abriperemur;
Tibi; quæ hujus argumenti in medi-
um tum proferebam non displicerent:
adeò quidem ut vel publicâ luce, non
indigna judicares. Erant vero illa pro
adstruenda transmutationis veritate,
partim è naturalis sapientiæ adytis;
partim ex Historiâ cum veteri tum re-
centiori petita, ut illa memoria differ-
tanti suggererebat; nō præclara illa qui-
dem satisq; culta: tibi tamen, quod
affectui tuo imputo, non ingrata. Ego
quidem statim tum monebam, ne me
noctuas Athenas ferre, id est, de re tot
hominum calamis trita, ac penè pro-
tritâ, addo etiam invidiosâ, scribere ju-
beres, præsertim cum præclarissimi
Viri, Conringius & Borrichius jam pri-
dem omnem hujus rei fundum occupa-
parint:

parint: cœterorum verò scriptoreu-
 lorum tanta turba sit, ut nostra vel in-
 gloria, vel inutilis hîc opera sapientio-
 ribus videri possit. Tu verò diversum
 quid à me sentiens urgere non desti-
 tisti, ut hoc, quicquid est, opellæ, in
 me susciperem. Quâ in re tandem,
 quoniam ita voluisti, refragari Tibi
 diutius nec debui nec volui, modò tu
 videris, ne vel te fallas ipse, vel alii,
 quibus amplior fortè spes ostenditur,
 per te fallantur. Nos vero ita rem ag-
 grediemur, ut primo de transmutatio-
 nis possibilitate pauca quædam attin-
 gamus: deinde de autoribus, qui artis
 hujus arcana vel tradiderunt vel propa-
 garunt; deniq; de ipsis artis hujus ex-
 perimentis non planè in triviis decan-
 tata, aut in vulgus cognita in medium
 producamus.

Primùm, cum de Metallis quæri-
 tur; an commutari illa possint: com-
 mutatio verò corruptionem unius, ge-
 nationem alterius metalli necessa-
 riò supponat: dispiciendum in limine
 hujus dissertationis esset: quomodo

A 4

natura

natura in terræ visceribus illa componat. Sed quis ignorantiam hic suam non profiteatur? Nam, cum profundis adeò tenebris res ipsa immersa sit, quis doctrinam hanc in aprico ponet? Nullus à tot seculis, in hunc usq; diem comparuit, cum tamen tam acutum nunc res naturales cernimus ad ipsas usque particularum particulas, qui exerto digito metallorum causas monstrare ac ponere ob oculos possit. Hinc meræ ubiq; conjecturæ & palpitantes, nihil certi: cum quæ de naturâ eorum cognoscimus, è superficiali tantum contemplatione proficiantur. Altius fortassis Natura eorum principia recondit, quam ut pervenire eò humana molimina possint. Operationes, quibus illa utitur, lentæ, ac integris seculis nonnunquam ducuntur, & per cuniculos: ut omnem observatoris, quanquã solertissimi, industriâ facile effugiant. Metallurgi indocti sunt, ac causarum naturalium ignari. Qui ingenio profundiori illas rimari possunt. Philosophi non facile

A §

peri-

9

periculis, quæ rem illam comitantur, se exponunt. Hinc desertam habemus nobilissimam scientiæ naturalis partem, quâ non satis perspectâ, etiam in reliquis hallucinabimur. Ab interiore enim globi hujus terreni compositione, partiumq; ejus præcipuarum, inter quas succi cujusdam & medullæ instar principem sibi locum salia & metalla vendicant, & horum exhalationibus omnis ille aër qui globo huic circumponitur variè afficitur, multaque hujus athmosphæræ phænomena dependent. Scriptores Metallicos si excusseris, parum invenies quod saturare pectus possit. Quicquid tamen eâ in re præstitum est, Germanis debetur, quorum vestigia legunt exteri, si qui sunt, qui hoc argumentum tractârunt. Pauca sunt apud vetustos Scriptores *Platonem, Aristotelem, Plinium* historiæ metallicæ monumenta. E recentioribus post *Alberti M. libros de mineralibus, Andreæ de Solea* liber de incremento & decremento Metallorum, qui *Basilio Valentino* vulgo

A 5

ad-

adscribitur, ac cum ejus XII. clavibꝯ edi
 solet, quanquam integro seculo hunc
 ille superet, præclarè scriptus est ac
 multa habet recondita: sed obscura
 pleraq; sunt, nec aperte satis scripra.
 Diligentissimus ac eruditissimus Scri
 ptor *Georgius Agricola* est, qui & histo
 riam & operationes metallicas pro vi
 rili suâ executus est. Quibus addi pos
 sunt, quæ Germanicâ linguâ scripta
 sunt *Lazari Erkeri* in arte docima
 sticâ principis, *Fachsi*, *Matthesii*, *Al
 bini*, *Zachariæ Theobaldi*, quiq; pleraq;
 sua è cæteris collegit, *Lohneisenii* ope
 ra. Sed nec *Andreas Casalpini* conte
 mnendus. *Bernardus Celsus* in alia o
 mnia dilabitur: nam locos potius com
 munes de rebus metallicis congeffit,
 qui ad naturam metallorum perno
 scendam parum faciunt. Nec præter
 euadi sunt fossilium, quæ in variis
 terræ partibus inveniuntur Nomen
 clatores *Kentmannus*, *Schwenckfeldius*,
Cretschmarus, *Merrettus*, *Aldrovandus*
 in Museo Metallico, *Wormius*. *Atbana
 sius Kircherus* quanto hiatu magnifica
 multa

multa promisit de mundo suo, quem ita vocat, subterraneo! Sed vehementer ille corvos deludit hiantes. Quamquam enim vastus liber sit, adeò tamen rerum inops est, ut & illa, quæ necessaria sunt, nonnunquam omittat; superflua multa conscribat; cramben toties coctam toties recoquat; multa ex aliis describat; in multis impingat; nova parçâ manu ferat. Longè illo ingeniosior est Physicæ subterraneæ scriptor *Beccberus*, qui eo libro, & ejus supplemento non pauca affert, quæ magnam rei metallicæ lucem inferre possunt. Nec laude suâ privandi *Honoratus Fabri* & *Hamelius*, Philosophi præstantissimi, quorum ille in libris *Physicis*; hic tractatu de *Meteoris* & *Fossilibus* hanc Philosophiæ naturalis partem non leviter illustrarunt. Superiore anno *Websterus* Autor Anglus patriâ linguâ *Metallographiam* edidit, sed è Germanis scriptoribus, & quibusdam ex eis, quos modo enarravimus, præcipuè congestam, cum paucis quibusdam suis observatiunculis.

lis. Sed nec auctores omnes ipse novit,
nec delectum satis accuratum institu-
it. Quanquam laudari tamen Viri i-
stius debeat diligentia, quâ collecta
sub certis capitibus habemus, quæ in
autoribus ipsis non sine tædio aliquo
conquiruntur. Quæ Vir illustris *Rob-
ertus Boilius* de Origine Metallorum
& Mineralium commentatus est, pro-
cul dubio, ut omnia Viri illius, exi-
mia erunt & elaboratissima, quantum
è libello, ipsis, de quibus agit, gemmis
pretiosiore, non ita pridem publica-
to augurari licet. Sed ea hætenus ad
manus nostras non venerunt. Interim
è tantâ scriptorum Metallicorum se-
gete parum admodum excusseris,
quod intimam metallorum naturam
in conspectum tibi producat.

Qui aquam omnium corporum fa-
ciunt elementum, idem quoque me-
tallis substernunt. Quam veterum
quorundam Philosophorum senten-
tiam resuscitarunt è recentioribus *Hel-
montius*, *Bernbardus Palissy*, *Henricus
de Rochaz*: ac confirmat, quæ viget a-
pud

pud nonnullos de liquore solvente
 Catholico, quem Aleahest ipsi vocant,
 opinio, cujus beneficio in liquorem
 insipidum corpora naturalia, ac ipsa a-
 deò metalla abire creduntur. Quæ hy-
 pothesis multorum animos sollicitos
 habuit, multas Chemicorum forna-
 culas calefecit: sed labore planè irri-
 to. Nam nunquam fuit, qui vidisse
 se talem liquorem asseverare potue-
 rit: cum sint tamen non pauci, ut
 ex historiis notum est, qui ipsum ma-
 gnum Philosophorum lapidem non
 semel viderint. Quin adversatur sibi
 ipse Helmontius, qui alio in loco re-
 solvi in puram & limpidam aquam
 corpora hoc liquore vult; alio feces
 remanere dicit. Ante tempora cer-
 te Paracelsi & Helmontii ista in Chemi-
 corum Scholis inaudita fuerunt: alia
 enim omnia, *Villanovani*, *Lullii*, *Baconi*
 similiumq; Philosophorum scripta lo-
 quuntur. Et si rem ipsam consideres
 naturæ rerum repugnare videtur. Di-
 stinctæ enim sunt liquidarum & consi-
 stentium rerum naturæ: ac licet hæ
 non-

nonnunquam per illas vinculis, quibus
 cohærent, exsolvantur, ut dissipatæ
 oculorum aciem effugiant, nun-
 quam tamen inter se commutantur,
 nec ab illis principium ac originem
 trahunt. *Bernhardus Palissy* Gallus, ho-
 mo quidem plebejus, sed tamen inge-
 niosus, libris patriâ linguâ de naturâ
 fontium, metallis, gemmis conscri-
 ptis, ex aquis omnia, metalla quoq; &
 lapides durissimos produci vult: a-
 quas tamen duas statuit; alteram
 materialem; alteram congelantem.
 Quæ si recte perpendas, diversitatem
 principiorum perspicias, ut nihil
 novi hic præter nomina deprehen-
 das. *Henricus de Rochaz* popularis
 ejus, qui de aquis metallicis ac secre-
 tis fodinarum metallicarum quæ-
 dam edidit, Physicam itidem reforma-
 tam scripsit, aquam quidem materiale
 rerum principium facit, sed salem illi
 adjungit, principium corpora conso-
 lidans. Propiora tamen etiam in com-
 positione corporum admittit. In ean-
 dem sententiam propendet Vir illu-
 stris

Aris Robertus Boilius, libello nuper de
 Gemmis edito, quarum primam ori-
 ginem substantiam fuisse liquidam
 statuit', quæ si tincturis quibusdam
 mineralibus, dum fluidæ vel molles
 sunt, imbuantur, colores pro ratione
 mineralis obvii acquirant. In Opacis
 quales Hæmatitæ, Iaspides similesq;
 lapilli sunt, terram metallicis succis
 imprægnatam, accessione liquoris pe-
 trescentis, seu spiritus petrifici in la-
 pidis formam coagulari putat. Multa
 sunt in illo libro præclara, quæ ad hanc
 doctrinam illustrandam faciunt. Me-
 minit hic cujusdam liquoris casu ob-
 lati qui gemmas solvere potuerit.
 Terram plenam esse menstruis aliis-
 que liquoribus variorum generum
 existimat, è fodinis, per quas va-
 gantur, variè imprægnatis, qui qui-
 busdam casibus vice menstrui fungi,
 alio vero modo concurrere ad produ-
 ctionem corporum mineralium pos-
 sint. Quin ipsam aquam communem
 variis mineralium effluviis infectam,
 ut est plerumq; (quod *Tburnbeuserus*
 libro

libro de aquis mineralibus docet) id præstare posse credit. Quod argumentum plenius se libro de subterraneis menstribus executum esse testatur. Hæc cum recito, in memoriam mihi revoco, quæ *Abrahamus à Porta Leonis Medicus* Hebræus libro de auro, in quo de auri in re medica facultate disputat, de Aquis Fabariensibus prope Rhenum, commemorat: quod succum aureum à naturâ nondum concretum obtineat, unde mirabiles illæ virtutes in ægris curandis oriantur; nulla enim in illis auri ramenta cerni ait, quæ tamen in propinquis Rheni fluviis appareant, illa medendi facultate destitutis. Sed in his succum illum concrefcere in aurum corporeum putat: unde rejicit usum vini, in quo aurea lamina extincta, quod illud nullas è corporei auri ramenti vires nancisci possit. Quæ omnia, an ex vero dicantur, esto aliorum judicium. In rebus obscuris & à sensu remotis conjecturis tantum locus est. Quod si menstria illa subterranea admittimus, non
 omni-

omnino de nihilo esse quis crediderit. Eandem telam nuperquoq; texuit *Thomas Sberley* Regis Angliæ Medicus in Dissertatione, quam de causis lapidum publicavit. Quâ occasione simul in originem omnium corporum inquiri, quæ ex Aquâ & Seminibus suis produci vult. Eam præmisit, ut viam sterneret Tractatui Medico, quem de causis calculorum in corpore humano scripturus est. Non paucâ hîc erudita & curiosa, quæ ad hoc argumentum & naturam petrificationis spectant, afferuntur, quibus hîc ut immoremur, instituti nostri ratio non permittit. Summâ deniq; curâ & industriâ rem illam demonstrandam suscipiet Ingeniosissimus *Steno*, in dissertatione de Solido intra solidum naturaliter contento, cujus prodromum superiore, ut puto, anno publicavit. E quo totum opus, velut ex ungue Leonem, judicare facile est. Corpus naturale vel solidum est, vel fluidum: Illud, si secundum naturæ leges productum est, à fluido productum esse ait: Crescere illud, dum

B

parti-

particulis ejus novæ apponuntur parti-
 culæ, ab externo fluido secreta: fieri
 autem appositionem hanc vel à flui-
 do externo immediatè vel mediante
 fluido interno uno vel pluribus. Quæ
 omnia eleganter illustrat comparatio-
 ne corporis humani cum productis
 terræ institutâ. In omnibus locum pro-
 ductionis accuratè inspiciendum do-
 cet: id est corpora vicina, quæ ad in-
 clusorum productorum figuras com-
 ponenda. Sic in saxorum examine
 multa detegi posse judicat, quæ in mi-
 neralium ipsorum examine frustra ten-
 tantur, quandoquidem perquam
 probabile sit, omnia illa mineralia,
 quæ saxorum spatia vel fissa vel dila-
 tata implent pro materiâ habuisse ex i-
 psis saxis expulsum vaporem: Quod
 an perpetuæ & indubitata fidei sit, e-
 go in medio relinquo. nam aliunde
 etiam impleri fissuræ possunt, quàm
 vaporibus è saxis ipsis expulsis. De Cry-
 stalli productione multa subtiliter dis-
 quirat: an inter fluidum & fluidum, vel
 inter fluidum & solidum; an vero in
 ipso

ipſo fluido producat: nam è fluido productam eſſe dubium illi nullum eſt; frigore tamen concretam, aut è cineribus ignis vi in vitrum exuſtam negat. Neq, enim vi ignis tantum vitri fieri productionem, ſed & abſq; ignis violentiâ fieri etiâ poſſe & humano artificio putat: modo quis inſtituat accuratam analyſin ſaxorum, in quorum cavitatibus optimæ cryſtalli formantur: Certum enim eſſe, ut ex fluido concrevit cryſtallus, ſic in fluidum eandem poſſe reſolvi, modò quis verum Naturæ menſtrum imitari norit: Nec obſtare: quod corpora à quib; menſtrum totum vi ignis ablatum eſt, non amplius reſolvi poſſint: cum alia ſit ratio eorum corporum coagulatorum, quæ in medio fluido ſeu menſtruo concreſcunt, cujus partes inter coagulati corporis particulas relinquuntur. Fluidum enim, in quo cryſtallus creſcit, eodem modo ſe habere ad cryſtallum, quomodo aqua communis ſe habet ad ſalia. Cum vitro per ignis violentiam parato aliter reſe ha-

B 2

bet.

bet, nam humor ejus penè omnis expellitur. Memini tamen ego etiam in vitro vulgari tantum obtinere posse singularem quendam liquorem, ut ad tempus saltem flexibile illud reddat, si nō solvit: quò imagines ex eo fingi possint, aut characteres illi imprimi, cujus mentionem feci in Epistola ad Cl. Dn. D. Majorem, *de Scypbo vitreo per sonum fracto* scripta. Addo, cū è diversis corporibus jam tum concretis, quæ non nisi propriis singula menstruis resolvi possunt, componatur vitri corpus: vero est simile nullum dari posse menstruum, quod in corpora sic juncta operetur. Ad hujus doctrinæ illustrationem mirificè facit historia artificialium gemmarum per aquam & pulverem coagulantem confectarum, à me in dictâ epistolâ commemorata: quam recensere hic nolo: cum in tuis non tantum, sed & in omnium manibus sit dissertatio typis ante annum divulgata. Lucem etiam addere poterit experimentum, quod vidi, cum Amsterodami commorarer, apud *Birrium* Medicum

cum, editis quibusdam in Chemiâ libris non ignotum. Is mihi lapillos monstravit satis pellucidos ac elegantes, & ad modum gemmarum politos, quos è liquore quodam, quem præmonstrabat, se parasse aiebat. Ponderosus ille erat longè ultra vulgaris aquæ indolem, claritate tamen & perspicuitate eam æquabat. Sapiebat tamen nescio quid leviter stypticum, & salsum. Hunc ille non solum pro insigni medicamento habebat, sed & mira se in solutione corporum eo efficere posse memorabat. Vino Rhenano, cum guttulas aliquot infunderet, sensim è flavo in saturum rubrum colorē, sed temporis aliquo intervallo, concedebat: & si rectè memini, etiam crysalli in fundo subsidebant. Ego non dubitavi è Tartari sale confectum esse, nam similem saporem deprehendi: quanquam ille celeraret hæc arcana. Ex isto liquore cum præcipitasset pulverem, cum igni vitrificatorio exposuit, usque dum in substantiam crysallis similem concreveret: è qua gemmas illas formari sibi

B 3

fece

fecerat. De duritie illarum nihil mihi constat, cū nec tactu nec visu ea deprehendi possit. Si non superarunt, saltem exæquarunt vitri duritiem, cum polituram sustinere potuerint. E corporibus, quæ ad metallorū naturā propius accedūt præcipuè corpora lamellata in fluido & ex fluido concrevisse *Steno* censet. Quo in genere Talcum est, cujus solidum corpus in fluidum resolvi posse ait, cum ex fluido illud concrevisse, extra controversiam sit. Illos autem à verò longissimè aberrare, qui ignis torturā hanc ab illo gratiam extorqueri nituntur : *mitius enim* (ait) *à naturā haberi solitum Talcum tantam in venustatis amatoribus scēvitiam indignatur, & vindictæ loco Vulcano cedit illam sui solventis partem, quam sibi inclusam conservat.* Denique & ipsa metalla perfectiora è liquore certo originem suam habere videri possent, si vera essent quæ *Franciscus Lana* in Prodromo all'arte Maestra c. 20. suo edoctus, ut perhibet, experimento nobis prodidit: Cujus, ipsa verba, ut plenior rei fides sit, hîc adducam:

ducam: Non direi questo, inquit, se io medesimo non baueſſi hauuto fortuna di hauere aliquanta di una ſimile miniera, dalla quale con non molto artificio ſuauata una poca quantità di certo liquore aureo, che era la vera ſemenza di oro, ma per non eſſer conoſciuto, tutto fu conſumato con gettarlo ſopra una quantità di argento vivo bollente, il quale tutto ſubito congeloffi, & accreſciuto il fuoco reſtarono cinque parti di eſſo perfettamente fiſſo, cioè, a dire una mezz' oncia di quel liquore fiſſo, due oncie e mezza di argento vivo; che ſe foſſe ſtato maggiormente depurato, e poi congionto come anima al ſuo corpo proportionato, ſarebbeſi con eſſo potuta formare la vera pietra, ma ſin hora non ho mai potuto ritrovare altraminiera ſimile a quella. id eſt: Non dicerem illud, niſi mihi ipſi bona fortuna talem mineram (de minera auri loquitur) ſuppeditaſſet, e qua non magno artificio expreſſa fuit exigua aliqua quantitas certi liquoris aurei, verum auri ſemen: ſed quia pretium eius non intelligebam, totus ille liquor conſumptus fuit projectione

B 4

ſupra

supra argentum vivum, quod statim congelavit, ac igne aucto superfuerunt quinque partes ejus perfectè fixæ: videlicet dimidia uncia istius liquoris fixi, duæ & dimidia argenti vivi. Quæ si magis depurata fuissent, ac postea conjunctæ quemadmodum anima cum corpore sibi adequato, potuisset eo verus lapis confici. Verum ad hunc usque diem non potui illi similem invenire mineram. Hæc Autor ille magnâ quâdam fiduciâ scribit; quorum tamen fides penes ipsum esto. Quin extraxerit ille è minerâ talem liquorem, qui figere potuerit argentum vivum; an vincet inde semen auri se habuisse, aut è commistione corporum illorum lapidem, quem vocant, Philosophorum potuisse produci? Nos, ut tandem nostram quoque de his opinionibus sententiam in medium proferamus, ita arbitramur: nec gemmas nec metalla è solâ aquâ simplici posse produci. Metalla, quia corpora habeo secundùm mista, quæ decomposita alii vocant, in partibus suis constituentibus primò mistis, agnoscunt

scunt fortassis liquorem primogeni-
um, sed qui in ipsa specificâ metallo-
rum productione non apparet, ac in-
utilis est in metallo per artem produ-
cendo. Sed de his inferiùs plura. Quod
ad gemmarum, & crystallorum ex a-
quâ concretionem spectat, ea nondum
satis expedita mihi quidem videtur.
Quanquam enim, quia texturæ simpli-
cioris esse videntur, ob pelluciditatem,
ad aquæ naturam propius accedere
videantur; dubia tamen non pauca,
rem illam urgent, quæ alio se modo
eam habere posse persuadeant. Esto
pellucidas esse: sed tamen & duræ sunt,
& fragiles: quod indicio esse possit mi-
nus inesse iis humoris, quam ipsis me-
tallis, quorum lentor inspissatum li-
quorem non obscurè ostendit. *Bern-
bardus Palissy* qui ex aquâ productas
vult, non è simplici sed è geminis com-
poni putat, quarum altera, quam coa-
gulantem vocat, nihil aliud quam Sal
est, ut explicat *Sorellus*, aut alia quædam
substantia lapidifica, quæ ab aquæ na-
turâ diversa est: ut itaq; ex ipsis ejus

B 5 prin-

principiis pateat crystallum non esse corpus ὁμοιομεγές. Crassam satis communium lapidum misturam arguit observatio illa *Peireskii à Gassendo* in vitâ ejus relata: qui ex aquâ limum viscosum eruit, ad contactum aeris in lapidem abeuntem. Quid vetat etiam in crystallis & gemmis diversos succos vel terras, sed naturæ purioris, misceri? Sed Aquarum in crystallorum incunabulis vestigia invenit solertissimus *Steno*, unde eas concretas judicat. At fortassis illæ vehiculorum vice fungebantur, quæ naturas gemmarum constitutivas ad loca illa deferrent, extra autem corpus ipsum consistebant. Nec crederem ego idoneum hinc argumentum peti: quod cum crystalli, gemmæ hoc vel illo liquore solvantur, è liquoribus quoque illæ sint compositæ. Multos ego dari vel per artem parari liquores posse credo, quorum particulæ ita sint comparatæ, ut spatia mistorum nonnullorum pervadant illaq; compage suâ solvant, quæ ad constitutionem tamen eorum nihil con-

conferunt. Inventus casu quodam
 in Angliâ fuit liquor blandissimus ve-
 getabilis, qui marmor durissimum per-
 vadens coloribus admistis in interiori-
 bus substantiæ particulis tingeret. *Be-
 rigardus*, ut refert in Circulo suo Pisa-
 nop. 534. phlegmate illo debili, quod
 primo stillicidio ex aceto acerrimo
 defluxit, facile uniones & alia multa
 dissolvit; postremo vero illo, quod vi
 summâ ignis extrahitur longè acrius
 & coloratius, nihil effecit. Iis tamen
 liquoribus nec marmor nec uniones
 natales suos debuerunt. Quin habea-
 mus illum liquorem, è quo vel con-
 crevit, vel præcipitata fuit substantia
 crySTALLUM componens, non tamen
 crediderim, quod putat subtilissimus
Steno, eodem resolvi in liquidam na-
 turam posse. Denique & hoc verosi-
 mile alicui videri possit: gemmas, si
 non omnes, saltem aliquas è diversis
 corporibus, per ignem vehementio-
 rem, eodem modo quo à nobis vitrum
 conficitur, compingi posse. Certè qui
 artem *λευσσοποιαν* profitentur, etiam
 gem.

gemmas, si rectè memini, per ignem fabricare docent; & earum quasi typum quendam ob oculos ponunt, adulterinæ illæ, quarum *Antonius Nerus* præparationem tradit.

Alii iterum sunt, qui metallorum originem à sale petunt. Qui vero sic sentiunt non idem omnes sentiunt. Quidam enim universale aliquod sal comminiscuntur, quo nescio quæ miracula in universa natura atq; adeò in regno minerali se effecturos sperant. Quæ opinio à Paracelsi tempore primum invaluit, ac à nonnullis ejus asseclis, & Fratribus Rosæ crucis, adhæc usque tempora propagata est. Extat quoque speciosus de vero sale Philosophorum liber à Gallo *Nuisement* scriptus & in Latinam linguam à *Combacio* conversus, ubi sententia illa & proponitur & propugnatur. Sal illud cœleste, æthereum, aëreum, universi nominant, quod vel ex rore, vel aëre, vel nitro, vel excrementis etiam animalium extrahunt. Tale aliquod an detur, ego quidem definire non aulin:

sim: vetustiorum certè Chemicorum schola ignoravit. Ex aëre extrahi posse sal, non negaverim: sed universale illud esse vix crediderim. Vagantur in aëre particulæ salinæ variorum generum, quæ ignibus subterraneis & Solis calore subtiliatæ in atmosphærâ provehuntur prout soli subjacentis indoles illas subministrat, nitrosæ, vitriolicæ, aut alterius cujusdam naturæ, vel sic seorsim, vel inter se mixtæ. Quibus ergo vires catholicas tamen non adscriberem. Commodè hîc mihi hujus Dissertationis occasione incidit, quod Amsterodami apud Virum solertissimum *Theodorum Kerckringium* vidi. Is veri ac genuini vitrioli sed impuri quantitatem non exiguam monstravit, quam ex aëre Amstelodamensi multis aquarum salinarum & soli paludosi effluviis imprægnato machinæ cujusdam beneficio extraxerat. Magna scilicet Naturæ Architectonicæ instrumenta sunt Ignis & Salia: sed varia, ut varia sunt corpora corporumq; mixtiones, quorum ministerio, pro sub-

subjectorum ingenio in compositione
 & dissolutione eorum utitur. Ea tamen
 essentiam illorum non ingrediuntur.
 Miras in corporibus tùm metallicis
 tùm aliis natura facit vicissitudines be-
 neficio Salium, quæ subterranea æstua-
 ria per omnem telluris compagem o-
 mnesq; venas & fodinas metallorum
 ordine tumultuario dispergunt. Unde
 plerumque varia inter se salium & sul-
 phurum corpuscula in mineris de-
 prehendantur: quæ tamen ad metal-
 lorum constitutionem pertinere quis
 temerè non dixerit. Vidi in Angliâ
 Brabantum aliquem, qui solo mode-
 ramine ignis, sine ullâ alius rei additio-
 ne è Saturni minerâ verum vitriolum,
 verum sulphur, sal commune, nitrum
 producere; acetum, tincturam ac plu-
 ra alia parare poterat. Quod ille arti-
 ficium ut rem secretissimam regens
 non nisi C Caureorum pretio vendere
 cogitabat. Acceperat à Doctore quodâ
 Parisiensi illud, non quidē contemnen-
 dum, sed quod ad summam rei metalli-
 cæ nil faceret. Neq; enim ex illis com-
 pone-

ponebatur corpus metallicum, quæ
 fortuito tantum ad mineræ locum,
 confluxerant. Nam ex aliis alia fortè
 produxisset: quanquam ille in minerâ
 plumbi & Antimonii tantum experi-
 mentum fecerat. Auri & argenti mi-
 neræ, puto, hoc artificio suo non ex-
 pugnaſſet. Quin est in quâlibet ter-
 râ peculiaris quædam substantia salina
 vel singularis vel aliis mixta, quam dif-
 ferentiam cœcum quendam nautam
 gustu deprehendere potuisse mihi nar-
 ravit vir fide dignissimus. Nam cum
 mari terræ vicino bolis immitteretur,
 terrâ, quæ bolidi adhæsit, gustatâ, no-
 minare citra errorem potuit locum
 in quo versarentur. Hamelius *lib. 2. de*
Fossilibus cap. 9. huic quodammodo
 sententiæ favere videtur: primum e-
 nim metalli rudimentum facit substan-
 tiam quandam salsam in aquam reso-
 lubilem, quæ paulatim excoquatur,
 neq; aëris amplius vel aquæ injurias
 reformidet. Sed hæc merâ conjecturâ
 dicuntur, & citra ullam veri speciem.
 Nam quæ illa foret substantia salis? nec
 nomi-

minare illam potest ipse, nec inter cognitas ulla est, quæ id præstare officium possit. Sunt porro, qui sale illo universalis relicto, quod ubiq; venantur & nusquam inveniunt, ad nota ac vulgaria illa descendunt. Cum enim, natri, vitrioli, salis communis vires indivellendis corporibus metallicis videant, alia quædam sub illis latere arcana suspicantur. Animos addunt tot passim historiæ, quas vel fando acceperunt, vel literis cõsignatas legerunt. Quales sunt de argento spiritus salis beneficio è plumbo, extracto apud *Job. Frid. Helvetium in Vitulo aureo*; de bonâ auri quantitate è vitriolo quodam Hungarico educta apud *Beccherum in Pbyfica subterraneâ*. Quæ per separationem potius argenti & auri latentis, quam per singularem aliquam ingenerationem contigerunt: nolo enim hominum, qui illa memoriæ prodiderunt, fidem in dubium revocare. Ac fateor non temerè me credere, quæ *Salomon de Blauenstein*, ut ficto procul dubio se nomine appellat, quiq;

artis

artis *ἡγεμονικῆς* se verum alumnum
 ipse profitetur, in Interpellatione ad
 Philosophos pro Lapide Philosopho-
 rum contra Mundum subterraneum.
 Kircheri cap. 2. scripsit. Ita verò ille :
Quid multis? possem & ego dare aliud E-
picbarema P. Kircheri, si mihi per tres ho-
ras duntaxat adesset, & incredulo palpan-
dum præbere: quomodo ex puro puto ar-
gento, toto quanto, fiat purum putum au-
rum additione simplicis salis præparati,
sine aliquo vel minimo addito. Quid ille
 sale suo simplici præparato intelligat;
 equidem ignoro: si commune, fate-
 or nihil posse mirabilius fingi, quod
 adeò veterum Chemicorum princi-
 piis repugnet. Præ cæteris in vitriolo
 & nitro ad insaniam usque laborârunt
 nonnulli: Aliqui integris volumini-
 bus ista executi sunt: cumq; ipsi cœci
 essent; aliis tamen viam demonstra-
 re voluerunt, rapientes in sensum su-
 um Chemicorum dicta, quæ ipsi, no-
 minum varietate decepti, non satis in-
 tellexerunt, nec è consensu autorum
 interpretari rectè potuerunt: quibus

C

Vi

Vitrioli, & nitri nomina aliud quid significant, ac illi putant. Quot non processus, ut vocant, ab Impostoribus, è vitriolo circumferuntur? Extat & è Vitriolo Processus cujusdam *Jodoci v. R.* qui addi solet operibus *Fr. Basilii Valentini*, ad summam hominum & metallorum medicinam, magno apparatu descriptus, ac operosus, quem Amicus qui ad præscriptum ejus operatus est, nullo nisi effectu ipso mendacem invenit. Cætera in illo sat bene se habent. Quos non *Glauberus* strepitus cum nitro suo fecit, è quo tot libris scriptis miracula magno hiatu promisit. Non pauca eximia sunt & præclara: plurima ex ingenii potius, quam fornacum calore nata. Cæterum aureos montes non vidimus. In multis tamen ejus fidem sequitur libro de Fossilibus Hamelius, quam exploratam prius habere oportebat. Non negaverim equidem stupendam rerum naturâ horum salium ac nitri imprimis effici beneficio posse, sed metallum ipsum producere posse dubito.

to. Planè enim ad aliam Mineralium familiam pertinent, nec ad lentum illud & viscosum humorem metallicum constituendum apta nata sunt. Interim si sub acrioris spiritus forma comparent, tyrannicum in corpora illa exercent imperium; si in subtiliorem & blandiorem naturam clementiori igne redigantur, vel ab auro ipso tincturam elicere, ac secum per alembicum auferre videntur. Quæ fortassis alicujus in medicinâ usus, in metallis verò emendandis, cum corporeæ tantum naturæ sit, inefficax est. De Salis nitrosi subtilis spiritu è rore Majali extracto mira passim prædicant nonnulli. Nollius hujus salis spiritu & oleo, quod è rore Majali conficitur, in agone constitutos revocari, tincturam ex auro evocari posse scribit. Mirum quam triumphat hoc arcano Borellus *Cent. I. obs. 6.* qui amplius aliquid indagavit: *Multis, inquit, exantlatis laboribus & vigiliis, in arcanis naturæ perquirendis secretum auri solvendi tandem nactus sum, id est menstruum benignum, a-*
C 2
mice

micè aurum intra paucas horas solvens, & sine fumo, imò sine igni quoque dissolutum potest ad salis naturam & olei reduci, cujus grana 3. 4. vel 6. juxta ætates varias propinata intra quatuor horas circiter, sudoribus copiosis febres malignas purpuratas, epidemicas & pertinaces curarunt. Sciant verò lectores à spiritus roris illud factum fuisse juxta Sendivogii doctrinam. At dicent multi: cur non ejus copiam mihi comparo? Sed sciant expensas lucrum superare. Notandum est (addit porro) collectores auri fluvii Gard juxta Urbem Vigam asserere roris guttas unicuique auri palea adhærere mane in arenâ eaque nutriri. Rorem illum coctione longâ abhinc nigrum, albißimum & citrinum reddidi, sed sine projectione fuit. Adjecit deinde quædam de modo præparandi, quæ illic legere poteris. Quin observatum est auri folia, si rori ipsi, non spiritui injiciantur, ac cum illo per aliquod tempus lento igne digerantur, tandem disparere: cum verò postea per filtrum ros percolatur, infundoejus substantiam, velleri vel nivi simi-

similem, ejus felicissimus in cordis affectibus usque sit, remanere. Quod rori vel spiritui roris tribuitur hic ; alii spiritui vel essentiae mellis, quod & ipsum rore constat, tribuunt. Aurum enim solvere dicitur, ejusque tincturam per alembicum rapere, quæ auri potabilis instare esse possit, & mira in transmutatione metallorum præstare. Ac vidi ipse auri aliquam tincturam hoc modo paratam ab homine, qui nescio quos thesauros inde sperans magno pretio Principi alicui hoc secretum vendiderat. Quod si quis gratis scire cupiat, adeat Johannem Nardium Florentinum *Disq. Physicâ de Rore cap. 23.* ubi modum præparandi docet. Matheſius *Sarept. Conc. 3.* aureum nummum rore vel pluviâ Majali aliquoties aspersum atque à Sole siccatum vel terrâ absconditum ponderosiores fieri notavit. Hæc quanquam speciosè satis omnia dicantur, nondum tamen me movent, ut in auro conficiendo vel radicitus solvendo aliquas vel nitro vel spiritui roris aut mellis partes

tribuam. Agunt illi liquores vel potiùs
 salia liquoribus permista, non aliter
 quam modo vulgari, ut quævis a-
 quæ corrodescentes: sed quia attenuata
 & subtiliora, subtiliores etiam parti-
 culas avellunt, quæ, citra molestiam a-
 liquam, ignis propellere per alembi-
 cum possit suis tamen naturis non-
 dum disjunctas. Hæc mea de nitri vel
 salis nitrosi in rore contenti circa me-
 tallica operationibus sententia est: cu-
 jus tamen magnas vires in Vegetabi-
 lium ac animalium generatione non
 ignoro. Ejus illustre Exemplum pro-
 feram, nisi displicet, Vir Amplissime,
 hic ultra argumenti nostri carceres ex-
 cursus. Anguillas arte produci posse,
 nec fando audiveram olim, nec in a-
 liquo rerum naturalium Scriptore le-
 geram, quod in Belgio roris benefi-
 cio facere agricolas nupero itinere
 meo didici. Primum ego fidem ha-
 bere narrationi huic nolui: sed in-
 cidi postea in *Abrahami Mytlii* scriptum
 de origine animalium & migratione
 populorum, ac idem apud illum arti-
 ficium

ficiam legi pag. ejus libri 10. cujus
 verba referam: *Mense Majo, inquit,
 cum largiterrorabit seca & discinde ligo-
 ne ex campo graminoso ante ortum Solis
 duos æquales cepites, eosq; impositos, al-
 terum alteri, ubi graminosi sunt, reponere
 in margine alicujus piscinæ à parte aqui-
 lonari, ubi Sol radios suos maxime emit-
 tit. Videbis inde propullulare quasi exa-
 men pullorum anguillarum ante horas
 paucas elapsas. Sic quidam cum non pœni-
 tendo fructu piscinis suis anguillarum nu-
 merosam copiam ingenerant. Et verosi-
 mile hoc experimentum facit, quod
 nullum reperiatur in anguillis semen,
 nulla organa generationis, ut multa
 fuerit de earum origine Scriptoribus
 Historiæ naturalis disputatio. Si Pesca-
 tores interrogas, è vermiculis qui-
 busdam, qui certo anni tempore in o-
 mnis generis piscium carne nascun-
 tur, produci docent. Quos & ipse non
 semel deprehendi. Leges etiam inter
 acta Philolophica Anglica. p. 35. quæ
 observavit *Thomas Henshaw* Nobilis An-
 glus, de vermium è rore putrefacto ge-*

neratione. Ac memini ego apum ex Hydromelle putrefacto generationem notatam à quopiam fuisse. Rori denique soli in acceptis ferenda est illa Plantarum è cineribus resuscitatio, de quâ *Caramuel*, *Harsdorfferus* in libris suis; *Voigtius* singulari dissertatione egit: quamque integri libri materiem facturum se promisit *Kircherus*. Magna itaque hujus Salis vis est in vegetabilium ac animalium productione: metalla quanquam vexari ac affici variè ab illo possunt, emendari tamen, mutari, augeri, fœcundari, ut in vegetabilibus fit, minimè possunt.

A Salium familiâ rectà ad metalla itur. Inter quæ primum omnium compelli solet argentum vivum, mirabilis profectò substantia, quæ mille se in formas fingit atque refingit, quâcunq; etiam arte tractetur. Plinius vomicam liquoris æterni vocat: Liquida enim & fluida est. Cumq; mirò amore aurum amplectatur eique per intima se uniat, & præ reliquis metallis humor tantùm aliquis & rudimentum
me-

metalli videatur: plurimi sanè primum metallorū ens, ut ita loquar, in illa deprehēdere sibi visi sunt: Nec defunt hodiè qui idem statuunt, tot in illo mari aliorum naufragiis nondum, cautiores facti. Accedit venerabile illud Mercurii nomen, quod in Chemicorum scriptis adeò frequens est: conspīrant tot descriptiones, tot requisita, ut vel cautissimus iis omnibus fallatur. Aliqui Virginem Mercurium volunt, quem natura produxit à flammis voracibus nondum tentatum: aliqui è metallis cæteris per artem extractum. Quod an fieri possit dubitatum hætenus fuit; sed veritatem ejus artificii, tua, Vir Clarissime, Epistola monstravit. Sed hunc ego nihil à vulgari illo differre statuo; quicquid etiam aliis videatur. Nam cum mirabilis sit illa & imperceptibilis penè Mercurii in minima dissipatio, quæ fit in mineris per ignes subterraneos, facilè se metallis insinuat ac commiscet; sed non radicitus. Quædam ejus particulæ primâ metalli fusione

C s

eva-

evanescent in auras: quæ tenaciùs hærent, remanent, ac tandem salium operuuntur, & à reliquis particulis separantur. Facilius autem id efficitur in mineris, in quas pronior illi ingressus est, ac promptius iterum expellitur. Quando per fusionem particulæ metallicæ propius junctæ sunt, difficilius succedunt omnia. Ex Antimonio & plumbo extrahi non difficulter potest, facilius ex ejus mineris. Tere mineram plumbi in minutum pulverem, ac stylum in illo aureum moveto parumper, & adhærebunt statim auro particulæ quædam Mercuriales. Nec metallis tantum sed & ligno se miscet. Habui ego ab amico frustum ligni, quod ex arbore è terrâ metalliferâ prognatâ recisum fuerat, in quo per omnes ejus fibrillas & venulas disseminatæ erant argenti vivæ particulæ, ut valido motu etiam excuti possent, quod fieri facilè poterat: quia, laxiores sunt in ligno quam in metallo viæ. Ostendebam, cum Londini commorarer, Illustri Dn. *Boilio*, qui & arte
tale

tale lignum parari posse credebat. Sed
 esto. Eodem tamen modo, scilicet per
 sublimationem, tam à natura, quam
 ab arte fit. Memorat Autor libri cui
 titulus *l'Europe vivante tom. 1. part. 2.*
 è relatione cujusdam Nobilis Angli
 de Operario, qui diu in fodinis Mer-
 curii laboraverat, cui particulæ ejus
 minimæ totum corpus adeò pervase-
 rant, ut frustum cupri oris ejus hali-
 tu ac digiti affricu ita inalbesceret,
 ac si ipsius Mercurii corpus quis affri-
 cuisset. Falli itaque omninò credo,
 qui, quod à metallis Mercurium edu-
 ci posse vident, ex eo illa intrinsecus
 componi statim existimant. Quan-
 quam, fateor, adeò speciosæ hæ sunt ra-
 tiones, quas supra adduximus, ut faci-
 le in istam sententiam aliquem addu-
 cant. Sed tot experimentis hætenus
 nil actum est, ac uno omnes Chemici
 cordatiores ore clamant: nihil sibi esse
 rei cum Mercurio vulgi, nolle se ar-
 gentum vivum currens, quod ovum
 subventaneum alicubi vocat *Lullius*,
 sed aliam quandam substantiam me-
 tal-

tallicam, immaturam, non tamen in radice suâ impuram, quam illi Mercuriū suum vocant; argenti vivi, absq; illo, nullum esse in metallorum transmutatione usum. Quod sexcentis illorum effatis firmare possem, nisi scirem hæc tibi esse cognitissima. Novi tamen aliquos, qui viâ, ut vocant, particulari, nobilius ex argento vivo metallum se confecisse, quanquam sine lucro, glorientur, de quo in sequentibus dicam. Quanti porro in Antimonium insumpti fuere labores, è quo sperarunt non pauci maximum illud naturæ arcanum. Sed non est in illo genuinus Mercurius metallicus, qualis ad corpora perfectissima metallica componenda requiritur: ut patet è fragili hujus textura. Sulphuris fortassis purioris aliquid reconditum est, unde particularis quædam transmutatio concedi possit. Quod & innuere videtur *Basilius Valentinus* in *Curru triumphali Antimonii*, ac commentator ejus *Theodorus Kerckringius*. Nam ad magnum opus, ipsis fatentibus

bus, nihil rei confert. Utilissima tamen latent in illo remedia, præcipuè in morbis ab infectione sanguinis oriundis, quos ad miraculum edomare, valet: Ea ad cælum usque laudibus extollit *Basilius Valentinus*, ac experimentis suis firmat *Kerkringius*. Non defunt qui vel ex uno metallo immaturo, vel duorum, perfecti & imperfecti, conjugio, solâ diuturnâ coctione, quæ naturæ operationes subterraneas imitentur perfectius aliquod metallum se facturos putant, cum in naturâ plumbi mineras successu temporis in argentum commutatas deprehendant metallurgi. Fuit in eâ sententiâ sagacissimus rerum naturalium scrutator *Baco Verulamius*, qui in *Historia Naturali Cent. 4.* methodum præscripsit, quâ possibile sibi videbatur, ignobilius metallum in nobilius commutare. Postquam requisita ejus operis recensuit, tandem num. 327. ita rem instituere jubet. *Angusta paretur fornax, temperatusq, excitetur calor, & quidem talis, ut metallum perpetuò liquefactum*

Etum conservet, non vehementior; quod ad rem vel maximè facit. Materia sit argentum, metallum maximè cum auro symbolizans, cum eo quoque decima Mercurii vivi pars imponatur, duodecima nistri iusto pondere, quæ vegetando corpusq; metalli aperiendo serviunt. Operatio per sex menses ad minimum continuetur. Velim & oleosas quandoq; injici substantias, quales adhibentur recuperando auro, tormentis separationum exasperato; in eum finem, ut partes arctius leviusq; disponantur; magnum instituti momentum. Aurum enim, ut constat, compactissimum omniumq; metallorum ponderosissimum est, maximèq; flexibile & extensibile. Hæc Baco Verulamius; quem verè sic statuisse confirmavit mihi Amicus Londinensis. Nam quanquam passim in scriptis tenuiter de studio Chemiæ metallicæ sentiat, privatis tamen studiis diligentissime rem illam, nec sine magnis sumptibus, eâq; quam hic sibi præscripsit, methodo tractavit. Sed nihil omninò effecit, nec efficere istâ viâ potuit, ut facile qui harum re-

FURI

rum intelligens est, animadvertit. Sic & *Fr. Lana* loco, quem supra laudavimus, Aurum cum Mercurio amalgamatum, si longo igne maceretur, tandem in Elixir Philosophicum mutari putat. Illud vero non contemnendum est, quod ignis accuratam haberi rationem voluerit *Baco*: quo solo interdum plus efficitur, quam sexcentis aliis subsidiis. Quare nihil magis ipsi veteres etiam Chemici inculcant, ac scio ipse ejus experimenta bene multa. Quis nescit Talci calcinationem rem haberi difficillimam? Torreas summo igne, pro lubitu, addiuturnum etiam tempus, & vim omnem flammaram pertinaciter eluder. Vidi tamen vel intra dimidiæ horæ spatium, paucissimo igne, rudi ad speciem artificio, totam ejus substantiam ita calcinatam, ut colore flavo ablato, spongiosa facta sub digitis in minutissimum pollinem comminueretur. Quare patet non adeò indomabile igni esse Talcum, ut quidam crediderunt, qui aliquod auro simile sibi in-

EQ

eo, præcipuè, flavo visi sunt deprehendere. Quâ in opinione non omninò falsi fuerunt: nam & hodiè metallurgi separare ex eo aurum norunt, ac latet in eo sulphur aliquod purius, quam credas fortassis. Dixitque mihi aliquando Amicus, novisse se Medicum, qui sulphure per singulare artificium ex hoc corpore extracto, curare immedicabiles morbos potuerit, ut alterum illi à maximo Elixire locum posuerit. Testatur & Martin. Martini in *Atlante Sinico* p. 79. Talcum in calcem redactum vinoq; mixtum acepotum Sinicis Medicis ut singulare Medicamentum ad vitam longam commendari. Videri ergo hoc experimento potest, quam etiam in Vulcani regno sæpe

— *peragat tranquilla potestas,
Quod violenta nequit.*

quam cedant mitioribus flammis interdum corpora duriora, fortioribus resistent. Cui Dissertationi, quoniam jam in eâ sum, amplius insistam, & nisi loquacitas Tibi mea molesta est,

est, lectissimis speciminibus confirmatum ibo; quanquam non è proximo omnia; aliqua è longinquo tantum rem nostram illustrent. Cum Amsterodami viverem, confessus mihi est *Theodorus Kerckringius*, se ex argento vivo argentum & aurum verum fecisse: monstrabat enim quatuor frustra metallica annularis digiti crassititem æquantia; quorum primum stanno simile; alterum argento; tertium subflavum erat; quartum colore respondere auro. Hæc solo regimine ignis, ex argento vivo, addito exiguo quodam pulvisculo (quem ex Antimonio confectum ego suspicabar, nec ipse visus est diffiteri) se fecisse asseverabat. Ac videtur ipse nonnullis in locis *Commentarii super Basilii Valentini* currum triumphalem id innuere. Vidi & apud eundem insigne artificium, solo ignis ministerio, nec ullâ re aliâ additâ, solvendi succinum. Nam ostendit mihi cadavera infantum succino obducta, ut omnia membra transparenterent. Monstravit etiam phialam

D

vi-

50
vitream tali succino soluto, iterumq;
congelato impletam. Quam splendidè
jam magnatum cadavera condi ac à
putredine conservari possent: nam ci-
tra ullam corporum eviscerationem,
contra omnem injuriã aëris & humo-
rum novâ hâc è succino tunica quasi
cataphracti jacerent. Quid non lu-
cri ex hoc invento nasceretur, cum suc-
cini fragmenta, quo majora eò pre-
tiosiora sint, ac in Oriente ultra au-
rum æstimentur: illa verò hîc quanti-
tate, quâ quis velit, exhiberi possint.
Ergo quod tot modis à solertissimis
Chemicis tentatum est, unico nunc i-
gnis regimini debetur. Diu mul-
tumque, fateor, animum in succini
naturâ cognoscendâ exercui: & facit
profectò inventi istius novitas, ut ne
nunc quidem, quanquam loco alieno
mihi temperem. De Succini natali-
bus res dubia. Aliqui maris sobolem
habent; aliqui ex terrâ prodire statu-
unt, quæ mihi sententia verosimilior
videtur: testanturq; animalcula & in-
secta terrestria passim in succino re-
perta:

perta: quod fufius aliquando deducet
 Clariffimus Collega nofter *D. Major* in
 libro de Succini natalibus non mariti-
 mis. Nafcitur verò frequenter in lo-
 cis ubi pinus & Terebinthinæ crefcunt,
 quod argumento effe poffet, à fimili
 quâdam viscola fubftantiâ, qualis in ar-
 boribus illis reperitur, per terram di-
 fperfa nafci, & à particulis falinis maris
 proximi vel aliundè coagulari. Nam pe-
 ne confimilem naturam arguunt mul-
 ta, fimilis inflammabilitas, ac odor, qui
 à Terebinthinæ Cypriæ incensæ odore
 vix differt; quodque è fuccis illarum
 arborum per artem confieri poffit, ho-
 dieq; conficiant Chinenfes teste Mar-
 tinio in *Atlante Sinico* p. 65. Putant qui-
 dam, inquit ille, ex defæcatis illud oriri
 pinorum medullis temporis longinquitate
 induratis ac pellucetibus. Et vidi ego fanè
 ex pice pinea feu refina per decoctionem
 illud arte fieri divendiq; à Sinis ita egregiè
 effectum ut vero invidiam facere poffit. E-
 go quidem per fimilis naturæ oleo-
 sum humorem diffolvi poffe exiftimo.
 Potest & impurum succinum arte cor-
 rigi,

rigi, & subtiliari docente *Glaubero* lib.
 de Furnis Philosophicis, per Spiritum
 Salis rectificatum: sed tum duritiem
 illam deponit, nec durat nisi in loco
 frigido vel temperatè calido. Si ca-
 lor plus justo intensior, diffluit. No-
 vi qui tentarint experimētum bono e-
 ventu; si quis solidare iterum succi-
 num alio artificio nosset, jam naturæ
 artibus superior esset. Exhibet tamen
 & illa nonnunquam inelaboratum,
 quale fuit illud, quod alterâ sui
 parte molle; alterâ durum, & cui
 sigillum imprimere potuit Nobilissi-
 mus *Dn. Oldenburgius*, de quo me-
 morat ipse in *Actis Philosophicis* p. 2061.
 Pingere etiam Natura illud solet variis
 characteribus, quale frustum nuper ad
 me misit Nobilissimus *Dn. Johannes*
Tinctorius, Serenissimo Electori Bran-
 denburgensi à Consiliis, in quo litera
 D perspicuo naturæ ductu delineata,
 etiam cæteras, ut est humanissimus,
 Alphabeti literas, sic in succino de-
 pictas, submissurus. Cum itaque hanc
 de succini origine, sententiam vero
 simil-

simillimam judicem, falli puto autorem libri, qui l' *Europe Vivante* inscribitur, qui tom. 1. part. 2. oriri illud putat à melle, quod in littore Maris Indici in petris ab apibus congestum, post Solis coctionem in mare prælapsum, sale marino induretur, & ad aliarum regionum litora a mari ejiciatur. Allegat nescio cujus Chemici autoritatem, qui in fracto succino substantiam mollem melli sapore similem invenerit, quodque eadem post solutionem ejus per spiritum Vini Tartarifatam remaneat. Quæ omnia absurda esse quivis facile videt, ut non sit opus iis immorari. Sed nos de Succino, occasione solutionis ejus, quæ per solum ignem fit, satis diximus. Redeamus nunc ex isto diverticulo in viam, ad usum scilicet Ignis in Chemicis laboribus, si rectè administretur. Cujus aliud exemplum è superioribus repeti hic velim de homine Brabanto, qui uno ignis artificio viginti penè numero diversissimas res ex unicâ Saturni minerâ educere potuit. Quomodo verò

D 3 absq;

absq; igne, spiritus quicunque, ex animalibus, plantis, lignis, lapidibus aliisque corporibus eorumque partibus eliciendi, quod artificium proponit *Magnus Pegelius* in *Thesaurō rerum selectarum* p. 109. id inter cetera ejus arcanā sepultum remaneat. Nam (ut hoc in transcurso commemorem) publicavit ille Autor, qui Medicus & Philosophus in Academia Rostochiensis fuit Anno 1604. lemmata quædam singularium inventionum, tam Physicarū quam Mathematicarum, inter quæ non pauca sunt ab illo vel cogitata vel indicata, quæ hoc nostro tempore ab aliis inventa & in lucem producta sunt.

Porro, qui metallorum causas in terra non inveniunt, è cœlo eas, vel principem saltem eorum partem constituentem deducere moluntur. Hinc certos quosdam Planetas ad certa Metalla damnant, quibus illa originem suam debere creduntur, imo iisdem nominib; salutantur, ut hæc nova quasi astra subterranea habeamus. Quæ
senten-

sententia quanquam ideò exagitur
à nonnullis, quod evidens hujus rei
ratio dari nequeat, contemnenda ta-
men omnino non est, cum non $\chi\theta\varsigma$
 $\kappa\alpha\iota$ $\pi\epsilon\sigma\omega\eta$ nata, sed antiquitate sua
se tueatur, ut doctissimus in præclaro
opere de ortu & progressu Chemiæ
docet *Borrichius*, cujus ego scrinia non
compilabo. Globorum magni hujus
Orbis, præcipuè Planetarii, tum quæ
totum systema, tum quæ partes nobi-
liores, inter quas in terrestri globo o-
mnino referendi sunt spiritus metalli-
ci, per vastissimum hoc corpus dispersi,
nullam esse conspirationem, aut mu-
tuam efficacitatem, nemo mihi temerè
persuaserit. Sed cum observandi fa-
cultas ultra humanum ingenium sit,
nihil accurati definire possumus, ex-
plodere tamen & exagitare non debe-
mus, si quæ ab aliis, antiquioribus
præcipuè, de eo tradita invenimus. So-
lis & Lunæ vires in hæc inferiora facile
sentimus. Illi cum auro: huic cum ar-
gento singulare commercium vulgò
tribuitur: ne quid de cæteris metal-

lis nunc dicam. Solis & auri similitudinem ostendunt splendor, color, qui à sulphure optimè digesto, quod à Sole huic metallo ingenerari creditur, provenit. Quod si *Honorati Fabri* sententiam, quam tamen ex Hypothesi pronuntiat, audire volumus: Solis ipsius substantia ex auro liquefacto constat. Mirum ergò, si non hæc semina etiam per terram spargeret, ac in eâ substantiam sibi similem produceret. Refert *Digbæus*, sed ex fide amici, radios Solis per vasa vitrea & concava certo quodam modo disposita in purpureum & minutissimum pulverem præcipitari. Quis non è credulissimis, cum hæc legit, de Sulphure naturæ exclamet? Sed qui hæc *Digbæo* narravit, sibi ipsi blandè imposuit. Volitant enim in aëre semper particulae vel salinae, vel alterius generis, quæ igne hoc speculati collectæ ac ad ruborem exustæ vel calcinatae. Scripsit jam antea *Paracelsus* de Solari pulvere è speculis per radios Solis collecto, quorité præparato excitare in nobis igneam

am naturam possimus, & cum damo-
nibus igneis aliquod linire commerci-
um. Sed hæ imposturæ sunt. De So-
le, vulgaris opinio est, quod plumbo
ac cupro, quo templa & ædes tegi so-
lent, aurum ingeneret. Quam licet
anilem fabulam vocet *Honoratus Fabri*;
novi tamē qui è plumbo ac stanno ve-
teri per repetitas calcinationes & redu-
ctiones non contemnendo lucro ali-
quid auri & argenti expresserint; sive id
à causis quibusdam latentibus produ-
ctum, sive separatum fuerit. Nam,
quod plumbum ac cuprum in tectis
repositum attrinet, continuis pluviis,
in quibus subtilissimæ particulae sa-
linæ reconditæ, & calore solis, in
iis metallis, ut nullum metallum
solitarium est, maturari aliquid pu-
rioris metalli potuit. Albinus in *Chro-
nico suo metallico. p. 29.* observat: sem-
per in fodinis Schnebergensibus ar-
gentum copiosum, sub Saturni in si-
gnum Cancrī ingressum, accedente
Lunâ, repertum fuisse. De Unionibus
Garcias ab Horto prodidit: eos
D s post

post plenilunium captos cum tempore minui & decrefcere: qui verò ante plenilunium capiuntur, huic vitio non eſſe obnoxios. Annon notum eſt de Gemmis, cujus maculæ æquales ſubeunt cum Lunæ mutationes? Deprehendimus in animalium corporibus, in vegetabilibus, Lunæ vires. Quas multis rationibus in libro de Motu marium impugnatum it *Isaacus Voſſius*, cum aliud doceat Experientia.

Intrabimus nunc Chemicorum ludum: & eorum oracula audiemus. Illi nobis Mercurium ſuum & ſulphur inculcant. Si excutias, quid rei ſub illis nominibus lateat (nam vulgari illa accipi ſignificatione nolunt) ſexcenta tibi vocabula obtrudent, deſcriptiones obſcuras & ænigmaticas, in quibus venari aliquos ſenſus oportet, eosque ut lacera Hippolyti membra hinc illinc colligere. Quos ubi affectus fueris, conſenſum tamen in illis reperiſ: niſi quod noviffima Chemicorum ſecta, poſt Paracelli tempora tertium, duobus illis, Mercurio & Sulphuri

phuri, principium, Sal scilicet, addidit. Nolo hîc prolixius disquirere de isto principiorum numero, & an illa omni corpori convenient, ac quantum à communibus discrepent: id enim doctissimè copiosèque disputatum est ab Illustri Viro *Roberto Boyle* in Chemistâ Sceptico & *Hamelio*, libro de consensu veteris & novæ Philosophiæ lib. 2. c. 4. Veteres vero illi ante Paracellsum duo hæc Mercurium & Sulphur non communia, quæ hodierni nostri volunt, sed metallica tantum statuerunt principia. Quâ in re audiendos illos præ cæteris puto, cum metallorum naturam usu ipso rectiùs didicerint, quàm ii qui rationes tantum & opiniones suas sequuntur. Remota illa corporum principia, elementa scilicet, & atomos ad se pertinere non censebant: è quibus metalla immediatè non componuntur, unde non nisi soli naturæ aliquid producere datum est. Propiora principia etiam manibus hominum tractari ac in opus aliquod deduci possunt. Si cum curâ illorum libros le-

gas,

gas, ac inter se sententias illorum con-
feras, non absurda illos docere vide-
bis, & quæ conciliare quam optimè
cum veterum Philosophorum *Platonis*
ac *Aristotelis* scholis possis, ut concilia-
vit Hameligi *de Fossilibus lib. 2. c. 9.* qui &
eo in loco varias diversorum Philoso-
phorum circa generationem metallo-
rum sententias congeffit, ac dijudica-
vit: ut nos isto labore supersedere
possimus. Per Mercurium & sulphur
non intelligunt illi, quæ vulgo sic vo-
camus, nam illa potius recrementa
metallica illis sunt, quam vera princi-
pia. Mercurius, vel potius argentum
vivum, quantum è scriptis illorum
colligere possumus, illis est substan-
tia metallica, è perfectorum metallo-
rum familiâ, immatura, ad levem ca-
lorem fluidissima, ponderosa, vola-
tilis, summè ductilis, non currens, ut
vulgaris Mercurius, unicum & summū
naturæ metallicæ agens, quod illi sex-
centis nominibus describunt, nullo
tamen appellant aut demonstrant.
Hoc ita crude in naturâ inveniri
ajunt,

ajunt, undè summâ arte eliciunt substantiam purissimam, viscosam, quæ propior materia est metalli constituendi. Hoc quidem etiam reliquis metallis commune est principium, sed prout sulphur vel purius vel impurius illud temperat, aliam vel aliam missionem sortitur : unde vulgo diversæ illæ metallorum species constituuntur. Quæ an ita vocandæ sint, inutiliter disputatur, nec Alchemistarum rem magnopere vel juvat vel affligit. Hanc materiam in perfectorum metallorum incunabulis inquirere, cumque inter perfecta metalla ab auro compacto sperari nihil possit, ab argento, vel aliquo, quod illi cognatum est, petere jubent. Quod innumera autorum loca innuunt, quibus integrum implere volumen quis posset : E quibus illa quasi per lancem saturam dabo. In capitulis, quæ Hermeti adscribuntur ita Lapis ipse loqui fingitur : *Luna mihi propria est, & lumen meum omne lumen superat.* Arnoldus in Semitâ semitæ illa Hermetis : *Pater*
ejus

ejus est Sol, Mater Luna ita explicat: Per Solem intelligim⁹ aurum, per lunam argentum. & subjicit: Jam igitur sufficienter tibi demonstravi &c. Rosariū majus: Magistra nostra est Luna plena, Mercurius Philosophorum, id est: materia in qua continetur Mercurius Philosophorum. Et est ille quem natura paululum operata est, & in metallicam formam formavit: tamen imperfectum reliquit. Autor Anonymus: Oportet quod Sol habeat sui spermatis & suæ tincturæ receptaculum & idoneum & sibi consonum, & illud est Luna, id est argentum. Sendivogius vel potius Setonius tractat. XI. vocat menstruum ex Sphærâ Lunæ, quod possit calcinare Solem. Scala Philosophorum: Adjuva ergo solutionem per Lunam & coagulationem per Solem. Turba aliquoties vocat sputum Lune. Sed quis omnia enumeret? Videmus hinc, quorsum illi digitum intendant. Hanc illi materiam ignem, aquam, acetum vocant, quod in metalla perfecta ita operetur, quemadmodum ignis in corpora inflammabilia, aqua in salia & glaciem,

aco-

acetum in corpora, quæ ab illo solvi possunt. Inquirendæ ergo fodinæ essent, an tale quid inveniri in illis possit: nam è metallorum scriptoribus sapere hîc non licet. Describunt illi non paucas argenti immaturi, aut informis species, sed quis eas vel vidit unquam vel exploravit? Exhibet se interdum illud specie lenti humoris, qui postea in optimum argentum coagulatur, cuius memorabilem historiam refert Albinus. *Berg-Chronic. pag. 110.* quam hîc apponere ipsis Autoris verbis fortassis non erit iniucundum: In des Grafen zu Hoenstein Bergwercken am Harz fürnemlich auffm Enderß Berg/ auff dem beruffenstem Zechen/ der Samson genant/ hat sich dieses gedencßwürdiges und unerhörtes zugegetragen/ daß man alda ein weiß fließend gediegen Silber angetroffen einem Quecksilber gleich/ welches auß dem Gang und draussen geflossen/ daß mans mit Händen zusammen gerafft/ und so bald es ins Feuer kommen vorstund an fein worden/ dessen ich vom glaub

glaubwürdigen Leuten berichtet bin.
 Wie etliche reden ist das Erz gleich
 wie eine Buttermilch gewesen/ so bald
 es aber eine weile in der Luft gehalten
 worden / oder auch in Gefäßen ver-
 wahret/ darinnen mans weich zu be-
 halten vermeinet / ist es hart worden
 gleich einem Sand oder Gries / und
 ist die weisse Farbe auch in braun oder
 rüstig verändert worden. Hæc ille
 de mirabili hæc materiâ, penè iis re-
 spondentia, quæ de suo *Gur* memorat
 Mathesius, quod tamen ad argenti pu-
 ri naturam nondum accessit. Idem.
 Albinus pag. 127. ejusdem libri de mi-
 neris argenti diversis notabilia addu-
 cit, quæ illic legi malim, ne chartas
 spissioribus testimoniis impleamus.
 Fortassis & illa contemplatione digna
 sunt, quæ *Nirenbergius Hist. nat. lib. 16.*
cap. 19. de singulari quodam metallo,
 ad argenti solutionem adhibito refert:
Argentum virum, inquit, notum tantum
fuit barbaris, sed nullius usus: namque
loco illius ad argenti beneficium aliud me-
tallum sufficiebatur, inventum in alio colle
burni-

Humiliori qui juxta Potosi tumulum jacet.
 Vocant Indi huayna Potocbi, id est: Poto-
 cbi adolescentem. Hic inventum quod-
 dam vilius metallum, & pene plumbum, ad-
 mixtum argento pro bydrargyro fuit. Illud
 Zurubec dixere, quod significat faciens
 dilabi, quoniam ejus inflatione argentum
 liquefieret, nec adureretur. Hæ sunt quæ
 de primo Metallorum principio Mer-
 curio in Chemicorum scriptis vestigia
 deprehendimus, quæ tamen adeò illi
 tegunt, ne quis altius ad eorum arca-
 na penetret. Nil enim studiosius quam
 rem istam celant, unde omne alche-
 miæ negotium dependet. Alterum
 illis principium, Sulphur est, spirituo-
 sum, penetrans, coagulans materiam
 metallicam, cuius illi fontes non dissi-
 mulant. Ab auro, sed per materiale,
 illud principium primum soluto, illud
 elici volunt: reliquorum enim me-
 tallorum sulphura, ut impura contem-
 nunt. Primos ejus natales aliqui à
 Sole & sideribus deducunt, sed ea o-
 mnia incerta: aliqui ab ignibus sub-
 terraneis: quo quidem non adeò ab-
 E surdi

surdi sunt. Cum enim terra compa-
 ges sit omnium naturarum primarum,
 quæ ad mistorum generationem sunt
 necessariae, concludi illic necesse est
 magnam ignis vim, sine quo generari
 nihil aut misceri potest. Eum familia-
 res sibi habere naturas oleosas opor-
 tet, variorum generum, quibus primo
 miscetur, unde ad exteriores partes
 halitus oleaginosi jam puriores jam
 impuriores propelluntur, vel magis
 vel minus excocti. Qui vel aquis
 vel terræ commisti alias aliasque spe-
 cies producere videntur. Non sunt
 inter illa tantum nobis vulgò cognita
 sulphur, bitumen & similia, sed longè
 plura nobis incognita, quibus ignis
 maximè familiaris est, & ad mutuam
 permissionem sponte contendit, adeò
 ut separari nequeant. Combustio e-
 nim rerum oleaginosarum, nihil ali-
 ud esse videtur, quam separatio ignis,
 ab istis materiis, in quibus habitat.
 Quare cum Sulphur illud Chemicor-
 um reverà sit oleaginosa substantia,
 sed incombustibilis, & tamen ignis, ut
 illi

illi loquuntur, corporatus, aut naturæ ignis, è tali primâ mistione illud descendere per est vero simile. Sulphur illud nec ab astris nec ab igne centrali deducendum putat Hamelius *de Fossilibus lib 2. cap. 9. pag. 246*, cui ejusdem cum vulgari sulphure naturæ videtur, nisi quod longâ alteratione in fixum purum & incorruptibile evasit. Cujus sententia non omnino spernenda videtur. Memini enim in Chemicorum scriptis, & nisi fallor, in *Richardi Anglici Correctorio* me legisse; quod in interiori vulgaris sulphuris naturâ reconditum lateat incombustibile sulphur illud, ac posse auro, cui sulphur suum extractum est, ex ejus quasi visceribus restitui. Quod mihi in mentem revocat historiolum, quam legi in libro quodam Manuscripto verbis germanicis consignatâ, de auro beneficio sulphuris vulgaris è cupro extracto, vel potius in cupro ad maturitatem redactô : quâ integram hîc apponam: D. Gregorius Euseb. von Madrit hat mir erzehlet / daß ein Chemicus zum

E 2

Mon-

Montano können und um eine kleine Gelegenheit zu laboriren gebeten/ die ihm den worden: da hat der Laborant Kupfer genommen ein Zentner und dasselbe immer im flusse gehalten/ und immer Schwefel nachgetragen/ und damit das Kupfer zur reife bringen wollen: Endlich haben sich die Nachbarn des Gestankes halber beklaget / da hat ihn Montanus gehen lassen: Er aber hat sehr beklaget / daß ers nicht absolviren können. Nach etlicher Zeit reist Montanus die Esse ein/ worinnen er laboriret, und findet einen Zee von 10. unzen Goldes im Ofen stecken/ welches hineingelauffen war durch einen Riß. Montanus hat ihm vergebens nachgeschrieben/ welcher es dem Fürsten von Anhalt selbst erzehlet. Hujus ego rei fidem in medio relinquo: neque enim alicui autor sim, ut sumptus in rem incertam faciat; omittere tamen nolui; cum rem nostram illustraret. Cæterum de partibus metallorū, quas Chæmici ita distinxere, dubium nullum superesse videtur. Nam: quod
qui-

quidam putarunt constare substan-
 tiam Auri partibus similibus, falsum est,
 cum Sulphur seu tinctura ab eo possit
 separari. In ignobilioribus, Cupro
 præsertim, fieri illud posse experimentis
 plurimis constat. De gemmis idem
 restatur Hamelius de Fossilibus lib. 2.
 cap. 7. *Sunt qui alias minoris note gem-
 mas ut Amethystum, Saphirum, Chrysolitum*
laminula ferrea impositas calce viva
vel chalybeâ scilicet condant & vivis carbo-
nibus operiant, ut igne sensim aucto nati-
vis coloribus exuantur, atque adamantis
speciem præ se ferant: nam si durities lapidi
adsit & perspicuitas vix quidquam ab A-
damante differt. Quæ res si succede-
 ret, magnum haberemus ex ignobilio-
 ribus gemmis nobiliores conficiendi
 arcanum. Arte factarum colores corro-
 dentes liquores interdum eluunt. In
 Vegetabilium ordine idem fieri potest.
 Quid magis tingit quam crocus? Et
 tamen ab eo ita colorem omnem se-
 parari posse, à Nobilissimo quodam,
 Viro edoctus, scio, ut omnem Croci
 odorem & saporem sub crystallinæ
 E3 per.

perspicuitatis liquore repræsentare
possim, nihilque croco simile quis vi-
deat, merum tamen crocum aut sub-
tilissimam ejus essentiam gustet. Quod
non leviter mirati sunt, quibus illum
liquorem ostendi, qui magno etiam
cum fructu in medicina adhibetur.
Ex auro, quamvis tenacius illic hære-
at, sulphur seu tincturam, quam etiam
animam auri vocant, separari posse te-
stantur Chemicis tam veteres quam re-
centiores, quod firmat etiam *Franci-*
scus Lana, loco ejus libri quem supra
laudavimus. Fitque hoc modo, ut
quantum ponderis habuit aurum, è
quo tinctura educta est, tantum argenti
ipsa tinctura, si illi superjiciatur, colore
suo tingat inq; aurum ipsum convertat
Quod cum fit, candida ex auro massa
remanet, æquè ut prius ponderosa, cui
per cæmenta hinc color reddi suus
potest. Simile quid de tali auri tinctu-
râ super argentum vivum, publicè Ve-
netiis projectâ refert doctissimus Vir,
Alexander Tassonus, Italus, libro gen-
tis suæ linguâ scripto, cui titulum fe-
cit:

cit: *Pensieri diversi, libr. 10. cap. 26.* Cujus verba ipsa apponam: Fra le dotte e curiosissime dell' Alchimia niuna s' agguaglia a quella dell' esaminazione dell' oro, che di masse grandi il reduce in pochissima polvere di color purpurino, chiamata da alcuni lapis Philosophorum, che poi gittandosi in quantità di Mercurio fatto bollire a lento fuoco, il convertisse in oro, se con la prima quantità si conforma: ma se il Mercurio eccede la quantità del primo oro, l' affisa in argento. E la prova fu pubblicamente mostrata in Venetia, pochi anni sono. Id est: Inter curiosissimas Alchimiae dotes, nulla est, qua comparari possit, cum illo auri examine, quo massae ejus grandem reducunt in exiguum pulverem purpureum, qui vocatur quibusdam lapis Philosophorum. Ille argento vivo, super ignem lentum calefacto, injectus ex eo tantum in aurum convertit, quantum respondet primo ponderi (massae scilicet aureae, unde extractus est pulvis.) Quantum Mercurii illud excedit, figit in argentum. Cujus experimentum paucis abhinc annis publice Venetiis factum est.

est. Hæc Autor ille, de hæc Auri tincturâ, quam suo ex judicio, lapidem philosophorum vocat. Quæ duo toto inter se cœlo differunt. Venetiistamen publicè rem gestam testatur. Ac ipsam Rempublicam Venetam tale habere arcanum multi credunt, quod communicasse cum Senatu ejus *Job. Augustum Pantbeum* Sacerdotem Venetum dicant, qui & ipse librum quendam obscurissimum scripsit de arte, quam barbaro nomine vocat *Voarchadumiam* aliam planè ab Alchemia, eumque Venetorum Principi dedicavit. Reperitur in Theatri Chemicæ volumine secundo. Conjecerunt & sagaciores ex eo, quod nulla moneta aurea vel argentea peregrina publicum illic valorem habeat; sed in aliam monetam commutetur: Cumq; ipsi fodinas auri non habeant, *Secinos* tamen auream monetam cudent, quæ ratione coloris gradu aliquo superet omne nativum aurum, licet optimum. Forſan & huc referat aliquis, quod *Mathesius in Sarepta conc.*

conc. II. de Venetis commemorat:
 multum illos rubri Sulphuris è Carin-
 thiâ anuatim petere, quo ad tingen-
 dum utatur. Sed de eo pronunciari nil
 certi potest, omnia enim plena sunt
 conjecturis. Præ cæteris memorabilis
 historia est de sulphure aureo extracto,
 quàm unâ cum judicio Roberti Boilii ex
 ejus tentaminibus Physiologicis, tentami-
 ne 2. de Experimentis quæ non succedunt,
 adducâ: Rem hic commemorabo inquit mi-
 bi seriò à D. D. K. Viro, si quis alius, à falsi-
 loqui consuetudine alienissimo, narratam:
 Is mihi affirmavit, quod cum laboratori-
 um suum in Batavia amico cuidam pere-
 grè proficiscens utendum concessisset, ibiq;
 aliquot Aquarum Fortium species ad Tin-
 cturam suam escarlatinam comparatas re-
 liquisset, amicus iste paulò post ipsius di-
 scessum ipsi per literas significavit se Au-
 rum in quâdam Aquâ forti digerendo,
 Tincturam sive flavum sulphur ab illo pro-
 licuisse, eandem volatilem reddidisse resi-
 duâ metalli substantiâ ad salsedinem ver-
 gente, & cum hac tincturâ aureâ argen-
 tum non sine lucro in perfectissimum au-

E 5

rum

rum transmutasse. Hoc audito, D. D. ad
laboratorium suum subito reversus, ipse
cum eadem aquâ forti, aliquoties volati-
lem auri tincturam impetravit, quæ simi-
liter argentum in verum aurum convertit,
& cum percontarer, utrum tinctura ista
argentum auro, è quo ipsa eliciebatur, pon-
dere æquale transmutare valeret, se ex
unicâ auri uncia tantum sulphuris sive
tincturæ obtinuisse profitebatur, quod ses-
quiuncie argenti in nobilissimum metal-
lum vertendæ sufficeret. Et hoc (addit
Boilius) pronius credo, tum quoniam sub-
stantiam flavam sive tincturam separari
ab auro posse, experimentis nonnullis mihi
certius constat, quam ut dubitare de eo li-
ceat: tum etiam, quoniam argento sul-
phur quoddam inesse, quod maturatione
aurum evadat, inde mihi sit probabile,
quod nonnulli in re metallicâ exercita-
tissimi & observationum suarum fide te-
stati sunt, aliquando ope liquorum solven-
tium (quod etiam D. Franciscus Baconus
alicubi notavit) aliquando verò communis
sulphuris (probè excocti & salibus idoneis
conjuncti) beneficio aliquot purissimi auri
grana

grana ex argento fuisse extracta. Caterum
 Doctorem nostrum conceptæ ex hoc experi-
 mento divitiarum spes prorsus fefellere :
 nam paulò post tempore iterum susceptam
 ipsius operam elusit : culpam autem in a-
 quam fortem rejicit , ideòq; operationem
 denuò aggressurus est. Verum quandoqui-
 dem omnes illius conatus hætenus in irri-
 tum ceciderint , probabile videtur errorem
 ab aliquâ latente causâ fuisse profectum :
 nam istiusmodi casus quibusdam citra o-
 mnimodum remedium obtigisse novimus.
 Ex iis itaque, quæ prolixè adduximus,
 facile perspiciemus, sulphur esse ut in
 omnibus metallis, ita in auro distin-
 ctum ac separabile, unde color ejus
 dependet. Atque hinc pulchrè ratio
 explicari potest, unde flavus in auro
 color oriatur. Nam cum sulphur pur-
 pureum plerumque sit, cætera auri
 massa candida; è purpurearum ac can-
 didarum particularum accurata mi-
 stione flavum oriri colorem necesse
 est, non secus, ac cum è cupro & zin-
 co inter se justa proportionem com-
 mistis, substantia oritur, quæ
 fla-

flavo colore & externâ facie auro optimo componi possit. Quod si itaque sulphur abest, vel extrahitur, candidum fit aurum, quod lunam fixam appellant vulgò, cum pondus auri habeat, & in aqua forti persistat. Huic aureus ille color si reddi possit, ut reddi posse docent, multum inde lucri posset acquiri. Quanquam & *Boilius* loco suprà memorato inter incerta experimenta referat. Præterea diversam sulphuris seu coloris in auro natum ostendit, quod intendi ac augeri per cæmēta sulphuræ naturæ, quamvis impuræ possit. Potest aurum cum certis quibusdam substantiis ita misceri ac igne torreretur, ut cum in Regulos, ut vocant, funditur primus penè rubeat, secundus citrini sit coloris, tertius sit longe colore debilior ut vix aurum credas. Quo apparet optimas sulphuris particulas primâ effusione præcipitari, ut primo stillicidio optima quæq; decidere solent, ac jungi arctius, & disjungi posse. Non semel mihi narratum est à Viris hujus rei peritis

ritis posse aurum Rhenanum, cuius color pallidior est, & vilioris eam ob causam pretii, per camenta ita tractari, ut colore suo ipsum Hungaricum provocet. Idem confirmavit mihi, cum in Angliâ essem, Nobilis quidam Bohemus de Veneto quodam, qui istâ arte tantas acquisiverat divitias, ut senatus in se inquisitionem concitaverit. Unde factum est, ut detectis opum suarû causis, lucrum etiam ex eo tempore cessaret. Illud jam olim factitatum quoque fuisse in Galliâ suspicio non levis est, quam injecit mihi Thomas Freigius *Physicor. lib. 26. p. 708.* qui quidem aureos Rhenanos nobiliori auro commistos illic fuisse existimat: Nam Galli Rhenanum aurum exportare prohibuerunt: tot millia aureorum quotannis in Galliam à mercatoribus missa, quæ illic tamen rarò comparuerunt. Recusi itaque procul dubio sunt, si ve nobiliori auro mistum fuerit Rhenanum, si ve aliis subsidiis in splendidiorem colorem excoctum. Mirum certè est, quod cum

tan-

tanto numero olim cuderentur aurei isti, ut illic computat *Freigius*, adeò tamen rari fuerint.

Atque hæc hætenus de metallorum productione ex sententiâ Chemicorum dixisse sufficiat. Quibus experimenta nostra jungenda, explorandi metallurgi, inspiciendæ, si fieri potest, fodinæ, eæ præcipuè, quæ perfectiora metalla generant, consulendi libri, quibus tamen ego oculatam fidem præfero, sic de metallorum inter se commutatione rectiùs judicabim⁹. Ut itaq; de transmutatione metallorum, utrum illa fieri humana operâ possit; vel min⁹, quicquã tandem statuamus; & fieri eam posse, & factam fuisse credimus. Quæ ab aliis hîc toties appositæ erambe est, totiesque recocta, eam iterum non recoquimus. Quot non dissertationes ac integra de hoc negotio volumina scripta, quibus argumenta in utramque partem & afferuntur & discutiuntur. Sed his ego recensendis, nec otio meo, ne tuâ, Vir Amplissime, patientiâ abutar. Præcido
pri-

primum omnes illas quæstiunculas:
An Metalla vivant? An animam habeant
vegetativam & certum semen? An specie
illa sint distincta, an accidentibus? an mu-
tua possit esse specierum commutatio? quæ
 omnia plurimam partem à solis inge-
 nii contemplationibus dependent. Vi-
 vere Metalla Berigardus *Circulo Pisano*
 & speciosâ dissertatione evicit, & Jor-
 danus Brunus *libro 5. de Universo & In-*
numerabilibus c. 12. totam tellurem ac
 omnes ejus partes vivere statuit, ar-
 gumento è lapidibus ducto. Ac ille
 quidem eodem modo, ut dentes & of-
 fa in corpore humano, nutriri putat.
 Alii rursus negant, illi præprimis qui
 Peripateticos sequuntur, Scaliger, Cæ-
 salpinus, Jacobus Aubertus, *libro de or-*
tu Metallorum, Fallopius. Semen illi
 metallis tribuunt; hi negant. Simili-
 ter de specificâ vel accidentali metal-
 lorum differentiâ multæ sunt disputa-
 tiones, quibus chartas hîc implere nec
 instituti ratio admittit, nec nostra
 valde refert. Cæterum vegetationem
 metallorum demonstrare alicui ac ab
 ocu-

oculos ponere possunt, si quis pertinaciter negaverit, Arbores illæ Philosophicæ ex argento vivo productæ, & mirabilis illa arboris argenteæ in aquis ex eodem metallo germinatio, quæ à *San-Simonio* Bruxellis injecto pulvere, quem homo Leodiensis ignotus illi dederat, peracta est, teste Cl. *Borrichio libr. de Ortu & progr. Chem. p. 103.* Quo colligas semen argentificum, aut aliquid semini analogum, isto in pulvere delituisse.

De transmutationibus metallorum in universum plenè hic quidem agere animus non est: sunt enim in imperfectioribus illis varix mutationes quales ferri in cuprum, plumbi in stannum, & similes, quas pauci in dubium vocant; in ipsis denique metallis varix sunt puriorum ab impuris separationes, quæ magno interdum cum lucro instituuntur, sed eæ cum arte *χρυσοποιητική* nihil commune habent, ostendere tamen aliquam verosimilitudinem possunt. Ferri in cuprum mutationem multi negant. Sed
obstat

obstat *Erkeri*, viri in istâ re scientissimi, autoritas, pluraque alia exempla ut in dubium vocari non possit. Ferri in chalybem, plumbi in stannum mutatio fit per separationem partium puriorum ab impuris. In minerarum purgationibus multa adhuc latent arcana, quæ si quis rectè explorare noverit, lucri satis inde reportaturus esset. Novi Virum Nobilissimum, qui è mineris nonnullis argentiferis Hungariæ, sulphure multo & arsenico abundantibus, quæ, cum igne fusorio tractantur, maximâ sui parte cum sulphureis illis halitibus in fumum abeunt, argenti vim decuplo majorem per liquorem extrahere potest. Liquor enim ita comparatus est, ut omnes sulphureas substantias è minerâ contusâ extrahat; dumque illi liquori supernant, vel miscentur, argenti purissimi partes subsidunt. Quales minerae cum admodum frequentes sint, ac in Norvegiâ etiam, ut audiui, reperiantur, quas ob exiguum commodum abjicere solent metallurgi; quanta hinc se &

F

alios

alios ditandi occasio obvenire posset,
 si quis rem istam seriò & cum cura a-
 geret? Eluto per oleum lini ferrum se
 produxisse, singulari libro *Supplemento*
Physicae Subterraneae, scribit *Beccherus*,
 qui quidem reverà generatum illic fer-
 rum putat. Quod mihi, ut fatear, per-
 suadere haecenus non potuit. Quid e-
 nim oleum lini ad metallicam natu-
 ram conferre valeat, quod separare
 fortassis partes heterogeneas, novum
 verò aliquid à naturâ suâ diversum,
 producere non potuit? Latitarunt sine
 dubio in luto isto particulæ ferreæ,
 quæ per omnes adeò lapides omnemq;
 terram dispersæ, lutum præcipuè,
 quod vel ipso suo colore aliquid, quod
 ferream naturam sapit, prodit, quæ o-
 peratione ista evocatæ fuerunt. Et sa-
 nè *Gilbertus lib. 1. de magnete cap. 8.* nul-
 lam terram dari, quæ ferreâ non im-
 buta sit materiâ, testatur: præcipuè
 verò omnem argillam & terram argil-
 laceam. Belgæ è cespitibus sulphureis
 bituminosis cuprum & ferrum non-
 nunquã eruant. Quod mihi minus mi-
 rum

rū videtur: cum & ipsum aërem, ipsasq;
 plantas & arbores subtiles quidam ha-
 litus metallici pervadant. Quibus non
 absurdè meâ quidam sententiâ vege-
 tabilium quorundam & productorum
 in fundo maris naturas adscribit *Alexander Achilles*, homo ordinis milita-
 ris, libro germanico *de causis terra mo-
 tûs & mineralium*. E quibus illud me-
 morabile est, quod corallorum produ-
 ctionem exhalationibus auri; unio-
 num verò argenti vaporibus, qui è ter-
 ris subjectis istarum minerarum fera-
 cibus evehuntur, adscribat. In cuius
 rei fidem affert experimentum de vir-
 gulâ venarum argentiferarum indice,
 quæ ad uniones vel ostrea æquè ut ar-
 gentum se inclinaverit. Quæ de alter-
 nis venarum metalli & carbonum fos-
 silium processibus similibusque habet
 idem Autor, ea metallurgis judicanda
 relinquo. Ad hanc Experimentorum
 classẽ, scilicet ad modos, quibus pu-
 riora metalla ab impuris separantur,
 referendum etiam puto, quod *Stoc-
 kholmus* in Oratione Inaugurali Rosto-

chii in Academia jubilæo A. 1619. habitâ, de argento in aurum per cæmentum mutato narrat. *Propriam*, inquit, *fidem testor*, quod aliquando hisce oculis viderim, laminas & bene magni ponderis argenti frustra per subviride cæmentum ita perfici, ut aurinaturam induerent optime notæ, idque spatio paucarum horarum, & igne non magno. Mira hæc, fateor, operatio per cæmenta est; ac vellem accuratiùs narrasset rem omnem: nam magna mihi suspicio est, sophismate aliquo imposuisse viro illi, qui hæc exhibuit. Talibus enim operandi modis plerumque dignoscendi Pseudo-Chemici, qui adeò speciosè fraudes suas tegere possunt, ut vel oculatissimos nonnunquam fallant: per insidias enim auri pulverem vel carbonibus, vel instrumentis, quibus operantur, recondunt, ut arte factum quis putet, quod verum est & nativum. Quorū quinquaginta & ampliùs fraudes sanè ingeniosissimas recenset *Michael Mejerus in Examine Fucorum Pseudo-Chemicorum detectorum*: quem vel
ideò

ideò librum legendum suaserim, ne fallamur ab agyrtis istis & impostoribus, quorum unicus labor est, spelucris aliis ostensâ sibi lucrum quærere: quo fit, ut innoxia Alchemiæ studia in invidiam adducantur, honestique homines vel ut res inanes ludibrio habeant, vel ut fraudulentas detestentur. Quot non obtruduntur passim tam libris editis, quàm schedis, quæ circumferuntur operationum metallicarum formulæ? sed nequam omnes & dolosæ: à quibus caveat sibi, qui nec opum suarum, nec temporis vult dispendium facere. Et vereor sanè, ne & illæ, quæ apud Franciscum Lanam occurrunt de stanni & argenti vivi in verum argentum mutatione, ad eorum classem sint referendæ. Leguntur & apud Johannem Franciscum Mirandulanum libro de Auro transmutationum metallicarum quædam historiæ, qualis est illa lib. 3. c. 6. de argento vivo per nescio quos succos & folia herbarum in aurum commutato, & quædam similes, quibus

bus fortasse doctissimo Principi imposuerunt, qui hæc narrarunt: ista enim adeò sunt à ratione aliena, ut fidem apud illum invenisse mirer. Quæ de auro per separationes ac plurimorum metallorum commistiones producto refert, fortassis vera sunt, non tamen cum magno lucro conjuncta. Quid non talium rerum tentavit & publicis etiam scriptis jactavit Glauberus? Quæ si vera essent omnia, jam ab Indis & Americanis aurum & argentum tam sumptuosius petere navigationibus necesse non haberemus. Quod est eorum, qui Ephemerides Eruditorum Gallicas scripsere, judicium.

Sed nos misis illis omnibus ad veram illam veterum Alchemiam, quâ ignobilia metalla in aurum converterunt, nos convertimus. Quam cum plurimi impugnarint, nemo tamen acerbius ac immodestius, & ut verum fatear, indoctius eam ejusque assertores tractavit, quàm *Kircherus in Mundo subterraneo*: totam enim ut impostoriam

riam rejecit. Historias transmutatio-
num sine discrimine pro fabulis habet.
Ubi solida argumenta expectes, perpe-
tuæ leguntur ejus in Impostores Che-
micos declamatiunculæ. Quos ut ta-
les demōstret, farraginem præparatio-
num sophisticarum, quales passim ab
agyrtis circumferuntur, in medium
producit. Cum his larvis penè ubique
pugnat. Quæ de Chelidoniâ, succo lu-
nariæ ad metalla commutanda adhi-
bendo & similibus Chemici ænigma-
tica memorant, ille suo sensu accipit;
cum tamen illi per succum Lunariæ
longè aliud quid intelligant, illud sci-
licet, quod è spherâ Lunæ principium
petunt, cujus supra mentionem feci-
mus. Quo ostendit, ne quidem legis-
se se Chemicos, contra quos tamen pu-
gnat. Refutavit eum *Bonvicinius* singu-
lari libro, quem *Lancem Peripateticam*
inscribit; qui tamen hætenus ad ma-
nus meas non pervenit, & quidam *Salomon de Blauenstein*. Sunt & nonnulli,
qui, cum artem per se impossibilem
dicere vereantur; ab homine tamen,

ob causas occultiores, nisi fortè ab Angelo aut Dæmone, in effectum deduci posse negant. Quâ in sententiâ *Honoratus Fabri* est. Sed malignos quidem spiritus ab his sacris, ne abutantur, arcebit Deus: boni aliud habebunt, quod agent. Quid verò impedit, homines in metallicis, datis scilicet causis proximis, eadem agere, quæ in vegetabilibus agunt quotidie hortulani? Neque enim è primis elementis illi semina colligunt, sed jam à naturâ parata excolunt, ornant, augent, quod rustici omnes faciunt & agricolæ. Inepti sunt & in societatem humanam injurii, qui arti amplius aliquid quàm naturæ licere negant: ac miserè profecto nobiscum ageretur, nisi semper ars naturam juvaret. Quam tamen ipsam aliquid auro producere interdum perfectius ostendit historia apud *Beccherum Phys. subterr. lib. 1. sect. 3. c. 3.* de minerali rubro, pro realgar habito, ac cum argenti quinque partibus commisto, quæ in purû putum aurum conversæ fuerunt. Alii, cum experientiam

nega-

negare nec velint nec possint, casu illud factum arbitrantur: inter quos est Jac. Robault in *Physicâ suâ gallicâ linguâ* non ita pridem editâ *part. 3. c. 6.* cuius ista planè inepta est ratiocinatio: Cum ignoretur, inquit, quæ sit figura & magnitudo particularum metalla componentium, & earum, quæ inservire transmutationi possunt, nec modus repertus sit, quo ille constringi possint, existimandum est, si verum est, aliquando à Chemicis plumbum conversum fuisse in aurum, pari casu id evenisse, ac si, cum ex altiori loco arenam in tabulam quis projecerit, granula ita disponentur, ut legere quis integram è Virgilio *Æneide* paginam posset. Frustra itaque omnes esse putat, qui de tali arte solliciti sint. Vide quæso quantum hominis acumen sit! Quid ad artificem particularum constitutio, è quibus corpus vel corporis partes primo componuntur? Ergo, qui aliquid rerum naturalium arte producturus est, primum è particulis rerum causas colligit? Naturæ illud opus esto. Artifex ea, quæ jam in promptu sunt con-

F 5

jun-

jungit, ac naturæ suo adjumento perficienda relinquit. Aurum aliqui arte nullâ corrumpi, resolvi, aut in meliorem redigi naturam posse objiciunt, cum sit jam perfectissimum. Quod quidem verum est, quàm diu naturæ isti non conjungis aliam, quæ destruere aut resolvere illud potest: qualem se scire Chemicorum schola fatetur, extra quam unicam nulla in hoc universo est, quæ præstare illud possit. Nam quod *Honoratus Fabri Phys. tract. 7. prop. 34. & 35.* corruptibile esse aurum ex eo judicat: quod salibus solvatur, qui humorem ejus, ut loquitur, exugant, faciantque ut ab igne consumatur: quod vel à vapore in patinarum operculis atteri & attenuari possit, plane non admittendum videtur. Aurum, ut rectè idem statuit, duplici particularum plexu constat, interiori scilicet & exteriori. Interior est, quo miscibilia & ipsa corpora primogenia sibi implicantur; Exterior, quo partes mixtæ ipsius scilicet auri continentur. Exteriorem plexum disturbare multa possunt,

possunt, tritus, pulsus, sales, ita ut in
 insensibiles particulas abeat, quarum
 tamen quævis auri formam retinet :
 nec corrumpi ideo dici potest aurum,
 ut vult Honoratus Fabri, quod insensi-
 biles particulae in palpabile aurum re-
 duci nequeant. Interiorem plexum
 nihil nisi quod ex ipsâ auri natura pri-
 mogeniâ est, à vinculis suis solvit.
 Quem itaq; Canonem Honoratus Fa-
 bri sic format: *Si aurum nullo modo cor-
 rumpi seu destrui posset, Chemicorum sors
 adeò mala non esset* : rectius ita pronun-
 ciabo: *Si aurum corrumpere & destruc-
 re possent Chemicì, optimè cum illis agere-
 tur*. Species hinc & formas, splendida
 ista nomina, alii crepant; converti illas
 non posse audacter asserunt: qui tamen
 non animadvertunt quotidianum hoc
 esse naturæ negotium, ut subinde in a-
 lias aliasq; formas Protei instar se ver-
 tat. Inepta igitur est, quæ hoc funda-
 mento innititur *Kircheri* objectio :
 Quod si μεταμόρφωσις ista in metallis fie-
 ri possit, fieri etiam in animalium ac
 vegetabilium genere posse. e. g. Si pul-
 vis

vis ex absynthio confectus supra aridum mortuumque absynthii caulem projiceretur, pari ratione id in herbam resuscitaturum : idem & de pulvere ex animali combusto facto, & in cadaver ejusdem vel alterius animalis coniecto dicendum esse : item si vini septies & amplius distillati gutta dolio aquæ infunderetur, aquam in vinum abituram. Non enim ratio subjectorum est eadem, nec eodem modo in omnibus natura operatur. Materia metallorum proxima communis est, non item vegetabilium & animalium. Metalla è paucis partibus miscentur, ac simpliciore texturem habent: Vegetabilia & animalia tot dissimilibus partibus constant, ac alio planè modò producantur. Quid vero pulvis alicujus herbæ in aridos caules operetur? Quanquam tamen & hoc satis mirabile sit, quod è pulvere ejus certo modo præparato herba quasi resuscitari possit: An in pulvere combusti alicujus animalis tota ejus vis lateat? Memini tamen è pulvere combusti cancri, si super

per rivulos spargatur, aliquibus can-
 cros produci. Sic & in spiritu vini sub-
 tilissimo volatili non tota essentia vi-
 ni latet, quæ aquam in sui naturam
 convertere possit. Neque talis ali-
 qua spirituum subtilitas, quæ vase
 nullo teneri possit, ut ineptè putat, in
 metallorum conversione requiritur.
 Nisi enim ad fixam naturam spiritus fu-
 gitivi reducantur, nullius sunt usûs.
 Quod verò de aquæ in vinum conver-
 sione attulit, non adeò absurdum est,
 ut ille forsan existimat. Narravit mihi
 Clarissimus Collega meus *Caspar Mar-*
chius, Vir in Vulcani palæstrâ exercita-
 tissimus de *Laurentio Eicbstadio*, Ma-
 thematico celeberrimo, cujus tum ille
 domesticâ informatione utebatur, po-
 tuisse illum certo quodam pulvere in
 aquam justâ proportionem injecto, per-
 fecti vini sapore eam imbuere, idque in
 conviviis animi gratiâ non sine admi-
 ratione convivarum factitasse. Ac la-
 tent fortassis non pauca, etiam in ve-
 getabilium ac animalium genere, talia
 arcana, humano ingenio nondum in-
 vesti-

vestigata. Frustraitaque est cum suis
 objectionibus *Kircherus*. Quandoquid-
 dem verò transmutationis nomen a-
 deò Misochemicis odiosum est, ac sen-
 sibus illorum repugnat: nam, formam
 in viliori metallo, quod specie ab alte-
 ro diversum habent, destrui; novam
 sub exigui grani specie, penè infinitâ
 vi multiplicativâ præditi, quæ figat &
 se ipso ponderosius corpus reddat, in-
 troduci, insolens illis videtur & ἀδύνα-
 τόν: videamus quomodo fieri tale quid
 possit. Velim itaque primum auferant
 nobis invidiosum illud transmutatio-
 nis nomen: solâ enim mitione res
 tota potest expediri. Communis, ut
 vidimus, metallorum materia est,
 Mercurius, substantia ponderosa,
 ductilis, liquabilis: illis enim notis à
 reliquo fossilium genere metallicum
 distinguitur: adeò, ut quò minus du-
 ctilitatis corpus aliquod habet, eò
 minùs metallicæ naturæ habeat. Sub-
 stantia illa, & altera, quæ sulphur vo-
 catur, sive rubræ sit naturæ, sive can-
 didæ, quæ puriores sunt & impuriores,
 di-

distinctionem suam metalla recipi-
 unt. Inter perfectius mista, aurum
 est, & quod secundum ab illo gradum
 habet, argentum; illud è puri sulphu-
 ris rubri; hoc è puri sulphuris candidi
 familiâ, arctiori tamen & propiori, ob
 æqualem puriorum partium mistio-
 nem, cognatione juncta, quàm cætera
 illa: plumbum & ferrum, stannum &
 cuprum, quæ in se mutuò, immediatè
 saltem, non convertuntur, ut cuprum
 & ferrum, plumbum & stannum: præ
 cæteris vero illa, quæ sulphur in se
 candidum habent, Hydrargyrus, plum-
 bum, stannum, argentum facilius au-
 rei sulphuris operationibus obsequun-
 tur, quàm illa, quæ à rubro sulphure
 ortum trahunt: habet enim eorum,
 ut cupri & ferri, sulphur majorem im-
 puritatem cum quâdam pervicaciâ
 conjunctam, quàm cæterorum, quo-
 rum Mercurius copiosior est, & sul-
 phur immaturum facilius excoqui in
 rubrum perfectius à perfecto sulphure
 potest: nam in imperfectum rubrum
 vulgaribus etiam operationibus con-
 ver-

vertitur. Hinc Chemici lubentius vel plumbo vel hydrargyro in auri confectiōe utuntur, quam ferro aut cupro. Quando itaque Elixir suum componunt Chemici, materiam metallicam tot operationibꝯ depuratā cum purissimo sulphure auri cōjungunt, & in subtilissimam, fixam tamen naturam, convertunt, omni auro longè perfectiorem, quæ iteratis resolutionibus & coagulationibus majores semper perfectiōis suæ gradus acquirit. Incredibile hic Mischemicis videtur, pulvisculo grani quantitatem æquante mille & amplius grana vulgaris metalli in aurum tingi posse: & vident tamen illi quotidie exiguam croci partem sufficere, ut mille vel amplius partes aquæ cum illā misceantur, ac flavo se colore tingant. Jam cogitent mihi illi admirabilem auri etiam vulgaris naturam, quàm illud dilatari & extendi vel per rudem mallei operationem possit. Quis credat ex nummo aureo tot bracteolas cudi, & tres quatuorve bracteolas, quibus argenteus Cylindrus inauratur,

ratur, dum ille in filum tenuissimum
 & longissimum ducitur, illas simul
 produci, ut semper superficiei adhære-
 ant, ac ipsum filum tot ulnas longum
 inauratum habeamus. Quid ergo non
 faciet aurum in naturam centies vel
 millies subtiliorem redactum? Illud i-
 taque Elixir viliori metallo, plumbo
 e. g. sed prius à scoriis & sordibus suis
 per certos pulveres purgato, dumque
 funditur, injectum statim cum Mercu-
 rio plumbi tanquam sibi congenere,
 ejusque partibus purioribus miscetur
 unà cum sulphure quàm arctissime se-
 cum juncto, dum partes heterogeneæ
 vel separantur vel fumo avolant. Fal-
 luntur enim, qui totam illam plumbi
 massam in aurum converti putant.
 Mercurius per mutuum illum partium
 consensum statim se sociat Mercurio
 subtiliori, ejusque sulphur adjunctum
 etiam in interiorem sui naturam reci-
 pit, excluso illo, qui sibi adhæret, im-
 puriori. Nece est quod quis celerem il-
 lum particularum motum & comple-
 xum miretur, cum & vulgaribus ope-
 ra-

G

ra-

rationibus hoc fieri videamus. Invere
liquori perspicuo, in quo argentum
solutum est, alterius naturæ metallum,
statim ut farina dispersa è latebris suis
prodiens argnetum fundum petet,
cum sales se alteri metallo applicant.
Infunde argentum vivum laminis au-
ri ignitis, & uno momento in sub-
stantiam butyro similem, quam amal-
gama vocant, permutuum comple-
xum commutantur. Est scilicet mu-
tuus quidam naturarum consensus no-
bis incomprehensibilis, per quem in-
usitata sæpe in naturâ phænomena se
ostendunt: qualia non per generatio-
nes, transmutationes, ut vulgò loqui-
mur, fiunt: sed per alteratas partium
interiorum mistiones, vel fermenta-
tiones. Fermentatio enim, cujus Tu,
Vir Amplissime, vires mirabiles etiam
in epistolâ tuâ deprædicas, est, quæ o-
mnia naturæ mista, ipsa etiam metal-
la vinculis suis solvit & in subtiliores
naturas mirâ vi *ἐνεργουμένη* præditas ex-
tollit. Hujus ego exempla aliquot è
natura vegetabili proferam, unde lux
me-

metallicis etiam mutationibus inferri potest. Novi Virum Nobilem, qui singulare aliquod fermentum excogitavit, quo dolia lignea imbut: quibus infusa aqua in acerrimum acetum, quale unquam è vino parari potest, commutatur. Quæ vis in vasis illis non perdurat tantum, sed & continuo usu in infinitum augetur. Quod ille arcanum sibi servat, nec facile, cum lucrosum esse possit, in publicum proferet. Memini quidem Andream Matthiolum de aquâ per panis tosti, aliquoties aceto vini imbuti & exsiccati injectione in acetum commutandâ quædam alicubi memorare, sed hoc cum artificio comparari nullo modo potest. Memorabile itidem est, quod refert Thaddæus Hagecius *opusculi de cerevisia*. c. 12. rosarum odore afflato acescere cerevisiam è tritico paratam. Illud, inquit, mirabile videtur & non nisi fortè ad *avliuâ Jaiar* quandam referendum, quod rosarum fragrantium odorem adersetur triticea cerevisia. Hæ enim in Cellarium reposita, aut si saltem pincerna coronato ser-

to rosaceo illud fuerit ingressus, illico pervertetur & acescet. Quod cerè non nisi per momentaneam quãdam fermentationem à rosarum fragrantium particulis ortam fieri potuit. Sic, si quis poculo, in quo panis fermentatus est, per siphonem è dolio cerevisiam infundat, cerevisia omnis acescet, derivatâ in cerevisiam, quæ in dolio existit, fermentatione. Ex adverso liquor aliquis dari potest, qui cerevisiam & vinum corruptissimum guttis aliquibus instillatis extempore in priorem statum vel meliorem etiam restituit. Illud vidisse se & gustu suo examinasse mihi asseveravit Mercator Anglus *Carolus de Corfellis*, Vir honestus & fide dignissimus. Liquor rubri coloris fuit, sed noluit homo ille artificium prodere, quod ex Oriente reportaverat. Fermentationis beneficio, si *Vreeswijkio*, qui id in nupero suo tractatu Belgicè scripto *de Sale Philosophorum* asseruit, credimus, è quolibet penè vegetabili, avenâ, pis, brassicæ etiam foliis & similibus spiritus ardens vinosus produci po-

ci potest. Quod si itaque tam miranda in vegetabilibus, nonnunquam uno momento per fermentationem, quæ quasi tritus quidam naturæ est, fieri possunt: cur in metallis fieri talia posse negamus? In quibus carere possumus generationis & transmutationis nominibus, cum sola mistio auri tincturâ alteri metallo inferat, & arctiori partes interiores plexu jungat: unde auctum pondus est, quod in lateribus coctis vel solus ignis præstare potest.

Venio nunc ad alteram Dissertationis meæ partem, de antiquitate hujus artis & autoribus, per quos illa tradita est & propagata. Quo in argumento cum dudum summo ingenio ac industriâ versati fuerint Viri præclarissimi: *Conringius libro de Medicinâ Hermeticâ: Reinesius in defensione Chymiatricæ: Borrichius libro de ortu & progressu Chymie*: quid opus est cramben illam à nobis recoqui? Suspenso ergo pede hanc viam ingredior, ita tamen, ut nonnulla interdum tollam, quæ illi reliquerunt. Negari vero non potest,

test: ea, quæ vulgo hic afferuntur antiquitatis argumenta omnia esse conjecturæ plena & incerta: quanquam tamen Borrichius in rerum istarum tenebris ita versatus fuit, ut non exiguam etiam antiquitati Chemiæ lucē intulerit. Natales certè ejus alius spectare, quam crediderunt aliqui, si non omninò evicit, id tamen effecit, ut perquam probabilis res illa videatur. Mitto, quæ è fabulosis Enochii scriptis petuntur documenta, aut quæ Bochartus de Chamo ejus autore conjicit. Hermetem aliquē fuisse, hujusq; scientiæ quædā tradidisse non negamus: quanquam non omnia, quæ sub nomine ejus circumferuntur, ab illo fortassis sunt profecta. Tabulæ Smaragdinæ, quæ illi adscribitur, origo est incerta: mentitur tamen Kircherus, qui ante Lullii tempora extitisse negat: cum Johannes de Garlandia, qui Hortulanus aliàs dicitur, ac sæculo Decimo, teste *Baleo*, vixit, jam tum in eam commentarium scripserit. *Kriegsmannus* illam linguâ Phœniciâ publicavit, sed unde illam habeat,

at, si rectè memini, non indicavit. Hæc
 etenim ergo rei veritas in suspensio est.
 Apud Ægyptios hanc artem inter arca-
 na habitam multa argumento sunt.
 Nam, quanquam nil disertè proditum
 literis sit: hieroglyphica tamen illa,
 quædam hujus condidisse videntur.
 Neque enim credibile est, homines il-
 los, non profectò stupidos ac inertes,
 fallendi temporis gratiâ has quasi cu-
 curbitas pingere voluisse, aut morales
 quosdam, aut alios vulgares sensus sub
 iis occultasse, cū occultandi nulla cau-
 sa esset. Servare his monumētis sapien-
 tioribus majora quædam naturæ arca-
 na voluerunt. Quid in mensæ Isiacæ
 figuris sibi volunt *Leones Lunati*? facile
 interpretabitur, qui in Chemicorum
 veterum ænigmatibus non planè ho-
 spes est. Quid significant *Serpentes cum*
capite accipitrino aliud quam naturam
 fixam & volatilem? Cui respondet i-
 stud Chemicorum effatum: *Bufo gra-*
diens super terram, & Aquila volans est my-
sterium nostrum. Sed omnia alia com-
 miniscuntur, qui hæc interpretantur,

præcipuè Hervvartus, qui mensæ Iſiacæ imagines ridiculis planè argumentis ductus de magnete & pyxide nautica explicat. Hinc plurimas Græcorum fabulas natas fuisse verosimile est, quas ingeniosè satis ad Chemicos sensus explicat *Michael Mejerus*, Vir doctus, in *Arcanis suis arcanissimis* sive *Hieroglyphicis Ægyptio-Græcis vulgo nondum cognitis*, qui tamen ob amorem artis fortassis nimium ingenio suo indulget. Quem sequuntur in hoc instituto *Vigenerius commentario in Philostrati tabulas* & *Pet. Iob. Faber in Pan-Chymico suo*. Negare certè ipse Conringius non potest, docendi ac scribendi rationem apud Ægyptios, Chemicorum ordini semper familiarem, & ad hos ab illis derivatam videri posse. Kircherus verò noster quasi è tripode pronunciat (*Oedip. Ægyptiac. tom. 2. classe 10. de Alchymiâ Ægyptiacâ*) Ægyptios praxin lapidis Philosophorum haud intendisse, sed rem quandam in inferiori mundo Soli analogam & quintam quandam essentiam pro morbis omnibus curandis & vitâ
in

in omni felicitate traducendâ. Hanc ob summam subtilitatem & perfectionem cœlum appellasse: *Hoc Elixir*, inquit, *sive quinta essentia tam eminentis virtutis erat, ut cuicunq; distillata ex quibusvis herbis aquæ affunderetur, virtutem ejusdem, quæ certum aliquod corporis membrum respiciebat, in decuplum augmentaret.* Verbi gratiâ, si aquæ ex hepaticâ extractæ apponeretur, illa aqua decuplo validiorem in hepatis curâ effectum præstaret; eratq; hæc aqua ad eam temperiem per cōtinuas circulationes reducta, ut frigidis apposita decuplo ea frigidiora; calidis addita decuplo calidiora, siccis juncta decuplo sicciora, humidis deniq; admixta decuplo ea humidiora efficeret. Quæ omnia fusè ex mente Ægyptiorum prosequitur *Balsam Arabs* in libro de *Elixiris vite* compositione. Hanc aquam, (porro addit) & lapidem dicebant, eò quod ex lapidibus pretiosissimis fuisset extracta, quam & aquam vite, vegetabile naturæ Semen, animam solarem, similibusq; lapidi Hermetico impositis denominationibus nuncupabant, Gemina illis Lullius in suo

suo de quinta essentia libro scribit,
 quam & ipse cœlum vocat, in quam
 falsò Kircherus in mundo subterraneo
 dicit cogitationes suas convertisse Lul-
 lium, postquam lapidis Philosophici
 spem abjecerat. Non pauca enim in i-
 sto libro sunt mendacia. Quod si vera
 sunt, quæ de Ægyptiorum Elixire ad-
 ducit, suo profecto gladio se jugulat;
 nam quod ista præstare potuit, facilè
 etiam in metalla vires suas exseret.
 Ante Christum natum Chemiam igno-
 tam fuisse, & omne opus *χημειαν*
 putat *Cl. Conringius*, cum tamen jam
 tùm Herodotus vitrearum operum
 mentionem fecerit, quæ inter *χημει-
 αν* omnino referenda sunt. Kircherus
 quoque magnâ, ut solet, audaciâ: Nos,
 inquit, *quantum fieri potuit antiquitati
 hujus perditæ artis incumbentes nullam
 ante Christum à quopiam scriptore hujus
 artis mentionem fieri deprehendimus. Ibi-
 dem Arabes facit primos hujus lapi-
 dis autores, sed qui tamen successerint
 græcis illis autoribus, qui circa tempo-
 ra Constantini Magni *αὐτῶν χημικών*
 scri-*

scripserunt. Quæ an cum sanâ mente
consistere possint dubito: qui enim
primi sunt, aliis quomodo successere?
Id vero vehementer miror, adeò obli-
viosum aut cœcum fuisse, ut cum aliàs
sæpè exscriberet, eum in *Martini*
Atlante Sinico locum vel præterviderit,
vel in memoriam sibi non revocarit,
quo de antiquitate artis Chemicæ apud
Chinenses agit. Ita vero ille p. 71. *Scri-*
bunt de Totan parvo lacu (forte legen-
dum loco) *ad Pukiang, quod est eo Hiang-*
tius arti Chemicæ, vulgo Alchimiam vo-
cant, operam dederit, idq. BIS MILLE
QVINGENTIS EOQVE AMPLIUS AN-
NIS ANTE CHRISTI NATIVITATEM.
Addit ulterius Autor ille: *Quare ba-*
bent etiam hic unde antiquissimos natales
sua scientia atq. artis accersant Chemicor-
um filii, potiùs quàm à fabuloso suo Mose,
aut Mariaeius Sorore, ac Pythagoreis, uti
à supposititiis illis Græculis decoctoribus fa-
ctum vidimus. Hæc Virille, nec ipso Kir-
chero negaturo, fide dignus, quem
Chemicæ arti aliàs favisse non constat,
in monumentis Chinesium legit: quæ
eâ

eâ fide ac diligentia scripta esse scimus,
ut parem nulla gens historiis suis adhi-
buerit. Quam ob causam testimonii
huius auctoritatem ipse etiam autor
commendat. Hæc si legisset Vir Cla-
rissimus, Conringius, non, opinor, scri-
pisset *Medic. Hermet. lib. 2. c. 14.* quod
ab Arabibus ad Chineses *χρυσοποιας*
studium pervenerit. Errat & Fallopi-
us, qui artem ante Muhamedanam se-
ctam exortam negans ; à quodam
Mahometis nepote primùm excogita-
tam putat. Occurrunt plura apud eun-
dem Martinium loca, ut in Provinc. 8.
1. Urbe Nanchang. p. 86. *Hoc in loco, qui
extra mœnia est, fabulantur, olim fuisse vi-
rum quendam, qui egenorum complurium
necessitatibus succurreret, multaq; populo li-
beralissimè erogaret; quippe qui in Chemicâ
arte non fictitium sed verum argentum e-
laboraret.* Provinc. 9. urb. 2. p. 102. *Pro-
pe Xeu civitatem mons est Zukin, in quo in-
gens aurifrustum repertum contra plures
morbos fuit adhibitum, unde illud Chemicâ
arte factum vulgò autumant.* Provinc.
Huguang. p. 75. *Nullus fere memoratu
dignus*

*dignus meus occurrit præter eum, quem
 Kieuchin vocant, hoc est, novem virginum.
 Namque in eo sorores novem Virginitatem
 perpetuam servasse & Alchemia deditas
 fuisse scribunt. Quæcum extare in hi-
 storiis suis omni exceptione majori-
 bus documenta viderent Sinenſes, fa-
 ctum est, ut inſanâ auri & præcipuè ar-
 genti ex hydrargyro conficiendi cupi-
 dine, & olim flagrarint, & nunc quoq;
 ducantur, testibꝯ ſcriptoribus novissi-
 mis. E Græcis ſcriptoribꝯ libros Demo-
 criti, Zoſimi, Synefii, Pſelli, Heliodori,
 qui præter Æthiopica, quæ & Chemi-
 ci argumenti videntur, eo præſertim
 loco ubi de Phœnice, ad Chemicos
 ſenſus confictâ fabulâ, agit, librum
 περὶ χημείας ſcripſit, abundè exami-
 narunt Reineſius, Conringius, Berrichius,
 Salmaſius, ut illis quod addam nihil
 amplius habeam. Vitri flexilis hiſto-
 ria, quæ inter fabulas tamen referenda
 non videtur, etiam proximè poſt Chri-
 ſti nati tempora in uſu fuiſſe opera χη-
 μευτικά plusquam vulgaria oſtendit.
 Lucernas veterum perpetuas in tumu-
 lis*

lis repertas Hermolaus Barbarus ex auro Chemico modo paratas putat, & pluribus argumentis vincere laborat, *Claud. Guichard. libro de Faneribus Græcorum & Romanorum* ante Kirchmannum gallicâ linguâ scripto l. 1. c. 8. à p. 83. ad p. 86. Cujus in rei fidem affertur à Borrichio Inscriptio illa lucernæ in tumulo Maximi Olibii inventæ? de quâ judicium meum suspendo, cum Virum in Inscriptionibus dijudicandis peritissimum pro non genuinâ habere sciam. Cognatum tamen hoc lucernæ inextinguibilis artificium cum magno Chemicorum opere ostendit historia, quam mihi narravit Vir honestus, & fide dignissimus. Is cum Lovanii literis operam daret, in notitiam Burgundici alicujus pervenit, à quo in museum suum, singularis artificii videndi gratiâ, invitatus fuit. Obductis itaq; fenestris, ne externum lumen impediret, vitrum aliquod angusti oris, liquore purissimo plenum, cui insertum erat filum aureum, produxit Burgundus, & lucernâ filo admotâ, tantum repen-

repente lumen exortum fuit, ac si in medio sole versarentur: incredibilis vero suavitatis odor totum museum complevit. Suppressâ postea flammâ hospitem sed sub juratâ silentii fide dimisit. Increbuit hinc post discessum, Burgundi quidam de *χευσοποιία* ejus rumor, & Amsterodami magnam ab eodem pecuniâ vim in homines miseros erogatam comperit, qui hæc mihi narravit. Non fuit tamen in ullâ gente fortassis frequentius Chemiæ tam Medicæ quàm metallicæ studium quàm apud Arabes, sive à Græcis, sive aliunde habuerint. Ab illis primùm liquores confectos sub Essentiarum nomine è Vegetabilibus, quibus mirandas virtutes adscribunt, & de quibus Lullius, Rupeſciſſa, Drebelius ac plurimi alii scripsere, satis constat. Nec defunt hodie, qui istis vigorem juvenilẽ, cujus signapili & unguis mutati, reduci posse vel credunt, vel experimenta ejus vidisse se asseverent. Videri possunt, quæ è relatione cujusdam Regis Galliæ Chemiatri scribit illustris Boilius

part.

part. 2. libri cui titulus: *of the usefulness of natural philosophy* p. 182. & seqq. De Guiljelmo Postello etiam nonnulli, ac, ni fallor, ipse alicubi scribit, tali remedio canos suos in nigerrimi coloris pilos sibi commutasse: quanquam alii tinxisse illos artificio quodam velint. Videatur Scævola Samaritanus *Elog. lib. 3.* & Verdierius in *Bibliotheca Gallica*. Chineses quoque teste Martinio in *Atlante Sinico* p. 77. simplicem aliquam herbam jactant, quam *mille annorum* vocant, ac immortalem esse scribunt: quâ in aquâ maceratâ acceptâ albi crines in nigros commutentur, atque vita producat. Spiritus Vini, quo in Essentiis conficiendis usi fuerunt Arabes, ab illis certe primum ad Europæos devenit, docente ejus usum primum Arnoldo Villanovano. Diu in officinis ad medicinam tantum servatus fuit, antequam gulæ in delicias cederet, cujus occasionem narrat Alexander Tassonus libro, cui titulus: *Pensieri diversi* lib. 10. c. 26. quam ipsius verbis ex Italico conversis referam:

ram: Aquæ vitæ usus innotuit primum & libris quorundam Medicorum Arabum, qui illam in Medicine gratiam consecerunt: qui ejus usus perduravit, usque dum Mutinenses magnâ copiâ per Provincias Septentrionales eam vulgarunt, idque effecerunt, ut in potus ordinari genere haberetur. quod ita factum est. Conficiebatur primum aqua vitæ tantum è vinis corruptis exigua quantitate, ut ultra guttam bibi vix posset. Erat autem aliquando per totam Italiam copiosissimus vini proventus, ut Mutinensium vinorum, quæ Venetiis vendi solebant, cum debiliora cæteris essent, ac emptores non invenirent, bona pars corrumperebatur. Mutinenses aquam vitæ ex iis distillabant, quibus vina nondum corrupta, sed quæ vendi non poterant, miscuerant, atque ut majori copiâ conficerent, bis stillatam Venetiis non sine lucro vendiderunt. Veneti cum intelligerent Metallorum fossores in Germaniâ potu tali indigere, qui vigorem & calorem corporis conservaret, venalem illis potum mittentes magnum inde questum confecerunt. Mutinenses postea majori copiâ, cum vino abundarent, aquam

H

vitæ

*vite stillarunt: cum bonorum vinorum pretium crescere ex eo viderent. Et vidi ego centum dolia unâ vice Venetias missa. Hæc occasione Spiritus vini ab Arabibus primum confecti, loco minimè alieno adducere visum fuit, idem etiam metallicis operationibus diligentissimè vacarunt: ac ab iis primum usus aquarum fortium ad Europæos pervenit. Fortassis & Turcæ ipsi ab iis quædam didicere. Nam meminit Paulus Rycotius, qui non ita pridem omnium accuratissimè Imperii Turcici statum Anglicâ linguâ descripsit lib. 2. c. 20. cujusdam Hirek (qui vixit circa annum Christi 716.) quod *χρυσομίαις* gnarus aurum multum inter sectatores suos distribuerit, ac Xenodochia multa erexit. Sed Arabum Chemicorum historia obscura est & incognita: non pauca tamen extare creduntur in Leonis Africani libro de vitis Philosophorum Arabum manuscripto hætenus, quem servat in Bibliothecâ suâ Isaacus Vossius. Magnam in eâ copiam Manuscriptorum Chemicorum vidi ab Autoribus*

tama

tam cognitis, quàm incognitis. Plurima enim illic sunt nomina, quorum nulla in Chemicorum scriptorum Nomenclatoribus mentio est. Quanquam & multa illic, ut fieri solet, miscentur inepta & futilia. Possem Tibi integrum hic eorum catalogum sistere (nam habeo ab amico) nisi tædiosum foret, & dissertatio nostra, quæ jam dudum epistolæ limites egressa est, brevem me esse juberet. Scriptorum Chemicorum historiam accuratam, ut in aliis quibusdam disciplinis hætenus non habemus, nec fortassis habituri sumus: quod ars ipsa unà cum Doctoribus ejus tot tenebris sit involuta, ipsique summo studio se celaverint. Potest tamen longè accuratior haberi, quàm est ista, quæ à Borello edita est. Scripsit is *Bibliothecam Chemicam*, in quâ M M M M Auctores, ut titulus habet, recenset. Sed adeò is confusus est, ut sibi nunquam visis autoribus, quos è *Iob. Baptist. Nazari* libro Italicè de *transmutatione metallica* scripto, qui syllabum illic Chemicorum quorundam congerit, ex-

cerpsit; nonnunquam fictis & menti-
 tis è turba Philosophorum deprom-
 ptis, chartas cumulet, adeoque indili-
 genter libros consignet, ut somnianti
 excidisse potius, quàm studio aliquo
 scriptus liber videatur. Promisit idem
 Autor in catalogo operum suorum,
 quem dedit in frontispicio Dictio-
 narii Gallici sui, cui titulus: *Tresor des*
Recherches & antiquitez Gauloises & Fran-
coises, multos ejus argumenti libros:
Cribram Philosophorum Chemicorum;
Topographiam Chemicam: Vitas Chemi-
micorum quorundam: Bibliothecam Che-
micam chronologicè concinnatam, cum se-
cundâ parte & vitis Autorum compendio-
sis: Librum de projectionum Chemicarum
historiis: Theatrum Chemicum gallicum:
Dissertationem de eo, quod lapis Philoso-
phorum debeat propalari, ac de materie
ejus revelatione. Volumina septem in fo-
lio de materiâ ac proprietatibus minera-
rum &c. Sed hætenus præter titulos
 nihil vidimus. Ac erit fortassis, ut, quod
 ille promisit, alius accuratius exsequa-
 tur. Novi enim Virum Nobilem, qui
 ut

ut multorum arcanorum chemicorum
 supra vulgarem doctrinam peritissi-
 mus est; ita incredibili planè labore &
 inusitatâ multorum annorum diligen-
 tiâ, omnes quos indagare ullâ in gente
 potuit, scriptores Chemicos, veteres,
 recentiores pervolvit, inter se contu-
 lit, omnemque eorum historiam, quo-
 ad fieri potuit, è tenebris eruit: ut vi-
 vere ego non credam, qui similem la-
 borem susceperit; aut futurum un-
 quam, qui suscepturus sit. Fortassis &
Joh. Gerhard. Vossius rariora quædam
 nos docuisset, in opere suo *artium, ac con-*
stitutione omnium artium & scientiarum,
 ubi de Chrysopoeia se acturum promi-
 serat *Theol., gentil. lib. 6. c. 5.* Sed vel in-
 editum adhuc vel inelaboratum illud
 relictum ab Autore fuit, cujus fortè
 ἀποταγματικόν est liber de Scientiis Ma-
 thematicis & Philologiâ. Cum vero
 tam ampla sit Scriptorum Chemicorum
 leges, major impostorum, quo-
 rum discrimen nosse ingenii est in le-
 ctione horum autorum jam tum suba-
 cti: è vasto illorum numero nobilio-

res excerpemus. *Geber* Arabs, quem Regulum aliqui fuisse volunt, inter antiquiores à Christo nato referendus est. Ejus scripta aliqua habemus multis circumductionibus & ambagibus plena. De eo ita sentiunt sagaciores : illum & summum Philosophum, & summum Sophistam fuisse : sub præparationibus enim & vocabulis notissimis omnia alia intelligit. Ejus scripta vehementer variant, ac nuper *Georgius Hornius* in Belgio quædam edidit à prius editis diversa. Ex oriente codicem scriptorum *Gebri* altero tanto locupletiore exportavit *Christianus Ravus*, ut ex *spolio Orientis*, quod hic Kilonii publicavit, videri potest. Ejus antiquus quidam commentator est *Paganus*, de cujus scriptis nihil hætenus editum est : nam inter scrinia Philo-Chemicorum hætenus delituerunt. Perspicuo utitur scribendi genere, quali nemo pene è cæteris. Gallus ille fuit, quantum perspicere licet : ac errant, qui illum cum *Gebro* ipso confundunt : putant enim id nomen illi inditum à

Lullio,

Lullio, quia Mahumedanus fuit. Atre-
vera alius est, & fuerunt ejus nominis
complures, hodieque sunt in Galliâ.
Ac fuit fortassis ex ejus familiâ *Jaco-
bus Paganus*, cujus *Guibertus* in libro
de Alchemiæ interitu meminit, qui ad fi-
nem magnum opus perduxerat, quod
illi nescio quo casu turbatum fuit, un-
de *Guibertus* pro Dæmonis illusionem
habet, irrisus propterea à *Libavio De-
fens.* 2. *Alchemiæ transmutator not.* 8.
Qui an idem *Jacobus Paganus* sit, de
quo memorat *Job. Pier. Valerianus lib.*
1. *de Literator. infelicitate* equidem i-
gnoro. Laudat & ipse *Lullius Paganus*
summam Hebraicam, quod mendum
esse puto, ac legendum *Gebricam*. Re-
peritur & in *Bibliotheca Borellip.* 147. li-
ber manuscriptus gallicus, cui hic titu-
lus: *Oeure parfaite & pratique selon*
Lulle, qu' il avoit eue de Paganus, id est
Opus perfectum & consummatum secun-
dum Lullium, quod habuit ille à Pagano.
Quod hanc mihi suspensionem primùm
injecit: intelligi illic fortè per *Paganum*,
Villanovanum, ob similem nominis ra-
tio.

tionem: nam ab illo artem *Lullius* didicisse perhibetur. Sed quoniam *Lullius* aliquoties *Pagani* mentionem facit, & *Pagani* gentis; *Villanovani* Patriæ nomen est, verius illa distinguuntur. Ab hoc ad *Arnoldum Villanovanum* & *Raimundum Lullum* me conféro, quos *Gabriel Naudæus* in defensione hominum *Magiæ insimulorum* gallicè scripta, Chemicorum Deos tutelares per contemptum vocat. Ille Magister *Lullii* in hac arte, ut constat è testimoniis ab aliis adductis. *Raimundus Lullius*, Vir ex antiquâ & nobili *Lulliorum* *Barcinonensium* familiâ oriundus, & pro genio illorum temporum ingeniosissimus fuit: Injuriam enim illi facit *Naudæus*. qui ut indoctum Monachum longè *Arnoldo* minorem habet. Magnam vim librorum, tum in omni doctrinâ, tum in Chemiâ conscripsit, quorum quingentos aliqui; aliqui vel mille numerant. Chemicorum, qui quidem editi, per quàm multi sunt: ineditorum longe plures. Eorum, si rectè memini, penè sexaginta sunt in Bibliothecâ

liothecâ Viennensi, quorum catalogum mihi ostendit Nobilissimus Dn. Oldenburgius: exstantque etiam in Bibliothecâ Vossianâ non pauci. Invehitur in illum *Bzovius ad A. C. 1372.* tribuens illi hæreses ac errores: aliqui etiam magiæ insimulant. Sed confuderunt duos ejus nominis. Alter enim è Judæo conversus ad fidem Christianam 60. annis majoricano illo posterior fuit, qui Magicos libros de invocatione Dæmonum scripsit. Videri ea de re potest *Franciscus Penna in notis ad Directorium Eimerici part. 2. ad quæst. 20. & 27. Rainaudus in Erotematibus de malis ac bonis libris part. 1. erotem. 10. n. 246.* Plu- scula etiam in *Odorico Rainaldi continuatione Annalium Baronij* de iis quæ ad *Lullium & Villanovanum* spectant legero me memini. Sed jam liber non est ad manus. Id quoque in more positum esse video Scriptoribus Pontificiis, ut hominum suorum scripta *Chemica*, vel dissimulent, vel pro suppositis habeant, cum tamen scripta ab illis fuisse longè sit certissimum. Id & in *Vil-*

H 5

lanes

lanovani, & in *Lulli* operibus recensendis factum ab illis est; ac *Villanovani* opera omnia, quæ uno volumine edita sunt, disertis verbis Chemica, ceu ficta & spuria excludunt. Idem in nonnullis Scriptoribus Anglis fecit *Cen-
turiarum Balei* compiler *Pitæus*. Ubi enim ille velè *Lelandi* monumentis, vel antiquâ traditione Operum Chemicorum à Viris illustribus conscriptorum mentionem facit, pertinaci silentio plagiarius *Pitæus* omnia abscondit, ne ulla ejus rei memoria relinquantur. Quod fortè ob contemptum artis *χευοσποιητικῆς* factum est; ne scilicet in re Pontificum decretis improbatâ vel se indignâ operam posuisse viderentur. Constanti famâ traditur, & ut *Cambdenus* in Reliquiis suis (*Remaines*) p. 172. ait, veritate non scriptâ, *by an unwritten verity* (nisi quod *Lullius* passim illud ipse fateatur, ac *Cremerus Abbas Westmonasteriensis* in Testamento suo testetur) confectum fuisse à *Lullio* in Angliâ in arce Londinenfi aurum pro Rege *Edoardo*

do III. ut eo in bello adversus infideles ureretur: unde postea moneta illa cusa, quæ *Rosa nobilis* vel *Nobile Raimundi* vocata fuit; cujus effigiem Seldenus *Maris clausi lib. 2. c. 25.* exhibuit, alterâ parte rosâ insignitâ: alterâ navi, cum inscriptione symboli Chemicorum: *JESUS autem transibat per medium eorum.* Ejus rei veritatem Robertus Constantinus se inquirendo comperisse testatur in *Nomenclat. Script. Medic.* ut calumnia itaque sit *Alexandri à Suchten*, qui *Nobile Raimundi à Rege Raimundo*, qui nullus in Angliâ fuit, non à Raimundo Lullio originem habuisse persuadere nobis contendit. Et auget ejus fidem, quod ipse etiam Cambdenus loco memorato observat, nullam fuisse in Angliâ auream monetam cusam ante Edoardi III. tempora. Fortassis & ista *νενομία* occasionem Edoardo dedit, ut legem diceret de non exportando auro & argento, nec eo multiplicando. Quod Vir quidam doctus, quidam etiam è gente Anglicâ, ita acceperunt, ac si omnis Alchemia
sub

sub multiplicatione auri & argenti interdicta fuerit, Sed is error est. Is enim hujus legis (quæ Anglicâ lingua scripta in libro statutorum *Poultoni* invenitur) sensus est: non esse miscenda cum auro & argento alia metalla: id enim per multiplicationem hîc intelligitur, quod ipsa legis verba innuunt. Ac stulta omninò fuisset multiplicationis Chemicæ præhibitio. Id quoque referri hîc meretur, istâ historiâ præcipuè motum Henricum IV. Regem Angliæ quatuor edicta publicasse ad omnes nobiles, milites, Doctores, Professores, Sacerdotes, quibus eos adhortatur, ut Lapidis Philosophici præparationem inveniant, aut si quis sciat arcanum illud, revelet sibi: quo æris alieni onere liberari Respublica possit. Speciatim verò ad Sacerdotes lepidâ hâc ratione usus est: quod, cum sint adeò felices in pane & vino in corpus & sanguinem Christi transubstantiandis, facilè etiam ignobilius metallum in nobilius convertere possint. Sed frustra res omnis fuit, ac nemo

com

comparuit. Mentionem horum editorum facit *Job Pettus* libro anglicâ linguâ scripto, cui titulus: *Fodinae Regales, or the history, Laws and places of the chief mines and mineral works in England &c. part. 1. c. 27.* & ipse Londini apud custodem Regiorum diplomatum inquisivi, qui autographa hodieque superesse in Archivo testabatur. Non defuerunt tamen, qui tot existentibus documentis, historiæ de Lullio ejusque aurificio veritatem in dubium vocare ausi sunt, moti præcipuè temporum incertitudine. Nam, ut notiora transeam, *Vincentius Mutius* Hispanus libro cui titulus: *Historia del reyno de Malcora* non paucis argumentis productis omnem *Λευκοπολις* Lullianæ famam elevare laborat, quorum præcipuum est: fato jam functum fuisse in Africâ Lullium Anno 1315, cum puer triennis esset Edoardus III. quem *Conringius* etiam scrupulum iniecit. Quî tantum apud *Borrichium* pondus habuit, ut historiam hujus rei contra communem ipsorum Anglorum sententiam

tentiam in tempora Edoardi I. rejiceret. Verum cum Vincentius Mutius, ut Borrichius jam tum probavit, in Anglicâ historiâ planè hospes fuerit, verò est simile in Lullianâ etiam impingere. Natus fuit Lullius, si Mutio credimus, A. C. 1325. Edoardus III. *Anno à nato Christi* 1327. ætatis quarto & decimo regnare cœpit, undecimo scilicet à morte Lullii creditâ: cujus primi anni illustre specimen dedit, in defendendâ ab injuriis oppidanorum Cantabrigiensi Academiâ, teste *Cajo lib. 1. Hist. Acad. Cantabr. p. 67.* Admittamus nativitatis tempus: mortis tempus falsò assignari certus sum. Nam præterquam quod *Wolff. Justus in Chronol. Med.* vixisse adhuc Lullium Anno 1321. sedente ad clavum imperii Ludovico Barbaro scribit, ipse de se Lullius, testis inter omnes fide dignissimus, *libro de Mercuriis cap. 40.* narrat se Mediolani A. C. 1333. cum sociis quibusdam suis Lapidis Philosophici opus absolvisse. Quo in loco, quanquam typographi erratum causatur Borrichius,
ex

ex aliis tamen Lullii locis idem probatur, ubi disertis verbis non ciphris scripta hæc habentur. Sic enim circa finem Testamenti novissimi sui Lullius: *Factum habemus testamentum per virtutem Dei in insulâ Angliæ terræ in ecclesiâ Sanctæ Catharinæ apud Londinenses, versus partem Castelli, ante Cameram, regnante Edoardo per Dei gratiam, in cujus manibus ponimus in custodiâ per voluntatem DEI præsens testamentum anno post incarnationem millesimo trecentesimo trigesimo secundo, cum omnibus suis voluminibus.* Verum hic alius ex alio scrupulus oritur. Vixit Lullius anno 1332. Londini, ac ibi libros in arte Chemicâ scripsit, fortassis & aurum tum confecit; & libro de Mercuriis tamen anno sequenti in Italia se opus suum absolvisse scribit. Aut itaq; bis Angliam adiit, quod placuit quidem *Elie Asbmol*, Nobili Anglo, *notis in Theatrum Chemicum Britannicum à se editum p. 443.* sed probabile non videtur, libros Chemicos Lullium scripsisse, antequam plenam artis suæ notitiam adeptus fuerat: aut error ali-

aliquis in annorum numeris lateat, quod vero esse simile probari è *Lullii Testamento Novissimo cap. 14.* potest: ubi Anno 1310 opus suum se Mediolani absolvisse memorat. Potuit itaq; ex eo tempore adisse Angliam, invitatus à *Cremero Abbate Westmonasteriensis*, quem & ipsum Edoardi III. tempore vixisse constat. Is enim cum per Italiam peregrinaretur, ad noticiam Raimundi artisque communionem admissus secum illum duxit. Juvat ipsum audire in *Testamento suo* hæc narrantem: *Quanto magis legi, tanto magis erravi, usque dum in Italiam divinâ providentiâ me contulerim, ubi Deo optimo maximo visum fuerat, me in sodalitium unius viri non minus dignitate, quàm omni genere eruditionis præditi, Raimundi nomine destinare, in cujus sodalitate diu remoratus sum, sicque favorem in conspectu boni hujus Viri actus sum, quod ille aliquam partem hujus tanti mysterii aperuerit, propterea illum multis precibus ita tractavi, quod mecum in hanc Insulam veniret, mecumque duos annos manserit. In cujus tem-*
poris

poris tractu sum absolutivè tantum opus
consecutus. Posteaque hunc Virum egregi-
um in conspectu inclitissimi Regis Edoardi
deduxi, à quo meritâ dignitate recipitur,
& omni humanitate tractatur, ibique mul-
tis promissis, pactis conditionibusq; à Rege
inductus, erat contentus Regem permissio-
ne divinâ suâ arte divitem facere. Hâc so-
lummodo conditione, ut Rex in propriâ per-
sonâ adversus Turcas, inimicos Dei, bel-
lum gereret, impenderetque super Domum
Domini. Sed prob dolor hoc promissum e-
rat irritum à Rege violatumque, tum ille
vir pius in spiritibus penetratibusque cor-
dis sui afflictus hinc trans mare lamenta-
bili miserabilique more aufugit, quod cor
meum urit non mediocriter. Ex iis itaque,
quæ hic jecimus, argumentis, satis, ut
puto, patet, non mutandos esse Edo-
ardos, quod vult Vir Clarissimus, sed
historiam omnem ad Tertium ejus no-
minis referendam: cætera enim, quæ
illic in contrarium adducit, non tanti
mihi videntur, ut aliam sententiam
persuadeant. Fuerit itaque Lullius,
cum in Angliâ testamentum suum no-
vis-

visimum scriberet, si annum nativitat-
tis, quem nominavit Mutius, suppo-
nimus, nonaginta & septem annos na-
tus: quod à vero alienum censi non
debet, cum extremâ demum senectâ
secreti tanti participem factum fuisse
constet, ac in *Petri Pacifici Legatione
Persicâ* ad annum centesimum & qua-
dragesimum quintum vitam beneficio
auri sui potabilis produxisse legamus:
cujus tamen an aliud exstet fide di-
gnum testimonium dubito. Vitam e-
jus scripserunt *Symphorianus Campegi-
gus* & *Carolus Bovillus*, ac alii nonnulli.
Scripsit & popularis ejus Vitæ Lullia-
næ historiam, sed quam videre nun-
quam contigit, nisi titulo tantum in
Catalogo selectissimæ bibliothecæ *Ra-
phaelis Tricheti du Fresne* hoc modo no-
tatam: *Vida del admirable Dottor Ro-
mon Lull compuesta por Juan Segti en Ma-
lercq 1605. 8.* Quæ si ad manus fuisset,
paratiora hinc fortè ad dissertationem
nostram illustrandam habuissemus
subsidia: in quâ diutius hæsimus, cum
nullum exstet illustrius ad omnem po-
steri-

heritatem exemplum. Lullio οὐγγρα-
 v. fuit *Petrus Bonus*, qui *Margaritam*,
 uti vocat, *pretiosam* scripsit unâ cum
introductione ad Alchemiam, quâ barba-
 ro quidem stilo, sed more tunc tem-
 poris Scholasticis usitato, è principiis
 peripateticis doctrinam Chemicorum
 stabilivit. Scriptus liber est A. 1330.
 in civitate *Pole*, Provinciâ *Istriae*. Pri-
 mum edidit *Toxites* Medicus *Argento-*
ratenfis Basileæ A. C. 1572. quæ editio
 melior est eâ, quæ in *Theatro* habetur.
 Scripsit idem, ut in fine libri hujus fa-
 tetur, alium de eâdem materiâ, quem
 ipse potius ab opere, quam in lucem
 mittere voluit. In epitomen ejus alio-
 rumque nonnullorum scripta redegit
Janus Lacinius Monachus *Calaber* in
Collectaneis, ut vocat *Chemicis*, *Noriber-*
gæ apud *Petream* impressis, & in *pre-*
tiosâ Margaritâ *Venetis* apud *Aldum* e-
 leganti typo, cum iconibus etiam va-
 sorum ad Alchemiam necessariorum
 editâ. *Rogeri Baconis* Angli scripta in-
 summo etiam *Philo-Chemicis* pretio,
 & meritò quidem habentur. Ejus pau-

ca habentur in *Theatro Chémico*; aliqua opuscula seorsim edita Francofurti. Plurima ejus manuscripta latent in Bibliothecis Anglicis; ac magno ære redimitur, quicquid ejus viri haberi potest. Fuit ultra seculi sui genium ad stuporem in omni eruditionis genere doctissimus. Qui epistolam ejus *de secretis artis & nature* leget, tot in rebus naturalibus & mathematicis, jam tum illi inventa videbit, quibus nostra nunc secula triumphant. Pulveris certè pyrii prima excogitatio huic tribuenda est, non *Bartholdo* illi *Swartzio* Cimbro. Iniquior enim populari suo est *Cambdenus*, qui in *Reliquiis* suis *Baconi* abjudicatam *Swartzio* tribuit; cum ille duobus, ni fallor, seculis prior jam tum pulveris istius indicium faciat. Habuit certè è *Baconum* familiâ felicissima semper ingenia Gens Anglica, & nuper *Franciscum*, immortale abstrusioris doctrinæ decus, & magnum seculi nostri ornamentum. Famossus ille Anglorum Propheta *Merlinus* à *Baleo* inter Possessores magni arcani refertur,

fertur, totamque ejus Prophetiam, in quam *Alanus ab Insulis* commentatus est, chemici argumenti esse multi contendunt: ac extat de illo in *Arte Auriferâ* aliquod scripti Alchemici fragmentum. De Fratre *Valentino Basilio* omnia incerta sunt, quæ memorantur, quanquam diligentissime in ejus historiam inquisitum fuerit ab Imperatoribus Germanicis. Ejus scripta in multis apparent mutilata. Nam monstravit mihi *Ericus Mauritius*, Collega quondam meus conjunctissimus, nunc illustris Camerae Spirensis Assessor, magnum non Jurisprudentiæ tantum, sed & omnis elegantioris doctrinæ decus, quas è Manuscripto Codice Bibliothecæ Viennensis insignes lacinias enotaverat, quæ in impressis exemplaribus non comparent. Non paucos etiam in Chemicorum ordine Poëtas habemus, qui & ipsi ποιηταί à Scriptoribus Græcis Chemicis dicti sunt, inter quos est *Johannes de Meung Clopinell* Autor Gallus, Doctore etiam Theologiæ, sed lepidi ingenii homo, è quibus falsò duos facit

cit *Naudæus* in notâ illâ, quam citat *Hor-
mius* in præfatione *Gebri* sui: dicit enim
autores fabulæ de Rosa fuisse Johan-
nem de Meung & Clopinellum: cum
tamen alterum verum nomen sit,
alterum à patriâ delumptum. Scripsit
is fabulam Comicam de Rosâ (*le Ro-
man de la Rose*) inchoatam à *Guilielmo
de Lorris*, cujus vetustum exemplar ad
manus meas pervenit. Multa hic admi-
scet *Chemica*, quæ indicio sunt, al-
tius quid illum sapuisse. Et mihi qui-
dem dubium non est, permultos tales
libros amatorios fabulosos ab omni æ-
vo fuisse scriptos, qui tegerent hæc sub
involutis istis arcana. In *Heliodori
Æthiopis*, quem *Chemico* studio fu-
isse addictum constat, ejus rei vestigia
clara deprehenduntur: cumque ab *Æ-
gyptiis* & *Arabibus* primùm id genus
librorum frequentatum fuerit, ut do-
cuit nos in pulcherrimâ suâ dissertatio-
ne *de l' origine des Romans* *Daniel Hue-
tus*, per est verosimile multos è libris
istis ad artem *Alchemicam*, quam illi
profitebantur, tegendam fuisse scriptos.

Plura

Plurade Clopinello hoc lepida commemorant *Fauchet de antiquis Gallorum Poëtis lib. 2, 126.* & qui ex eo plurima capit in Bibliothecâ Gallicâ *Verdierius*. Scripsit & alios quosdam de erroribus Alchemistarum versus, in quos commentatus est *Nicolaus Flamellus* scriba Parisiensis, quem & ipsum possessorem Arcani Chemici habent; maximas enim impensas in templa & magnificas structuras fecit: quanquam *Georgius Hornius* in præfatione Gebri & *Naudæo* referat; Flamellum non operationibus Chemicis, sed aliis quibusdam artibus è Judæorum relegatorum bonis tantas parasse opes, quas lapidis Philosophici figmento occultarit. Idem refert *Croix du Maine* in bibliothecâ suâ p. 343. Pluribus vero argumentis non contemnendis imputatas illi fraudes confutat, chemicæque ejus scientiæ veritatem demonstrat *P. Borellus* in *Dictionario antiquarum vocum Gallicarum* p. 158. & seqq. Nam quod de Judæis è Galliâ pulsus, unde opes suas acquisiverit, objicitur, centum &

amplius annis post Flamelli tempora
factum id fuisse dicit, qui opus magnum
Anno 1382. confecit: Calumniæ verò
occasionem hinc datam, quod cum Ju-
dæis conversatus fuerit, quibus opus
habuit ad interpretationem libri He-
braici ab Abrahamo Judæo quodam
scripti, unde lapidis confectionem di-
dicit. Qui liber tandem in manus
Cardinalis Richelii paulò ante mor-
tem ejus pervenit, ut narravit Borello
Dominus de Cabrieres Nobilis Gallicus,
qui ipsum illud αὐτόγραφον vidit. Im-
mensæ fuerunt Flamelli divitiæ, quas
liberalissimâ manu in miseros homi-
nes, templa & Xenodochia impendit,
ut Parisiis penè nullum sit Xenodochi-
um aut ædes sacra, in quâ ejus effigi-
es & figuræ quædam hyeroglyphicæ
Chemicæ non compareant. Quæ cum
innotescerent Regi, in mandatis Magi-
stro libellorum supplicum tunc tēpo-
ris *Cramoissio* dedit, ut de iis inquireret.
Flamellus verò, ut hanc à se amove-
ret molestiam, pyxidem pulvere auri-
fico plenam *Cramoissio* obtulit, quam diu
in

in istâ familiâ asservatam fama est. Ejus testamenti tabulas, Codicillum, cum quadraginta aliis schedis inspexit Borellus, copiam eorum faciente *Dominio de Sauvale*, è quibus id comperit: Uxorisejus Petronellæ sororem *Periero* cui-dam nuptam unum è filiis Nicolaum habuisse, quem Borellus arcani chemici hæredem à Flamello institutum ex eo conjicit. Fuit *Perierius* aliquis Medicus hujus pulveris possessor, quem cognatus ejus *Boisius* post mortem ejus inter schedas inventum abstulit, sed suo exitio. Nam cum imprudenter passim experimenta faceret, seque autorem gereret, artem vero ipsam, quod ab eo poscebatur, docere non posset, suspendio affectus est, dicente sententiam Richelio. De auro per pulverem *Boisii* confecto memorabile est, quod narrat idem *Borellus* p. 488. quod cum plumbo in cupella positum, bonam plumbi partem in sui naturam converterit. Quod ideo factum, quia ipse veram pulveris ad metallum ringendum proportionem ignoravit.

I s

Cir-

Circumferuntur quidem aliqui processus de Lapide Philosophico sub *Boisii* nomine: nam vidi ipse aliquem inter schedas Anglicas manu Digbei scriptas, quas possidet *Casspar Marchius* Collega meus honoratissimus: sed falsi procul dubio sunt, & ab impostoribus conficti. Plura legi apud ipsum Borellum possunt. Inter latinos scriptores non ineleganti carmine libris tribus ~~reuerentia~~ *Johannes Aurelius Augurellus* descripsit, ut alios incultiores præteream. Anglorum de istâ arte Poëtas & eorum fragmenta collegit *Elias Ashmole* in primâ parte *Theatri Chimici Britannici*, & notas adjecit, quibus non pauca continentur ad historiam Chemicorum Anglorum facientia. Cæteræ ejus partes frustra expectantur. Magna de *Paracelso* superiore seculo fama fuit, quo de homine varia sunt doctorum judicia. Laudatur ab his, culpatur ab illis. Præcipua suæ doctrinæ *Isaaci Hollandi* scriptis editis, unde multa descripsisse quidam volunt, & Doctoris cujusdam Chemici informationi

tioni debet. Ingeniosum fuisse ac magnorum arcanorum possessorem nemo tamen negaverit. Id magnam homini invidiam conciliavit, quod ubique in Medicos debacchetur & profundam naturæ ignorantiam objiciat: quamquam fervore tum opus erat, si aliquam novæ suæ doctrinæ autoritatem conciliare vellet. Id quoque in eo desiderari potest, quod Philosophorum veterum scholis non satis imbutus, miras & monstrosas sibi opiniones, ac nescio quæ astra ac Entia multorum effectuum principia finxerit, forte Lucretianum illud animo volvens:

*Omnia enim stolidi magis admirantur amantiq;
Inversis quæ sub verbis latitantia cernunt.*

Denique & magiæ illum accusant, à quâ tamen, vel saltem praxi ejus, illum defendit Naudæus in *Apologia hominum pro Magis habitorum part. 1. c. 14.* & æquius fortassis judicabunt, qui non ab ipso sed ab aliis scripta ejus edita, perpendent. Multos habuit adversarios, & quidem inter ipsos Chemiæ veteris Professores, qui eum ut Sophistam

stam & Impostorem passim depingunt, inter quos Libavius aliique fuerunt. Conringius quoque accuratè in ejus vitam & scripta inquisivit libro de Medicinâ Hermeticâ. Sed tamen non paucos defensores ac in doctrinâ suâ sectatores habuit. De dissensu ejus à veterum Chemicorum scriptis jam superiùs dixi. Quanquam verosimile sit longo exusu semper doctiorem Paracellsum in multis sub finem vitæ aliterquàm olim sensisse. Exstant quædam *ῥευσσινολίας* ejus testimonia, quibus tamen alii habent, quæ opponant. Si manus à Theologiâ abstinuisset; minus, opinor in se invidiæ derivasset. Nam & hujus dogmata ad principia Chemica refingere voluit: ac vidi tria, si rectè memini, manuscripta Paracelsi volumina in Bibliothecâ Vossianâ, quibus in libros Novi Fœderis commentatur. Hinc orta illa *Fratrûm Rosæ Crucis* societas, similia Theologo-Magico-Chemica dogmata jactans, cujus doctrinam inanem & sophisticam detexit *Libavius & Naudæus* peculiari ad *Gassen-*

Gassendū epistolā. Non paucis tamen, etiam viris doctis illi homines imposuere; *Michaëli* quoque *Mejero*, qui aliquot libris eorum causam egit. Mirum quanta inde sequentibus annis seges Chemico-Enthusiatarum orta fuerit; quanta librorum sophisticorum turba, planè alia à veteribus illis docentium. Nam plurimi illorum maluerunt *deeg-
cativ*, & vel à spiritu mundi, vel sale, univèrsali, aut aliâ re incomprehensibili chemica principia deducere; quam cum veteribus in incunabulis suis, terræ scilicet visceribus illa quærere. Novi ex hujus farinæ scriptoribus multos, atque inter illos *Weigelii* *librum de Igne & Azot*, manuscriptos omnes, magno pretio Amsterodami venditos. Sed non est ut illis immoremur. *Theobaldi ab Hogeland* qui se ficto nomine appellat *Evvaldum Vogelium* tractatus Chemici à peritis ejus artis præ cæteris æstimari solent. Scripsit librum de *difficultatibus Alchemiæ*, ali-umque de *lapidis Pbyfici conditionibus*. Nec memini unquam ab eo de *vanitate*

te

de Alchemiæ quicquam scriptum, ut vult
 Kircherus. Habemus & alium ab eo
 librum, quo historias transmutatio-
 num metallicarum consignavit. Per-
 spicuâ dictione usus est, & ceteris lu-
 culentius scribit. Multis arcani posses-
 sor creditur; initium operis se habu-
 isse ipse non diffitetur. Cognatus ejus
Cornelius ab Hogeland, qui de *Dei existen-*
tiâ scripsit & de *Oeconomia animalis*, ni-
 hil quidem ipse habuit arcani, sed scri-
 pta Theobaldi quædam secutus multa
 cum Cartesio operatus est, ut narravit
 mihi amicus, nullo tamen successu.
Petrus Job. Faber, qui fortassis etiam
 hodie vivit, à *Comite de Flisco Decad. de*
Fato p. 132. pro vero possessore habetur.
Nostri, inquit, *temporibus Petrus Job.*
Faber lapidem Philosophicum composuit.
 Multis certè scriptis id ipse orbi per-
 suadere voluit. Verùm apud me, nisi
 idoneis documentis fulciantur, talia
 non facilè fidem inveniunt. *Arcanum*
Hermeticæ Philosophiæ, opus quod *En-*
chiridio Pbyficæ restituta Spagneti addi-
 tur, eleganter scriptum est, & genui-
 num

num se facile ipso habitu ostendit: nec leve argumentum est, quod ab *Anonymo Philalethâ*, quem verum hodie vivere possessorem, è relatione illustris Viri scio, aliquoties ejus mentio fiat, qui interdum, ubi non nominat, integras ex eo periodos exscribit. In utroque vero ita sibi respondet dictio non inculta, ut ab uno autore omnia profecta quis existimare possit. Nam *Spagnetum* non esse Autorem Arcani Hermetici, sed editorem tantum, *Borellus* in *Bibliothecâ* suâ prodidit: Anonymus vero Nobilis Galli, non *Spagnetum* nomine eum citat. Est verò is, qui se *Philalethæ* vocat, gente Anglus, de quo hæc mihi Londini narravit Vir Illustris & fide dignissimus, qui & ipse Virum hunc benè novit. Appulit is aliquando locum aliquem Indiæ Orientalis, cujus nomen mihi excidit, hospitio *Georgii Starkey* Pharmacopolæ, popularis sui, exceptus. Cum hujus filio familiariter conversatus nomen illi suum sub jurisjurandi fide revelavit, ac tincturæ particulam dedit, unâ cum

cum libro quodam edendo, cujus pars aliqua sub titulo: *Introitus apertus ad occlusum Regis palatium*, ante aliquot annos, curante *Johanne Langio* Amstelodami edita: altera pars alio titulo à *Birrio* Medico Amstelodamensi, sed cui *Philalethæ* nomen incognitum, prodiit. Diu ineditus liber per manus Philo-Chemicorum vagatus est, & mentionem ejus facit *Georgius Hornius* in præfatione *Gebri* à se editi: sed injuriosius in bonum hunc Autorem est, quo nemo, ut apparet, candidius & majori perspicuitate in hoc argumento versatus est, eum vocando Sophistam, quod ad ejus præscriptum operatus nihil profecerit. Latinâ linguâ librum scriptum esse arguunt omnia: non potuit enim mihi sententiam suam probare, qui Anglicâ linguâ *Αυτόχρηστον* à *Langianâ* editione in quibusdâ discrepans nuper publicavit. Dictio ipsa latina, versiculi *περὶ μὲν δὲ* nonnunquam è Poetis citati faciliè id evincunt. Quæ in Anglicâ editione nonnunquam interferuntur lacinix, ab alienâ manu esse vi-

se videntur, & loco alieno assutæ. Binæ
 ego aliquando habui exemplaria ma-
 nuscripta latina, quorum alterum à
 communicatione ipsius *Starkey*, cujus
 nomen in frontispicio, & India patria
 posita erat, profectum: unde histo-
 riæ, quàm supra narraui, fides firma-
 tur; alterum ab alio amico habui. Quæ
 tam à Birrio, quàm à Langio edita
 sunt in illis conjunguntur. Sed deest
 in editis à *Birrio tract.* 3. parti cui titu-
 lus: *Fons Chemicæ Philosophiæ* inte-
 grum caput præliminare de *calcinatione Philosophicâ*, quod in scriptis habe-
 tur: ubi alia quoque est librorum par-
 titio, ac integri nonnunquam versus
 & periodi habentur, quæ in editis non
 comparent. Ille verò *Starkey*, qui ab
 Autore hunc librum habuit, in Angli-
 am postea redux aliquoties pulveris
 sui experimenta Londini fecit: cumq;
 ipse ad operis confectionem accedere
 vellet (præcepta enim aliqua à Do-
 ctore suo acceperat) frustra labora-
 vit. Audio tamen in librorum suorum
 aliquo, cui titulus: *Marrow of Alchemy*
 K i. e.

i.e. *medulla Alchemiæ*, mentionem
quandam de his rebus facere: sed ad-
pisci librum in Angliâ non potui, quâ-
cunque etiam diligentia quæsitum.
Cæteri ejus libri de *pyrotechniâ* & quos
in *defensionem Helmontij* scripsit, non a-
deò rari sunt. Intempestivum hic ef-
fet, & Tibi, Vir Amplissime, tædiosum
cæteris quibusdam minutioribus re-
censendis tempus inutiliter terere:
nam & ipse longè eos rectius nosti,
quàm ego qui hæc Tibi scribo, & præ-
cipue eorum junctim quibusdam volu-
minibus: *Arte Auriferâ: Theatro Chemi-
co: Museo Hermetico* (è quo multa se-
arcana didicisse fatetur *Petrus Job. Fa-
ber*, quod penè in cælum laudibus ex-
tollit) *Theatro Chemico Britannico* ab
Elia Asbmo edito, in lucem prodie-
runt. Multa quæ ad artem ipsam &
autorum historiam pertinent *Michael
Mejerus* in *Symbolis aurea mensa: septima-
nâ Philosophicâ*, & *Libavius* in scriptis su-
is eruditè nec indiligenter tractarunt.
Atque hæc de Autoribus hujus doctri-
næ dicta sunt: quos scio multos sper-
nere

nere ob horridam dictionem, rerum
 obscuritatem, & morem philosophan-
 di hoc seculo insolitum. Sed iniqui
 sunt censores, qui talia vitio homini-
 bus illis vertunt. Frustra enim ab illo
 seculo quis expectaverit elegantias:
 res ipsa, ne planè indignis illa pateret,
 non nisi ænigmaticâ scribendi formâ
 proponi volebat. Nec sordere modus
 philosophandi tum publicus in Philo-
 sophiâ naturali debet. Modo rem vi-
 deat, verba & notiones æquus arbiter
 facilè condonabit. Latuerunt nonnun-
 quâ intra Cœnobiorû parietes præcla-
 ra ingenia, quæ, cum otio abundarent,
 sibi relictî, nec rerum domesticarum,
 curis angerentur, in multa arcana me-
 ditatione ac experimentis assiduis pe-
 netrare potuerunt, à quibus aliis ne-
 gotiis distenti submoventur. Hinc apud
 Monachos plura artis Chemicæ
 documenta, quàm alibi invenimus.
 Qui fructum aliquem è scriptis illis
 reportare cupit, singulari arte *ἐμπνευσ-
 τικῆ* opus habet: nam terminos pri-
 mùm nosse debet, occultiores illos,
 K 2 quo

quorum integrum Lexicon facile quis conficiat. Vulgarium enim Lexica complura scripta: sensus è locis similibus per collationes mutuas, investigandi: cujus aliquod specimen *Lagnæus in Harmoniâ suâ Chémica* dedit. Nec alio consilio, quanquam tumultuariâ operâ, congesta est *Turba Philosophorum in Arte auriferâ*, à quâ tamen multum discrepat illa, quæ reperitur in *Theatro Chémico*. Aliam Gallicâ linguâ *Bernhardus Comes Trevisanus* concinnavit.

Restat nunc, ut de artis hujus experimentis, quæ ad notitiam hominum pervenêre, quædam hætenus ignota in medium producam: neque enim animus est recoquere, quæ à *Theobaldo Hogbeland* aliisque collecta sunt *Chemicalis* exempla: & multa ipsi jam in superioribus recensuimus. Primo loco hic nominabo tot experimentis celebrem Nobilem Scotum *Alexandrum Setonium* vel *Sidonium*, qui magnam libri *Hoghelandæi* partem conficit. Sed ad *Hoghelandi* notitiam omnia non pervenerunt. Ostenfa mihi fuit *Amstelodam*

Iodami lamina quædam aurea, à *Johannis Antonide van der Linden* Medici Professoris Clarissimi filio Medico, quæ particula erat auri, quod Scotus ille Enchusæ, ubi medicinam faciebat Pater *Johannis Antonide*, Amstelodamensis Medici Avus, in ædibus nautæ *Jacobi Hanssen*, è plumbo confecerat, à quo habuit particulam illam Medicus Enchusanus. Tempus verò ille manu sua accuratè signaverat: Annum 1602. diem 13. Martii, horam quartam pomeridianam. Occasio notitiæ, quæ Scotocum nautâ fuit, è naufragio orta est. Nauta enim ad littus Scoticum eò tractu, quo prædia ille habebat ejectus, humaniter ab illo habitus, hospitio Enchusam venientem exceperat. Is postea in Germaniâ plura artis suæ specimina ostendit, ut pene exitium sibi ipsi struxerit, à quo per Sendivogium, Polonium, vel Moravum, ut alii volunt, liberatus præmii loco pyxidem pulvere aurifico plenam illi obtulit. Diem interea Seronius obiit. Sendevogius viduâ ejus in uxorem ductâ, quam ar-

gis habere notitiam putabat, magnâ spe
 excidit: nec præter donatum pulve-
 rem quicquam habuit. Quem cum ille
 partim multiplicatione inutiliter ten-
 tatâ, partim projectionibus frequen-
 tibus coram magnaribus exhausisset,
 in magnâ vitæ pericula & in paupertate
 ipsam à tantis divitiis incidit. Quæ
 omnia summâ diligentia descripsit *Do-*
minus des Noyers, Regina Poloniæ à Se-
 cretis, cujus epistolam *Dictionary suo*
Borellus p. 479. inseruit. Nam altera
 illa, quam & ibidem habet, relatio
Budowskij Oeconomi Sendivogiani fi-
 dem non meretur. Nihil quicquam
 quod ad summam rei faceret Sendivo-
 gius scivit. Librum tamen Setoni, qui
 se Cosmopolitam vocavit, duodecim
 scilicet Tractatus imprimi curavit. Al-
 ter Tractatus de Sulphure spurius *Do-*
mino de Noyers habetur, cujus ibi multa
 affert argumenta. Illud mirabile de Im-
 periali, cujus dimidiam partem in au-
 rum tinxerat Sendivogius, alterâ parte
 manente argenteâ. Pars verò aurea to-
 ta porosa fuit, quo patet pulveris au-
 rifici

rifici vis in metalli particulas. Hunc
 nummum sæpè ostendit Parisiis *Dn. de*
Noyers, qui ejus possessor fuit. Novi
 ipse amicum, qui similem ab illo
 nummum vidit alternis striis aureis
 & argenteis interstinctum. Quem
 hoc modo tinxerat Sendivogius.
 Penicillo aquâ imbuto lineas in
 nummo duxit: his lineis pulverem in-
 sperfit, ac super ignem, usq; dum can-
 delceret, posuit. Quâ itaque parte li-
 neæ ductæ, mutatio in aurum facta est,
 cæteris manentibus argenteis. Sed il-
 lud non potuit absque notabili pulve-
 ris jacturâ fieri, cujus major quantitas
 in ignitum, quàm fustum metallum im-
 pendenda est. Quâ ratione etiam clavi
 ferrei tingi possunt, copia tincturæ sup-
 plente, quod deest habilitati materiæ,
 quæ tingitur: quemadmodum spiri-
 tus petrifici ligna similesque materias
 in lapidem convertunt, quoniam illo-
 rum tanta copia est, ut omnes occupa-
 re poros & meatus possint. De Seto-
 nio quædam *ῥευματισμοί* specimina
 Hamburgi data *Lavaterus* in libro de

Censur recenset. De *Eduardo Kellæo* Anglo, res est notissima, cum coram Imperatore Rudolpho ac Pragæ in ædibus *Thaddæi Haggæcii* tinxisse, referente id etiam *Gassendo libro de metallis cap. 7.* Habitus erat vulgo pro vero Possessore; sed tincturam aliundè habuit. Cum vero integra ejus historia vulgo non sit cognita, adscribam, ut ex ore illustris viri, qui à famulo Kellæi illam habet, mihi est narrata: Notatu enim digna est, ac multa habet memorabilia. Fuit Kellæus non Nobilis Anglus, ut quidam putarunt, sed homo plebejus, Notarius & Advocatus Londinensis. Is quia linguæ veteris Anglicanæ peritissimus fuit, in aliquorum gratiam vetera quædam instrumenta ausus est corrumpere: cujus criminis cum convinceretur, auribus abscissis Londino relegatus est, teste *Weavero in monumentis funeralibus*. Profectus itaque Kellæus versus Walliam Angliæ Provinciam, ac in oppido aliquo, cujus nomen mihi nunc excidit, apud *Cauponem* ejus loci divertit. Hic ante
fene-

fenestram positum invenit librum antiquissimâ linguâ Wallicâ (cujus ille erat peritissimus) de arcano lapidis Philosophici scriptum, è cuius lectione occulta quædam tegi suspicatus est. Cum itaque quæreret è Caupone, unde hunc librum haberet: respondit ille: repertum fuisse in sepulchro cuiusdam Episcopi, quod esset in vicino templo. Res autem ita acta erat. Cum fureretur plebs in sacras imagines ac crucis eo in loco, famâ magnarum opum in sepulchro Episcopi reconditarum commota illud aperuit, atque nihil aliud quàm librum istum & duos globos eburneos invenit. Cum ergò ob spem illudam indignarentur, globum alterum eburneum fregerunt, in quo rubicundissimus ac ponderosissimus pulvis inventus: cuius magna pars cum gustu ac odore destitueretur, rejecta ac pedibus conculcata fuit. Caupo verò iste, ut antiquitatis aliquod documentum secum tulerat, & librum, & alterum globum integrum (in quo tinctura alba) cum parte pul-

K s

veris

veris rubicundi superstitie. Rogante i-
 taque Kellæo ut pulverem sibi osten-
 deret, alterumque globum eburne-
 um, quo ad lusus suos jam usi fuerant
 pueri, protulit omnia, ac denique li-
 bram Sterlingiam offerenti Kellæo
 vendidit, ut res usui sibi non futuras.
 Kellæus verò cum multa magnifica ac
 splendida in isto libro legeret, ac diras
 in eos, qui essent abusuri hoc thesau-
 ro, Londinum reversus est, ac in sub-
 urbio subsistens, nuncium ad *Johannem*
Dee, Doct. Theologiæ, vicinum quondam
 suum, insignem mathematicum, &
 rerum Chemicarum æstimatorem mi-
 sit, quò is quàm citissimè ad se veniret,
 magnum aliquod ac memorabile visu-
 rus. Advolavit ille à Kellæo statim com-
 pellatus: Tu verò dic mihi, quid est
 projectio? subridens *Johannes Dee*; Tu
 verò, ait, rem illam mihi trade, quâ
 projectio institui debet, & statim te
 docebo. Tum ille re omni narratâ ac
 pulvere prolato ad aurifabrum cum *Jo-*
hanne Dee abiit, facturusejus rei expe-
 rimentum. Ac revera tunc plumbum
 in

in aurum mutatum hâc tincturâ viderunt. In spem itaque addiscendi hujus arcani *Job. Dee* arrectus unâ cum *Kellæo*, ac totâ familiâ in Germaniam prius, hinc Pragam in Bohemia commigravit, forte ut fodinis Metallicis propiores, tentare quædam ad libri præscriptum possent, aut securiores illîc quàm in Patriâ viverent. At *Kellæus* splendîdâ istâ fortunâ elat9, ac parum circumspectus in projectionib9 publicè coram Imperat. & magnatibus faciendis, magnam primò existimationem sibi acquisivit, magnis ac plus quàm regiis largitionibus, quas recenset *Elias Ashmole* in *Theatro Chymico Anglico*, notis ad librum *Eduardi Kellæi*, quem edidit fortè ut à Caupone habuit; aut ut ipse interpolavit. Nam Principibus non solum & legatis multa donavit, sed & ancillæ suæ quatuor millia librarum. (credo Sterlingiarum) in dotem dedit. Qui aliunde illum habuisse tincturam ignorarunt, crediderunt, tantum ignobilioris metalli illum in aurum mutare potuisse, quantum aurum pon-

pondus fuerat, à quo pulverem velli-
 quorem fortè extraxerat. Quare au-
 tores fuerunt Imperatori, ut non un-
 cias sed libras conficere juberet : quod
 ille quidem facturum se promisit ; at
 non præstitit. Sed non habuit fortassis
 tantum, quantum libris tingendis suf-
 ficeret. Cum itaque jam sera esset in-
 fundo parsimonia, & Imperator, cui
 artis, quam ipse nesciebat, manifesta-
 tionem Kellæus promiserat, illum ur-
 geret, carceresque minaretur, ad artes
 magicas confugit, ac spiritus conju-
 rans rationem tincturæ parandæ ab il-
 lis discere voluit. Quotidie ferè insti-
 tuta cum spiritibus colloquia, quæ
 quàm diligentissimè notavit omnia.
Iob. Dee singulari Diario, quod post
 mortem in manus *Merici Casauboni, I-*
saaci Filii, incidit, qui illud edidit, ut
 convinceret homines atheos de Spiri-
 tum existentia. Liber spissus est in fo-
 lio, miris nugis, precibus, conjuratio-
 nibus, somniis repletus ; sed è quò per-
 fectè omnem historiam horum homi-
 num ediscas. Pervenit ejus rei fama ad
 Eli-

Elisabetham Angliæ Reginam, quæ cum Kellæum frustra hæcenus invitasset, *Iob. Dee* tandem precibus suis in Angliam revocatum lautæ conditioni præfecit; Is vero spes ejus implere non poterat, ac mortuus demum est in Angliâ, cum Kellæus antea è crure fracto, dum funiculis se è carcere demittere voluit, diem suum obierat. Eiusdem mihi historiæ veritas à *Ioachimmo Polemanno* confirmabatur, qui eam sæpe ex ore *Digbæi* audiverat. *Elias* vero *Asbmol* hujus planè ignarus pro vero Possessore illum in notis ad Theatrum suum habuit: qui & ipse aliud Diarium manu *Iobannis Dee* scriptum, ut mihi narravit, possidet, è quo plurima ad Kellæi historiam facientia excerptit. Sed recentius procul dubio est diarium, quod *Casaubonus* edidit: nam in *Asbmoli* illo passim notatum est: quot uncias auri hoc vel illo die confecerit. Memorabile est hoc, quod fragmentum Vasis cujusdam culinaris in argentum mutaverit, ita ut extrema fragmenti Vasi accuratè aptari potuerint, quod

quod ad Reginam Elisabetham unâ
 cum ipso vase transmissum est. De *But-*
lero, de cujus lapillo mirabiles cura-
 tiones recenset Helmontius, cum ejus
 historia nemini, quod sciam, prodita
 sit, ut ex ore ejusdem Viri illustris ha-
 beo, recitabo. Fuit *Butlerus* nobilis Hi-
 bernus, cumque Juvenis in Africam
 navigaturus esset, à Piratis captus Re-
 gulo cuidam Arabi pro mancipio ven-
 ditus est. Is possessor magni arcani
 fuit, ut sunt in Arabiâ multi, & hujus
 servi sui ministerio ad opera quædam
 vulgaria Chemica usus est. Qui cum
 esset sagacissimus, subolfecit secretio-
 res Domini sui labores, ac in pyxidem
 aliquam incidit, quâ recondebatur ma-
 gnus ille naturæ thesaurus. Cujus rei
 cum jam certus esset, cum mercatore
 Anglico illic vivente pactus est, ut se
 ab hero suo redimeret. Redemit ille:
Butlerus verò pyxidem illam tanti arca-
 ni custodem furto subripuit, atque in
 Angliam navigavit, ubi privatim co-
 ram aliquibus projectionem fecit. Ea
 fama pervenerat ad Medicum quen-
 dam

dam Hibernum, popularem ejus, quem permovit, ut relictâ familiâ suâ ac praxi medicâ, ipse Butlero spe arcani potiundi famularetur. Multum temporis intercesserat, cum nihil deprehendere potuit Medicus, & omnia clanculum ageret Butlerus. Transegit itaque cum hospite pretio dato, ut locum aliquem obscurum post Butleri conclave sibi concederet, quo per rimas aut foramina quædam observare illum posset. Accidit itaque, cum aliquando plumbi & hydrargiri quantitatem emere jussisset Butlerus, ac statim in vicinam urbem negotii causa ablegasset, ut ille tempus jam idoneum suspicatus simulato abitu domi remanserit. Quare post conclave in tellis duabus vel tribus sibi superimpositis constitit, ut per foramina prius à se facta despicere in conclave Butleri posset. Vidit itaque furnum parare Butlerum, plumbum ac hydrargyrum igni apponere. Vidit de pavimento, effracto lapide, producentem pyxidem aliquam rubicundo pulvere plenam.

Cum;

Cumq; quantū satis erat, ē pyxide ce-
perat Butlerus, ac jamjā liquefacto plum-
bo ac hydrargyro calido immisurus
erat: Medicus nimio videndi deside-
rio incensus propius se foramini ad-
movit; cum corporis sui pondere sel-
la suprema inclinata præcipitem illum
dedit. Quo strepitu attonitus Butlerus
observatorem suum penè transfixisset,
nisi intercessisset hospes; Medicus verò
ille statim herum suum corum Magi-
stratu Londinensis, ut Monetæ falsari-
um accusavit. Quo in carcerem con-
jecto, ac suppellectile ejus perlustratā
nihil quidem instrumentorum mone-
tariarum, sed quadraginta auri libræ
inventæ sunt. Quod cum falsum pri-
mò suspicarentur iudices, genuinum
omni examineprehenderunt. Quo-
niam itaque documenta non essent,
quibus convinci posset Butlerus, ē car-
cere iterum dimissus est. Idem But-
lerus Ducem de Buckingham, cum i-
ter suum in peregrinas regiones insti-
tuturus esset, (*narrabo, quæ ex ipsius Du-
cis Oeconomiore acceptis quibæc mihi nar-
ravit*)

rabit) adiit, ac aliquam Cambii schedulam ad Mercatorem Batavum ultro obtulit, si fortè apud peregrinos pecunia illum aliquando deficeret. Risit Dux; sed ne inofficiosus videretur, schedulam accepit, eam ut nullo sibi usui futuram negligens. Accidit itaq; ut Ducem Amstelodami viventem, Mercator aliquis Butleri nomine salutarer, ac ducenties millia aureorum ejus nomine offerret, si pecuniâ egeret. Obstupuit summâ istâ oblatâ Dux; sed accipere detrectavit. Cum verò postea per Angliam innotesceret de Butleri divitiis, per artem Chemicam paratis, ac salutis suæ diffideret, in Hispaniam navigans unâ cum tincturâ aquis submersus est. Medicus verò ille laqueo postea multatus est, quod populares suos rebelles pulveris pyrii conficiendi rationem docuerit. Atq; ita Butlerus furti, Medicus proditoris pœnam dedit. Hanc historiam è relatione ipsius Medici Hiberni Vir ille illustris habuit. *Jacobus Cor* Regi Galliaë Carolo VII. à Consiliis, Vir illustris & magnus.

L

gno.

gnorum munerum à Borello inter Pol-
 fiores tanti quoque arcani habetur,
 &, si rectè memini, *Claudius Seiffelius*
in historiâ Lud. XI. tradit adjutum fuisse
 Regem Carolum, auro ejus Chemico
 in bello contra Anglos. Borellus in *Di-*
ctionar. à p. 272. ad 279. varia ejus *χρυσ-*
οποιίας probandæ argumenta affert.
 Inter quæ & illud refert: quod vitrum
 malleabile confecerit, clarissimum qui-
 dem & perspicuum, sed quod Solis
 tantum corpus videndum exhiberet;
 radios verò non transmitteret. In eo
 tamen miserè labitur, quod à Lullio
 artem didicisse putet, qui penè integro
 à Lullio seculo distat. Non conte-
 mnendum & illud aurificii specimen
 est, quod ipse tentavit *Berigardus circ.*
Pisan. 25. Referam, inquit, tibi fideliter,
 quod olim mihi contigit, cum vehementer
 ambigerem, an aurum ex hydrargyro fieri
 posset: accepi à Viro industrio, qui hunc
 mihi scrupulum auferre voluit drachmanæ
 pulveris colore non absimilis flori papave-
 ris sylvestris, odore vero sal marinum a-
 dustum referentis, atque ut abesset omnis
 suspi-

spicio jocosæ fraudis, vasculum è multis vernalibus unum accepi, carbonem & hydrargyrum, quibus nihil auri occultè, ut sit à circulatoribus, subjectum esset. Decem istis drachmis pulverem injeci subjecto igne satis valido, statimque omnia exiguo intertrimento in decem fere drachmas auri optimæ naturæ coaluerunt, quippe quad aurificum judicio nullam non subiit tentationem. Hoc nisi in solo loco & remeante ab arbitris comprobassent; suspicarer aliquid subesse fraudis; nam fidenter testari possum, rem ita esse. Hæc ille, Vir elegantis doctrinæ & minimè vanus. Quibus subjicio quæ Hamelius refert libro de Fossilibus lib. 2. c. 10. p. 252. Paucis, inquit, abhinc annis (editus vero est liber anno 1660.) auxifaber Parisiensis, quem si necesse foret nomine designarem, aliquot granula pulveris aurifici à Polono in Patriam remeante accepit, cujus ope plumbum fustum in aurum purissimum commutavit. Addit porro ad collocuto rem (nam Dialogus est) se convertens: Est homo nasutissimus, ac tibi forte, mi Ibecophile, à nomine & facie notus, Thuil-

L 2

lius

lius quoque Commentario in Emblema Alciati 189. auri factitii talis meminit: *Quid quod ego ipse hisce oculis vidi, hisce manibus contrectavi massam auri à quodam mihi satis noto & familiari confectam, & in Archiducali Academia Friburgi Brisgoie publice Disputationi, quæ fieri id posse negabat, illatam. De Libero Barone de Chaos, qui antea Richter Heuser dictus fuit, satis nota sunt specimina, quæ coram Imperatore Ferdinando III. fecit: quorum testis exhibetur nummus, cujus effigies in Zwelfferi Mantissâ Spagyricâ & apud alios visitur. Unde verò is pulverem habuerit è relatione cujusdam Amico scio. Sed illa privatis aliquando colloquiis reservo. Habuit idem Rubinum uviformem arte ab alio quodam confectum, quem ad manus Reginae Christianæ ex occupatione Pragensi pervenisse Amicus mihi narravit. In historiam transmutationis in Cornelii Martini Professoris Helmstadiensis ædibus à Nobili quodam factæ, quam narrat Zwelfferus Mantiss. Spagyr. p. 329. inquisivi diligenter.*

gentius : sed non potuerunt eam mihi confirmare Amici Helmstädienses : nisi quod *Cornelium Martini* multam laboribus Chemicis impendisse operam testentur. Ac ipse in *Analyfi Logica c. 8.* suo testimonio veritatem artis comprobatur. Narrationem de pulvere aurifico Imperatori à sene quodam incognito oblato, ac rei experimento habet *Monconisius Itinerario suo part. 2. p. 371.* qui & *p. 378. & 379.* historiam transmutationis per Baronem de Chaos factæ recenset & *pag. 372.* aliam de projectione coram Electore Moguntino factam, & *p. 381.* iterum aliam de auro Chemico Gustavo Adolpho à quodam Mercatore Lubecensi oblato. Similiter & in *Miscellaneis Medico-Physicis Nature Curiosorum de An. 1670.* De Rudolpho II. hujus artis gnaro, quam cubiculario suo manifestavit : de milite quodam, qui plumbum in argentum convertit, cui pyxis argentifico pulvere, plena furto subrepta, historiæ antehac ignotæ referuntur. Sed quis omnium illorum testimoniorum numerum ini-

L 3

ret?

ret ? Non pauca his jam à me allatis ad-
 dere possem, ab amicis, quorum cer-
 ta fides est, mihi narrata. Sed ista mi-
 hi ac aliis amicis privatim scio, nec in
 publicum ea proferre licet. Sufficere
 ut arbitror, ea, quæ adduximus, pos-
 sunt ad expugnandam eorum pervica-
 ciam, qui nullis argumentis & vix suis
 convinci sensibus possunt. Quorum
 sanè hominum plurimi sunt. Cum
 enim maxima eorum pars rerum natu-
 ralium vicissitudines & absconditam
 potestatem ignoret, aut ingenii sui
 normâ metiatur, fieri plerumque so-
 let, ut quod novum illis aut insolitum
 videtur, primum in dubium vocent;
 hinc, cum ingenio consequi non va-
 lent, ut rem inanem & fictam conte-
 mnant : ceterosque cupidine inqui-
 rendi ductos rideant aut insectentur.
 Illorum quanquam reprehendenda
 arrogantia & malitia est, horum ta-
 men laudanda quidem est, sed non
 suadenda inconsulta industria. Cum
 enim tot tantisque difficultatibus ob-
 septa sint hæc studia, imprudenter pro-
 fecto

fecto facit, qui in rem omnium incertissimam & sumptus & bonas horas impendit. Nisi enim θεός ἀπὸ μηχανῆς intervenerit, aut Doctor aliquis, frustra omnem pro lapide consequendo lapidem movebimus. Accedit fatalis, qui comitatur illa studia, contemptus, homini honesto gravis: detrahit enim de iudicii opinione apud Viros prudentes malè instituta utilium provisio, cum molimur rem inanem, tot imposturis infamem, tot aliorum damnis & periculis nobilitatam. Quam ob causam inter perdita ingenia referebat Cardinalis Perronius (ut ex schedis illis, quæ à FF. Puteanis consignatæ sunt, constat) quæ in studiis illis, vel multiplicatione cubi, vel perpetuo mobili, vel astrologiâ judiciaria tempus suum ponunt. Rectius itaque agunt, qui præcipitio hoc relicto ad plana se conferunt & in vicina naturæ opera contemplationes minore cum damno & periculo conjunctas defigunt. Unde & sapientiæ naturali & Medicinæ nova semper lux inferri possit. Quod facere

Te

Te, Vir Amplissime, cum magno Virorum celeberrimorum applausu videmus, qui nova subinde ex officinâ tuâ Chemicâ arcana expectant. Ego verò quem aliena planè studia sibi mancipatum habent (neque enim vel legibus Romanis, vel humanioribus studiis, quibus hætenus vaco, quicquam cum re Chemicâ commercii est) pertransennam ista inspiciens vobis intra Cancellos vestros dijudicanda relinquo. De Epistolâ hæc, jam in librum molestâ & tædiosâ tibi dissertatione abeunte, quod libitum est, statues: quæ si lucem ferre apta nata non est, tuâ sententiâ in ignem eat, victima Vulcaniaris immolanda. Vale. Dab.

Kiloniæ. d. xxvi. Febr. An.

clō lōc LXXIII.

